

MILITAIRE SPECTATOR

200 jaar Koninklijke Landmacht

- Militair verleden als inspiratiebron voor de hedendaagse landmacht
- De Landmacht van Morgen
- De Landmacht van Overmorgen
- De nieuwe Doctrine Publicatie Landoperaties
- Concept Development & Experimentation
- Cooperation German-Dutch land forces

THEMANUMMER

Masteropleiding *Military Strategic Studies* aan de NLDA

De Faculteit Militaire Wetenschappen verzorgt een modulaire Engelstalige wetenschappelijke masteropleiding. Deze erkende en geaccrediteerde opleiding, *Military Strategic Studies*, start weer in september 2014.

De breed opgezette master bestudeert de rol van het militaire instrument binnen de context van hedendaagse veiligheidspolitieke vraagstukken. De master bestaat uit vier verplichte courses. Daarnaast dient men een keuze te maken uit een van de drie afstudeerrichtingen (*tracks*) van elk vier courses:

- *War Studies*
- *Intelligence & Security*
- *Military Management & Logistics*

De tracks worden gecompleteerd met een *elective*. De studie wordt afgerond met een seminar over onderzoeksmethoden en een thesis. Het volgen van een of meer losse courses (elk 5 EC) is ook mogelijk.

De inhoud

De master geeft een grondig inzicht in de functie van krijgsmachten in diverse soorten contemporaine conflicten. Het gaat om conventionele oorlogen zoals *Iraqi Freedom*, etnische conflicten en burgeroorlogen zoals in de Balkan, optreden als onderdeel van een diplomatiek offensief zoals tijdens *Allied Force* boven Kosovo, of inzet ten behoeve van *statebuilding* zoals in Afghanistan. Daarbij komen de politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke analyses, debatten en theorievorming aan de orde, evenals de juridische en ethische vraagstukken rond legitimering van militair optreden. Verder besteedt de studie aandacht aan de interne managementdynamiek van defensieorganisaties en de positie van krijgsmachten binnen moderne westerse maatschappijen. Naast logistieke thema's wordt ook stilgestaan bij de economische en psychologische dimensie van het krijgsbedrijf. Diverse courses gaan over militaire innovatie en de vorming van defensiebeleid. De track *Intelligence & Security* behandelt de rol van inlichtingen en inlichtingenorganisaties en hun betekenis voor het veiligheidsbeleid en militair optreden. Een voorbeeld van een *elective* die wordt aangeboden is *Cyber Warfare*.

Zelfstudie

De master, die in deeltijd en modulair wordt verzorgd, kent een aanzienlijke zelfstudielast. De colleges van de tweejarige opleiding vinden op vrijdag plaats op de KMA in Breda en zijn opgedeeld in courses van tien weken. De master heeft een omvang van 60 EC en de behaalde studiepunten blijven zes jaar geldig om de operationele flexibiliteit zo veel mogelijk ten goede te komen.

Voor militairen en burgers

De master is in eerste instantie bedoeld voor militairen en burgers met een bacheloropleiding en circa vijf jaar werkervaring in een militaire context. Dit kunnen naast organisaties als Defensie, de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst en het Ministerie van Buitenlandse Zaken, bijvoorbeeld ook ontwikkelingsorganisaties zijn die vanwege hun werk met militaire organisaties samenwerken. Daarnaast kunnen ook andere geïnteresseerden met minimaal een (relevante) bacheloropleiding zich aanmelden. Voor defensiemedewerkers (militairen en burgers, uit Nederland en NAVO-landen) wordt de studie (vooralsnog) bekostigd door de organisatie. Civiele studenten betalen collegegeld. De master start in principe met maximaal 45 studenten, van wie er vijftien van buiten Defensie afkomstig zijn.

Meer informatie

De website van de NLDA geeft meer informatie over de inhoud, opzet en toelatingseisen van deze master. De inschrijving voor de master van september 2014 loopt van 1 februari tot en met 30 april.

Belangstellenden kunnen mailen naar master.mss@nlda.nl.

UITGAVE

Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbkederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie

Majoor Daan Storm van Leeuwen
DM.StormVanLeeuwen@mindef.nl

Nederlandse Defensie Academie (NLDA),
Locatie Breda
Faculteit Militaire Wetenschappen,
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90004, 3509 AA UTRECHT
ledenadministratie@kvbk.nl

De Militaire Spectator wordt ook verstuurd op basis van rang/schaal. Adreswijzigingen doorgeven bij de eigen personeelsdienst.

REDACTIE

luitenant-generaal ir. R.G. Tieskens (hoofdredacteur)
kapitein ter zee P. van den Berg
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
drs. P. Donker
kolonel MJD dr. P.A.L. Duchaine
dr. J. Ducl
cdre KLu b.d. F. Groen
drs. P.H. Kamphuis
luitenant-kolonel kmar drs. ing. D.J. Muijskens
kolonel KLu D.J. Traas MSc
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra
kolonel ir. F.J.A. van Zitteren

BUREAU REDACTIE

mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijntzen
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
E redactiemilitairespectator@mindef.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP

binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAKEN DRUK

Drukkerij Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Field Training Exercise
Horse Ultimatum onder leiding van
43 Mechbrig, 2013
Foto MCD, M. Roos

MILITAIRE SPECTATOR

158 200 jaar Koninklijke Landmacht

P.H. Kamphuis en B. Schoenmaker

Het militaire verleden van Nederland kan als inspiratiebron dienen voor de hedendaagse landmacht, zeker als er ook voldoende aandacht is voor de 'leermomenten' uit de geschiedenis.

170 De Landmacht van Morgen

M.P.P. Timmermans

De kern van het operationele concept van het Commando Landstrijdkrachten is de Landmacht van Morgen: veelzijdig, adaptief en (inter)nationaal ingebed met een regionale oriëntatie.

179 De Landmacht van Overmorgen

I.M. de Jong, J.A. van Dalen en P.A.P. Dekkers

Omdat de wereld in hoog tempo verandert is het noodzakelijk een visie te ontwikkelen op het toekomstige landoptreden en de rol die de Landmacht van Overmorgen daarin zal vervullen.

191 De nieuwe Doctrine Publicatie Landoperaties: basis voor de toekomst

H.J. Keij

De nieuwe *Doctrine Publicatie Landoperaties*, de overkoepelende doctrine voor de landmacht, is goedgekeurd en het gebruik er van behoort vanzelfsprekend te zijn voor de professionele militair.

199 Military cooperation between the German Army and the Royal Netherlands Army from a German perspective

B. Kasdorf

The Royal Netherlands Army is one of the high-priority cooperation partners of the German Army and several projects illustrate that German-Dutch cooperation is much more than pure symbolism.

206 Concept Development & Experimentation Meervoudige katalysator

W.R.M.J. Meessen en W.M. van der Wiel

Concept Development & Experimentation kan een essentiële katalysator zijn voor belangrijke processen binnen het defensiedomein en helpen bij het realiseren van betaalbare en effectieve *capabilities*.

En verder:

Ten geleide	154
Editoriaal	156
Tegenwicht	218
Andere ogen	221
Boeken	222

Ten geleide

Dit jaar vieren we dat de Koninklijke Landmacht tweehonderd jaar bestaat. We vieren de belangrijke bijdragen die landmachtmilitairen, ook onder moeilijke omstandigheden en soms ver van huis, ten dienste van het Koninkrijk der Nederlanden hebben geleverd. Wij staan daarbij ook stil bij de militairen die bij hun inzet zijn gevallen of voor de rest van hun leven zijn getekend door wat zij hebben meegemaakt. We gebruiken het jubileumjaar nadrukkelijk om met tal van activiteiten en overal in het land de essentiële bijdrage van de Koninklijke Landmacht aan vrede en veiligheid in de wereld van nu en morgen zichtbaar te maken. Dit themanummer van de *Militaire Spectator* is één van die activiteiten en ik ben de redactie dankbaar voor de plezierige samenwerking.

Dit themanummer start uiteraard met een terugblik. Zonder een gedegen kennis van het verleden is een blik in de toekomst immers tot mislukken gedoemd. En de blik vooruit is wel degelijk onze ambitie. Twee gelouterde militair historici hebben de handschoen opgepakt om in een artikel de hoofdlijnen in de ontwikkelingsgang van de Nederlandse landstrijdkrachten te beschrijven. Ze stellen op prikkelende wijze de vraag welke leermomenten die geschiedenis de huidige militair zou kunnen bieden.

De ontwikkeling van de Koninklijke Landmacht staat niet stil. Integendeel, het voortdurend aanpassen van de organisatie aan de uitdagingen van morgen en overmorgen is van essentieel belang om goed voorbereid de onzekere toekomst tegemoet te kunnen treden. Hoe de Koninklijke Landmacht de nabije toekomst ziet

en hoe de Koninklijke Landmacht nadenkt over haar rol in de wereld van overmorgen, staat centraal in de overige artikelen. De richting die de Koninklijke Landmacht op dit moment inslaat heb ik wel eens ‘demarreren’ genoemd: het is het sneller doorlopen van stappen die nodig zijn om toekomstbestendig te blijven. Die stappen bestaan in mijn optiek uit vijf pijlers, te weten: veelzijdigheid, regionale oriëntatie, adaptief vermogen, (inter)nationale samenwerking en natuurlijk het personeel.

Personeel is en blijft het belangrijkste kapitaal van de Koninklijke Landmacht. Deze pijler is breed en omvat veel aspecten: opleiden, vorming, zorg voor gewonden, reïntegratie van medewerkers, arbeidsvoorwaarden et cetera. De andere vier pijlers komen terug in de artikelen: één artikel beschrijft de Landmacht van Morgen, waarbij de pijlers duidelijk zichtbaar zijn in de huidige ontwikkelingen. Om te voorkomen dat het urgente ten koste gaat van belangrijke ontwikkelingen op de wat langere termijn, vindt u in deze *Militaire Spectator* ook een artikel over de Landmacht van Overmorgen. Hiermee krijgen we een kapstok om na te denken over het toekomstig landoptreden.

TNO heeft een bijdrage verzorgd over *Concept Development & Experimentation*. De auteurs bieden u, met het begrip katalysator als metafoor, inzicht hoe we dit denkmodel denken te gaan gebruiken. Mijn eigen verwachtingen zijn hooggespannen. Ik denk dat het mogelijk moet zijn (en noodzakelijk is) om goedkoper en sneller onze geleerde lessen te vertalen naar nieuwe capaciteiten of naar het aanpassen van bestaande capaciteiten.

De Koninklijke Landmacht onderhoudt goede relaties met tal van krijgsmachten. De *Bundeswehr* neemt daarbij een bijzondere plaats in. In Münster zijn we vlak na de val van de Berlijnse Muur onder het devies 'Communitate Valemus', samen staan we sterk, een unieke vorm van samenwerking begonnen. De onlangs verschenen nota *In het belang van Nederland* geeft aan dat we die samenwerking alleen nog maar verder gaan uitbreiden. De bijdrage van mijn Duitse *counterpart*, luitenant-generaal Bruno Kasdorf, onderstreept niet alleen de goede relatie die we hebben, maar geeft ook duidelijk zijn ambitie aan daar waar het gaat om de samenwerking. Zijn boodschap is helder en getuigt van vertrouwen in ons als partner.

Eerder gebruikte ik al het begrip demarreren. De Koninklijke Landmacht kan en moet demarreren, kan en moet zich sneller aan de veranderde veiligheidsomgeving aanpassen. Zij moet dat doen om op ieder moment klaar te zijn voor elke bedreiging van de belangen van het Koninkrijk in de toekomst. De koers vervolgen in een hoger tempo vergt echter wel een gemeenschappelijke inzet van de kopgroep. Ik ben er van overtuigd dat we met een gezamenlijke inspanning kunnen demarreren, op weg naar een toekomstbestendige landmacht.

Ik wens u veel leesplezier met dit themanummer. ■

Commandant Landstrijdkrachten
Luitenant-generaal M.C. de Kruif

Trots

Deze uitgave van de *Militaire Spectator* staat wederom in het teken van een jubileum. De Koninklijke Landmacht bestaat namelijk officieel 200 jaar. Na de luchtmacht en marine is de landmacht aan de beurt om een lustrum te vieren. De marechaussee volgt later dit jaar. Allemaal heuglijke momenten die aantonen dat de krijgsmacht door de jaren heen bestaansrecht heeft behouden. Menigeen zal het een trots gevoel geven hiervan deel uit te maken, zoals onder meer bleek bij de Vaandelgroet van de jubilerende landmacht op 9 januari in Den Haag. Daar paradeerden ruim 1500 militairen in ceremonieel tenue, brachten de groet aan de Koning en slaakten uit volle borst de historische kreet 'Oranje boven!' Zowaar een kippenvelmomentje, niet alleen voor de aanwezigen, maar ook voor de toeschouwers op de tribune en voor de buis.

Eenzelfde gevoel bekruipt ons lichaam als topsporters een (Olympische) medaille krijgen omgehangen en de Nederlandse vlag wordt gehesen of het Wilhelmus wordt gespeeld. Met dat gevoel zijn we de afgelopen winterspelen in Sotsji behoorlijk verwend door de Nederlandse sportploeg. Een uniek resultaat, behaald door een groep zeer gemotiveerde en professioneel gesponsorde atleten uit een klein land in een sportieve strijd met andere (grotere) naties. Via een vernieuwende en gerichte aanpak hebben Nederlanders niet alleen individueel, maar vooral ook als *Team NL* na vele jaren noeste oefening en training een bijzondere prestatie geleverd. De behaalde Olympische medailles staan hier symbool voor, net als de vaandels van de krijgsmacht symbool staan voor verbondenheid met het Koninkrijk, kameraadschap en de offers die zijn gebracht bij het vechten voor vrede en vrijheid. Daar is waardering en

respect voor. En in ons nuchtere kikkerlandje misschien ook een beetje trots.

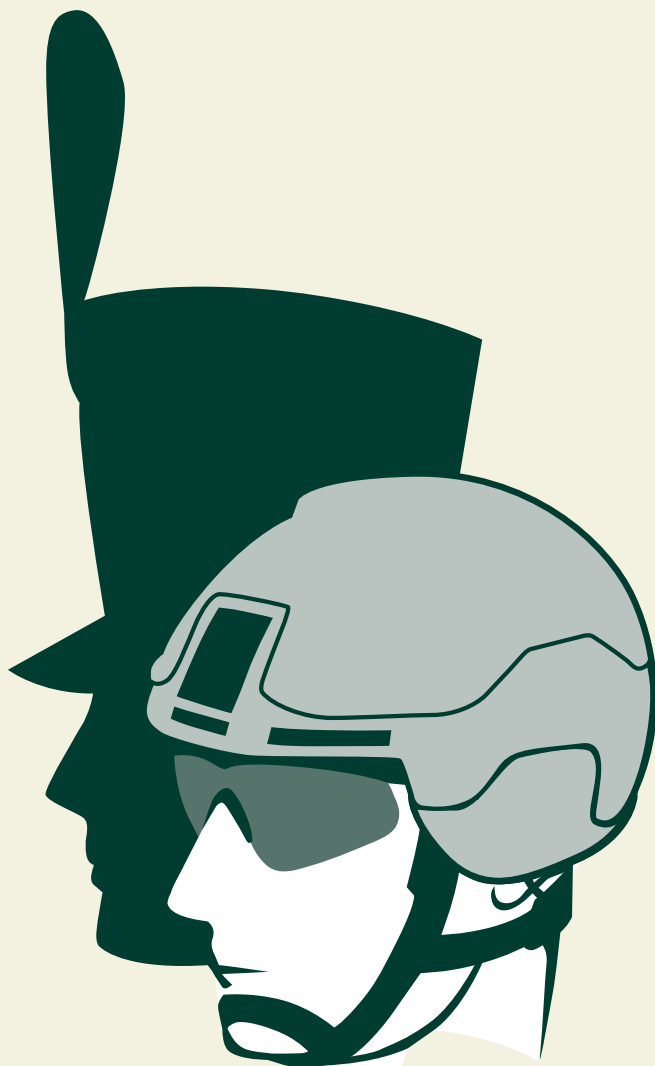
Een vergelijking met het ontstaan van het Nederlandse leger ligt enigszins voor de hand. Hoewel 1814 als jaar van de oprichting wordt gevierd, gaan de wortels van de landmacht terug tot eind zestiende eeuw. In die tijd werd al met een goed getraind en professioneel leger onder leiding van Prins Maurits succesvol strijd geleverd tegen de machtige Spaanse troepen. Door vernieuwingen was een modern beroepsleger geformeerd dat qua betaling en discipline voorliep op andere mogelijkheden. Dit voor Nederlanders zo kenmerkende creatief en innovatief vermogen (het anders doen dan het gebruikelijke) was vervolgens een voorbeeld voor andere landen. Het trok menig militair en deskundige aan om in Nederland de kunst van het 'Staatse' leger af te komen kijken. Iets wat de komende jaren wellicht ook bij de succesvolle 'gesponsorde' schaatsploegen staat te gebeuren. Waar een klein land (net als toen) al niet groot in kan zijn!

Eén van de artikelen in deze *Militaire Spectator* beschrijft de ontstaansgeschiedenis van het leger, evenals de roemrijke en minder succesvolle perioden daarna. Het historisch overzicht van het verleden is daarmee een belangrijk thema van dit nummer. Maar ook het heden en de toekomst van de landmacht komen aan bod. Deze thema's zijn niet alleen in tijd, maar ook in context met elkaar verbonden. Een goed besef van gisteren en eergisteren biedt immers wijsheid voor morgen en overmorgen. Het is dan ook niet voor niets dat de landmacht deze titels gebruikt om haar visie op de toekomst te beschrijven en hier in dit blad artikelen aan te wijden.

Wat bij deze visie op de toekomst onder meer opvalt is (wederom) het idee om het anders te doen en te vernieuwen. Niet langer vasthouden aan achterhaalde methoden, technieken en oude principes en technologieën, maar juist het hanteren van een nieuwe aanpak is het adagium. Een voorbeeld is de organisatie en inrichting van de brigades (minder gemechaniseerd en meer flexibiliteit, modulariteit en adaptiviteit) en in het verlengde daarvan intensiever en geïntegreerder samenwerken met internationale partners (Duitsland, België en Frankrijk) en andere overheidsinstanties (politie, justitie). Ook het omarmen van andere methoden voor conflicthantering (de 3D-benadering en *Comprehensive Approach*), het investeren in moderne technologieën (Cyber, *Intelligence, Counter-IED*) en het invoeren van *Concept Development & Experimentation (CD&E)* ondersteunen het streven van de landmacht om zich aan te passen aan veranderende tijden.

In hoeverre deze ontwikkelingen een kleine aanpassing of een sprong voorwaarts betekenen zal de toekomst uitwijzen. De toekomst van de landmacht zal in ieder geval zowel nationaal als internationaal met belangstelling gevolgd worden. En het is een toekomst waar de *Militaire Spectator* vanuit defensie- en veiligheidsperspectief met interesse naar uitkijkt.

Maar om wat dichterbij het heden en het lustrum te blijven zien we allereerst uit naar het vervolg van de feestelijkheden rond het 200-jarig bestaan van de landmacht. Om te beginnen eind april, wanneer militairen, net zoals bij de Vaandelgroet, hun uniform in het openbaar zullen dragen om met trots te laten zien wie ze zijn en waar ze voor staan. ■

200 | VECHTEN
VOOR
JAAR | VREDE EN
VRIJHEID!

200 jaar Koninklijke Landmacht

Van blooded tot blooded

Het is een bekend verschijnsel: een jubileum van een bedrijf of organisatie nodigt uit tot een feestelijk en soms ook kritisch terugblikken op het eigen verleden, dikwijls gevolgd door enige reflectie op het heden en de toekomst. Waar komen we vandaan? Waar staan we nu? Waar moeten we heen? Deze trits vragen duikt ook op in de vele uitingen, in woord en geschrift, rond de viering van 200 jaar Koninklijke Landmacht. Van de aandacht die het bereiken van deze mijlpaal genereert maakt de landmacht gretig gebruik om duidelijk voor het voetlicht te brengen wat zij al die jaren voor Nederland heeft betekend en wat zij ook nu nog – in de snel veranderende wereld van vandaag en morgen – voor ons land kan betekenen. De officiële leus ‘200 jaar. Vechten voor vrede en vrijheid’ geeft de boodschap kernachtig weer. Hoewel de geschiedenis van de landmacht in werkelijkheid complexer en problematischer is dan deze slogan doet vermoeden, neemt dat niet weg dat het militaire verleden van ons land wel degelijk als inspiratiebron kan dienen, vooral ook als men een open oog heeft voor alles wat in de voorbije jaren niet of minder goed is gegaan. In dit artikel trekken we enige grote lijnen door deze historie, waarbij we vooral zullen aangeven welke ‘leermomenten’ er naar onze mening voor de landmacht van vandaag de dag besloten liggen in de ervaringen uit ons militaire verleden.

*Drs. P.H. Kamphuis en prof. dr. B. Schoenmaker**

De viering van 200 jaar Koninklijke Landmacht is in één opzicht een merkwaardige gebeurtenis. Terwijl veel bedrijven en organisaties op nogal gekunstelde wijze proberen de wortels van hun bestaan tot een zo ver mogelijk – soms als idyllisch of ambachtelijk voorgesteld – verleden terug te voeren, doet de landmacht zich juist, letterlijk en figuurlijk, tekort door 1814 als haar geboortjaar aan te merken.

Het Staatse leger: het grote voorbeeld van weleer

De geschiedenis van de landstrijdkrachten van de Nederlandse staat gaat immers veel verder terug, en wel tot de laatste decennia van de zestiende eeuw, toen een deel van de bewoners van de Lage Landen in opstand kwam tegen hun landsheer Filips II. Aanvankelijk werd deze bloedige strijd van de kant van de opstandelingen vooral door irreguliere strijdgroepen en tijdelijk ingehuurde troepen uitgevochten, maar vanaf circa 1580 kregen zij de beschikking over een geregeld leger, bestaande uit in binnen- en buitenland geworven beroeps-militairen.

* Piet Kamphuis is directeur van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) en Ben Schoenmaker is hoofd Operationele Dienstverlening van het NIMH en bijzonder hoogleraar militaire geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

FOTO SCHILDERIJ PALEIS HET LOO

Prins Frederik Hendrik bij de belegering van de vesting Den Bosch, geschilderd door Pauwels van Hillegaert, 1631

Dit Staatse leger ging dienen als een slagvaardig instrument van de Republiek der Verenigde Nederlanden, die als min of meer toevallig product van de opstand tot stand was gekomen. Met haar ook voor die tijd curieuze staatsvorm laat de Republiek zich het best typeren als een bondgenootschap van zeven zeer op hun zelfstandigheid bedachte gewesten, die met het oog op de bescherming van die eigen vrijheden en privileges een militair samenwerkingsverband waren aangegaan. Leger en vloot waren dan ook verreweg de belangrijkste instellingen van deze nieuwe staat.¹

De bekende wapenfeiten van het Staatse leger, waaronder – om er slechts twee te noemen – de slag bij Nieuwpoort in 1600 en de 29 jaar later met groot succes bekroonde belegering van de vesting Den Bosch, werden met blokletters in het nationale geheugen gegrift. In de negentiende en een groot deel van de twintigste eeuw bestond het geschiedenisonderwijs vooral uit het reproduceren van deze tot spannende verhalen verdichte gebeurtenissen, dit in combinatie met de al even prikkelende verhalen over de ‘grootse’ daden van Michiel de Ruyter en andere helden uit het maritieme pantheon.

Vaderlandsliefde

Het doel van al dit lesmateriaal was vooral om de schoolgaande jeugd trotse vaderlandsliefde bij te brengen. Ook veel landmachtofficieren voelden zich, zeker tot aan de Tweede Wereldoorlog, sterk betrokken bij het epos van de Tachtigjarige oorlog en de latere strijd van de Republiek tegen de Franse expansiedrift. Zij vonden er steun bij en putten er moed uit. Het betoog dat zij hierover, bijvoorbeeld in *De Militaire Spectator*, keer op keer afstaken was dat de militaire successen van het Staatse leger nog steeds grote actualiteitswaarde bezaten, omdat zij lieten zien dat een klein volk gewapenderhand zijn onafhankelijkheid kon bevechten en behouden als het maar bereid was daarvoor voldoende offers te brengen. Wilskracht, daar draaide het om.²

- 1 Olaf van Nimwegen en Louis Sicking, 'De organisatie en financiering van leger en vloot van de opstandelingen', in: Petra Groen (red.), *De Tachtigjarige Oorlog. Van opstand naar geregelde oorlog 1568-1648* (Amsterdam 2013) 176-183.
- 2 Zie bijvoorbeeld: 'Het jaar 1672. Een merkwaardig voorbeeld van verdediging des vaderlands tegen een vijandelijk leger, hetwelk ook in onze dagen verdient herdacht te worden', *De Militaire Spectator* (1840) 93-97. C.C. de Gelder, 'Een roemrijke bladzijde uit onze krijgsgeschiedenis', *De Militaire Spectator* 99 (1930) 591, 639-640. I.L. Uijterschout, *Beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen uit de Nederlandsche van 1568 tot heden (1935)* (3e druk; Buren 1978) 21-27.

Hele generaties officieren zagen de geschiedenis van het Staatse leger en die van hun eigen landmacht dan ook nadrukkelijk als één geheel, waarbij twee elementen als stevige verbindende schakels fungeerden. En deze twee elementen waren tevens de belangrijkste voedingsbronnen van het geloof in de verdedigbaarheid van Nederland. Het eerste element was het Oranjehuis, dat zo vaak in bange tijden voorop was gegaan in de strijd en menige overwinning uit het vuur had gesleept.

Het Oranjehuis

Centraal in deze historische mythe, want dat is het, stond het rampjaar 1672, toen prins Willem III 'zijn' volk voor een nog veel grotere catastrofe wist te behoeden. De Oranjelegende, die deze dynastie ook de meer abstracte rol van hoeder en symbool van nationale eenheid toedichtte, werkte nog lang door, lang nadat de laatste Oranje daadwerkelijk een leger te velde had aangevoerd, te weten in 1831 tijdens de Tiendaagse Veldtocht.

Waterlinie

Het tweede element dat vanouds vertrouwen gaf was de waterrijke gesteldheid van Nederland. Opnieuw was het vooral het voorbeeld van 1672 dat burger en militair moed gaf. In dat jaar was er immers een ondoordringbare waterlinie geïmproviseerd, die de inval van het leger van Lodewijk XIV tot staan had gebracht. Was '1672' dan niet een bewijs dat de in de negentiende eeuw aangelegde Vesting Holland, die zijn kracht eveneens aan het water ontleende, een even sterke barrière zou kunnen zijn?³

De verrassend snelle nederlaag van mei 1940, die Nederland diep schokte, leidde niet tot een crisis in het geloof in het water als verdedi-

gingsmiddel. Wie wellicht toch wat was gaan twijfelen, werd terechtgewezen door de *Wehrmacht*, die in de periode september 1944 tot mei 1945, bij haar hardnekkige verdediging van het Nederlands grondgebied, de defensieve kracht van de vele rivieren, kanalen, beken, sloten en geïnundeerde polders optimaal benutte.

Het was dan ook geen wonder dat Nederland begin jaren vijftig, toen het nog zoekende was naar zijn plaats binnen het jonge Atlantische bondgenootschap, teruggreep naar het oude, vertrouwde 'wapen' van de waterlinie, in dit geval de Rijn-IJssellinie. Deze linie verloor na 1960 goeddeels haar betekenis, toen in het kader van de NAVO-strategie van de voorwaartse verdediging, van de landmacht werd verwacht dat zij in oorlogstijd haar hoofdinspanning niet langer binnen de grenzen van Nederland maar op de Noord-Duitse laagvlakte zou leveren.⁴ Door die 'ontkoppeling' van grondgebied en leger, een breekpunt in de militaire geschiedenis van ons land, was het gedaan met het geloof in het water als Nederlands beste bondgenoot.

De band met Oranje heeft de tand des tijds beter doorstaan, zij het wel, vooral sinds de jaren zestig in een aangepaste, meer verzakelijkte en ahistorische vorm. Kennis van de 'heldendaden' van de prinsen Maurits, Frederik Hendrik en Willem III behoort al decennialang niet meer tot de standaarduitrusting van de moderne militair.

Het nationale betoog van een klein maar energiek en vrijheidminnend volk, dat dapper op de bres stond voor zijn onafhankelijkheid, heeft vooral sinds de jaren zestig zijn zeggingskracht verloren. Nederland moest in ruimere – Atlantische en Europese – kaders gaan denken. Daarnaast droeg vooral de komst van het kernwapen, dat het denken over vrede en veiligheid fundamenteel beïnvloedde, sterk bij aan het gevoel dat het verleden veel aan relevantie had ingeboet. Ook het Staatse leger leek daarmee zijn zeggingskracht te hebben verloren. En dat is jammer, omdat de landmacht zich daarmee van een waardevolle erfenis beroofde.

3 Voorbeelden van publicaties die betogen dat het verleden liet zien dat het waterrijke Nederland uitstekend verdedigbaar was, zijn: J.W. van Sypesteyn en J.P. de Bordes, *De verdediging van Nederland in 1672 en 1673. Bijdragen tot de staats- en krijgsgeschiedenis van het vaderland* (Den Haag 1850); W.J. Knoop, *Nederland in 1672 en 1673. Krijgskundige beschouwingen* (Den Bosch 1851); T.J. Stieltjes, 'De verdedigbaarheid van Nederland', *De Gids* 35 (1871-4) 40-56; J. Drabbe, *Neerland's kracht. Tien brieven over de defensie* (Culemborg 1879); J. Th. Alting von Geusau, *Nederland is paraat! Leger, vloot en luchtmacht waken voor Nederlands onafhankelijkheid* (Amsterdam 1940).

4 Voor deze ontwikkeling zie: J. Hoffenaar en B. Schoenmaker, *Met de blik naar het Oosten. De Koninklijke Landmacht 1945-1990* (Den Haag 1994) 113-120, 166-174.

Kenmerken Staatse leger

Zo is er, om te beginnen, niets mis mee om met gepaste trots in herinnering te roepen dat de landmacht afstamt van een leger dat ruim een eeuw lang tot de krachtigste en succesvolste strijdmachten van Europa heeft behoord. Al was het maar om af te rekenen met het verwrongen (zelf)beeld dat Nederland een niet-militaire natie zou zijn.⁵ Veel kenmerken van het Staatse leger zijn achterhaald en allesbehalve navolgenswaardig, zoals het feit dat het geregeld dienst deed als een binnenlands-politiek machtsinstrument in handen van de prinsen van Oranje, die in de chronisch door partijtwisten geplaagde Republiek continu in de weer waren hun eigen dynastieke belangen te bevorderen.

Maar dit leger had ook veel kenmerken die wel degelijk nog altijd tot voorbeeld kunnen strekken. Het was jarenlang een toonbeeld van innovatie, adaptief vermogen en professionaliteit, doordrongen van het besef dat een relatief klein leger zijn tegenstanders in kwalitatief opzicht de baas moest zijn. De hervormingen die prins Maurits, samen met zijn neef Willem Lodewijk, eind zestiende eeuw op het gebied van organisatie, tactiek, logistiek, oefening en disciplinehandhaving doorvoerde maakten van het Staatse leger de modernste en efficiëntste strijdmacht van Europa. Nederland als militaire wegbereider: een inspirerende gedachte.⁶

De landmacht als volksleger

Na de Bataafse-Franse tijd (1795-1813), waarin tal van Nederlandse militairen van Spanje tot diep in Rusland gevechtservaring opdeden, kwam het tot de oprichting van de Koninklijke Landmacht. Dit nieuwe leger verkeerde nog in de kinderschoenen toen het zich in 1815 plotseling, als gevolg van de onverwachte terugkeer van Napoleon naar Frankrijk, op het slagveld moest bewijzen. De Nederlandse troepen doorstonden hun dubbele vuurdoop – op 16 juni bij Quatre Bras en op 18 juni bij Waterloo – met glans, wat overigens niet wilde zeggen dat er geen voorbeelden van wankelmoedig en foutief optreden waren aan te wijzen.⁷

Gevoel van miskenning

De landmacht kon met de trots van een jonge veteraan onmiddellijk twee klinkende wapenfeiten achter haar naam schrijven. Jammer was wel dat de grote Britse bondgenoot, die nauwelijks oog had voor de Nederlandse bijdrage, de definitieve nederlaag van Napoleon vrijwel volledig op zijn eigen conto bijschreef. Wellington was hun held, en niet de in Nederland zo gevierde prins van Oranje. Nederlandse militaire auteurs, onder wie W.J. Knoop, W.E. van Dam van Isselt en W.G. de Bas, hebben later op hoge toon wel geprobeerd dit beeld van Waterloo als een zuiver Britse overwinning bij te stellen, maar buiten de eigen landsgrenzen vonden zij geen gehoor.⁸

Het was wennen voor Nederland: de woorden van een kleine mogendheid legden internationaal weinig gewicht in de schaal. En dat gold, nog pijnlijker, ook voor haar daden. Zo liepen de enige twee gevallen waarin de landmacht in haar 200-jarige geschiedenis door de Nederlandse regering eigenmachtig expeditionair werd ingezet, beide uit op een gevoel van miskenning, op een verongelijkt gevoel van door het buitenland niet begrepen te zijn.

Geen militair solo-optreden

Zowel tijdens de Tiendaagse Veldtocht van 1831 als tijdens de dekolonisatieoorlog in het voormalig Nederlands-Indië, met als militaire hoogtepunten de twee politionele acties, werd Nederland hard teruggedfloten. In het eerste geval door Frankrijk en Engeland, in het tweede geval door de Verenigde Staten en de Verenigde Naties. De les kon geen andere zijn dan dat Nederland zich niet aan militair

5 Voor dit vraagstuk van het nationale (militaire) zelfbeeld zie: Jan Hoffenaar (red.), *Nederland en zijn militaire traditie* (Den Haag 2003).

6 Olaf van Nimwegen en Ronald Prud'homme van Reine, 'Oorlogvoering te land en ter zee', in: Petra Groen (red.), *De Tachtigjarige Oorlog. Van opstand naar geregelde oorlog 1568-1648* (Amsterdam 2013) 299-311.

7 N. Vels Heijn, *Waterloo. Glorie zonder helden* (Amsterdam 1990) 111-130. Jeroen van Zanten, *Koning Willem II 1792-1849* (Amsterdam 2013) 213-229.

8 W.J. Knoop, *Beschouwingen over Siborne's geschiedenis van den oorlog van 1815 in Frankrijk en de Nederlanden en wederlegging van de, in dat werk voorkomende, beschuldigingen tegen het Nederlandsche leger* (Breda 1846). W.J. Knoop, *Quatre-Bras en Waterloo: krijgskundige beschouwingen* (Den Bosch 1855).

FOTO BEELDBANK NIMH

Ook tijdens de Tiendaagse Veldtocht, hier afgebeeld op een schilderij van J. Hoynck van Papendrecht, werd Nederland hard teruggefloten

solo-optreden moest wagen, hoe groot het te halen gelijk of het te bestrijden onrecht ook mocht zijn.

In zekere zin was dit ook achteraf de traumatische les van Srebrenica, met daarbij wel de kanttekening dat het eigen optreden ditmaal in een grotere VN-operatie was ingebed. Maar de val van enclave werd desondanks sterk als een Nederlandse nederlaag gevoeld, zeker ook door het buitenland, dat zich maar wat graag van dit drama distantieerde. Een goedbedoeld activisme had ertoe geleid dat ons kleine land zijn nek opnieuw te ver had uitgestoken.⁹

Een nieuw type militair

Een positieve les van Quatre Bras en Waterloo was dat een nieuw type militair, de dienstplichtige miliciens, zich in het Nederlandse leger als een degelijk en betrouwbaar soldaat had bewezen. Op de miliciens, mits voldoende goed opgeleid en krachtig aangevoerd door een kundig beroepskader, kon de landmacht bouwen. Het duurde overigens wel enige tijd voordat iedereen van deze conclusie overtuigd was geraakt. Veel conservatieve officieren bleven nog lang de mening toegedaan dat de beroepssoldaten eigenlijk de 'echte' krijgslui waren, terwijl de miliciens – die tijdelijk in een uniform gehesen burgers – slechts een slap militair surrogaat vormden.

De chef van de Generale Staf, Charles baron Nepveu, presteerde het in 1859 nog om in een brochure de dienstplichtige te typeren als een 'baardeloze lummel', zo gehecht was hij aan zijn ideaal van een beroepsleger.¹⁰ Deze onge-

9 Bob de Graaff, 'Hoe Dutchbatt in Srebrenica terecht kwam. Of: de morele keuze voor een illusie van veiligheid' in: Jouke de Vries en Paul Bordewijk (red.), *Rijdende treinen en gepasseerde stations. Over Srebrenica en andere beleidsfiasco's* (Amsterdam, 2009) 79-109.

10 [C. Nepveu.] *L'Homme Gris, Nederland en het leger, wat het is en wat het zijn kan, of beschouwingen, kunnende dienen bij de behandeling door onze kamers van eene wet op de legerorganisatie* (Tiel 1859) 35-36.

polijste houwdegen vocht echter een reeds lang verloren strijd, want al sinds 1814 waren de wervingsresultaten dusdanig slecht dat de landmacht simpelweg geen andere optie had dan de gelederen vrijwel volledig met dienstplichtigen te vullen.

De legitimatie van de dienstplicht was glashelder en de grondwet liet er ook geen twijfel over bestaan: van iedere burger mocht worden verwacht dat hij een bijdrage aan de landverdediging zou leveren. Om die pijn wat te verzachten, was het tot 1898 overigens wel mogelijk geweest, voor wie dat kon betalen, zijn dienstplicht niet in persoon te vervullen maar daarvoor een plaatsvervanger (*remplaçant*) in te huren.

Aan de afschaffing van dit *remplaçant*stelsel was een bijna dertig jaar durend maatschappelijk debat voorafgegaan, waarin een groep officieren en burgers fel tegen dit stelsel van leer was getrokken. Zij vonden het niet alleen onrechtvaardig dat de gegoede burgerij zich op deze wijze aan haar grondwettelijke plicht onttrok, maar zij beschouwden het *remplaçant*stelsel tevens als het grootste obstakel op de weg naar de vorming van een volksleger.

Het volkslegerideaal

Onder invloed van het Duitse militaire denken, dat sinds 1870 dominant was in Europa, was dat het grote ideaal geworden: een volksleger, waarin de natie in alle opzichten – dus ook waar het ging om de verhouding tussen rijk en arm of die tussen protestant en katholiek – naar evenredigheid was vertegenwoordigd. Alleen een waar volksleger, zo hadden Scharnhorst en Clausewitz aan het begin van de negentiende eeuw al gepassioneerd betoogd, was in staat de schier onuitputtelijke energie die in elke natie huisde, tot volle ontlading te brengen.¹¹ En die krachtexplosie was nodig, wilde een volk in de harde strijd om het bestaan zijn onafhankelijkheid niet verliezen.

De landmacht mocht inderdaad vanaf 1900 met recht een volksleger heten, in de zin dat haar personele samenstelling een getrouwe afspiegeling van de bevolking vormde. Zij mocht nu,

met andere woorden, echt een nationaal leger heten. De gegoede burger met een hbs- of gymnasiumdiploma had daarbij de mogelijkheid gekregen zich tot reserveofficier te laten opleiden, waardoor de hiërarchie in het leger in hoge mate representatief bleef voor de sociale verhoudingen in de burgermaatschappij.¹²

Het volkslegerideaal werd in Nederland echter nooit ten volle gerealiseerd. Nuchtere financiële overwegingen staken er een stokje voor. Het was eenvoudig te duur, zo luidde het politieke oordeel, om alle jongemannen, althans zij die daarvoor mentaal en fysiek geschikt waren, op te roepen en aan een militaire oefening te onderwerpen. Tot 1940 werd door middel van het lot bepaald wie wel en wie niet voor zijn nummer moest opkomen.

Onvrede

Na de oorlog trad een voor de buitenwacht ondoorgrondelijk selectiemechanisme in werking om uit te maken of een jongeman het etiket ‘gewoon’ dan wel ‘buitengewoon’ dienstplichtig kreeg opgeplakt. Dat de dienstplicht altijd een beperkt en daardoor oneerlijk karakter heeft gehad, droeg overigens wel het gevaar in zich dat het moreel in het leger erdoor werd ondermijnd. Zo konden veel oudere dienstplichtigen – vaak al huisvaders – die tijdens de mobilisatie van 1939-1940 terug onder de wapenen werden geroepen, het maar moeilijk verkroppen dat in deze tijd van hoogoplopende spanning veel vrijgezelle jongens gewoon thuis bij ‘moeders pappot’ konden blijven.

Ook de onvrede die zich eind jaren zestig en begin jaren zeventig van grote groepen dienstplichtigen meester maakte, lijkt deels te kunnen worden verklaard uit het feit dat door het op volwassen leeftijd komen van de naoorlogse geboortegolf plots nog maar ongeveer de helft van het beschikbare jaar-

11 Ben Schoemaker, *Burgerzin en soldatengeest De relatie tussen volk, leger en vloot 1832-1914* (Amsterdam 2009) 35-38. Peter Paret, *Clausewitz and the state. The man, his theories, and his times* (Princeton, NJ 1976) 209-221.

12 Schoemaker, *Burgerzin*, 335-354.

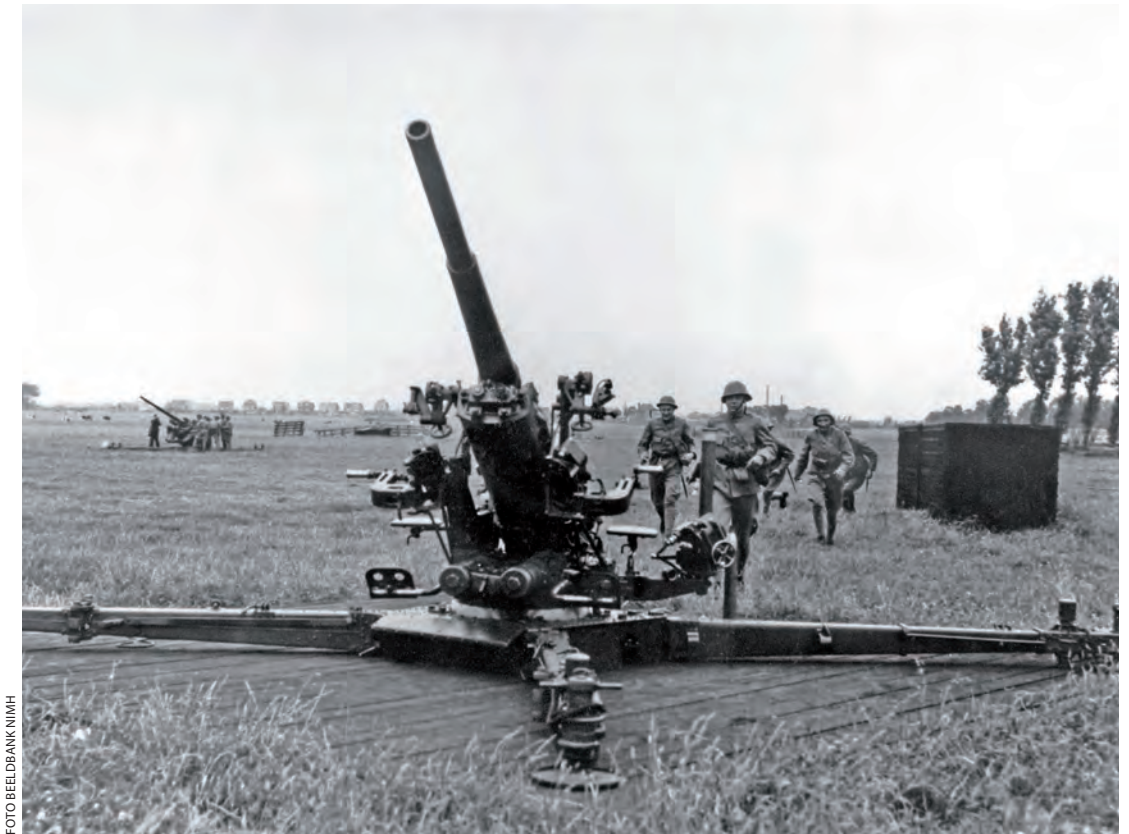

FOTO: BEELDBANK NIMH

Luchtdoelartilleristen haasten zich naar het geschut. De Vickers-Armstrong 7.5 cm tg (tegen luchtdoelen) was een krachtig wapen

contingent de verplichte gang naar de kazerne diende te maken. En velen voelden dat als onrecht.

De 'rode bacil'

Een andere kras op het volkslegerideaal was de vanouds slechte relatie tussen enerzijds de landmacht, en dan vooral de officieren en beroepsonderofficieren, en anderzijds het sociaaldemocratische volksdeel. De Sociaal-Democratische Arbeiders Partij (SDAP) beschouwde het leger als een aan de arbeidersklasse vijandig instituut, dat de taak had het kapitalistische systeem aan de macht te houden en daarvoor zo nodig stakingen en andere vormen van arbeidersprotest met geweld te breken. Het officierskorps zag het als zijn 'heilige' plicht de bestaande orde, waaronder de monarchie, tegen het rode revolutiegevaar

te beschermen. Daarbij was het van groot belang dat de landmacht een betrouwbaar gezagsinstrument bleef, wat betekende dat de miliciens niet door de rode bacil mochten worden besmet.

Deze angst voor socialistische infiltratie van het leger liep vooral aan het einde van de Eerste Wereldoorlog hoog op, maar de onvrede die zich toen onder de dienstplichtigen manifesteerde bleek meer door mobilisatie-moeheid dan door revolutiezucht te zijn veroorzaakt.¹³

Na 1918 werd de verhouding tussen de sociaaldemocratie en de landmacht er zo mogelijk nog slechter op toen de SDAP – steevast goed voor 20 tot 25 procent van de stemmen – zich tot het beginsel van de eenzijdige ontwapening bekeerde.

Pas eind jaren dertig, onder invloed van de dreiging van nazi-Duitsland, nam de partij

¹³ Ben Schoenmaker (red.), *200 jaar Koninklijke Landmacht* (Amsterdam 2014) 100-102.

afstand van dit pacifistische standpunt, dat door het teken van het 'gebroken geweer' was gesymboliseerd.¹⁴

Wederzijds wantrouwen

Hoewel de PvdA na 1945 het militaire beleid doorgaans op hoofdlijnen steunde en er als regeringspartij ook vaak mede vorm aan gaf, bleef er tussen 'rood' en 'legergroen' veel wederzijds wantrouwen bestaan. Zo was het geen toeval dat in 1973, na het aantreden van de eerste minister van Defensie van PvdA-huize, Henk Vredeling, de notulen van de Legerraad die standaard door de politieke leiding werden meegelezen, plots een stuk minder openhartig werden.

In militaire kring heerste nog altijd de vrees dat de krijgsmacht bij de socialisten niet in goede handen was. De klacht was dat de partij eigenlijk altijd te pas en te onpas op zoek was naar mogelijkheden om in het defensiebudget te snijden om zo geld vrij te maken voor sociale uitgaven. Veel PvdA'ers vonden die zuinige houding volkomen gerechtvaardigd, omdat ze sterk het gevoel hadden dat er bij de drie volledig langs elkaar heen levende krijgsmacht-delen de nodige doelmatigheidswinst te behalen viel. Ze beschouwden marine, landmacht en luchtmacht als gesloten bolwerken die zich het liefst zo weinig mogelijk aan de buitenwereld gelegen lieten liggen en er vooral op uit waren hun eigen organisatie zo groot mogelijk te maken en te houden.

De krijgsmacht-delen zouden, zo ging de kritiek verder, er vooral om prestigeoverwegingen op uit zijn zich in kostbare maar niet altijd even efficiënte materieelprojecten te storten.

De frustratie van de PvdA was daarbij dat het de politiek nooit volledig zou zijn gelukt greep op het militaire apparaat te krijgen. Opmerkelijk daarbij is overigens wel dat het tot tweemaal toe een PvdA-bewindsman is geweest die in een moment van crisis de krijgsmacht, door het doorhakken van enkele fundamentele knopen, weer richting en houvast heeft geboden. Vredeling besloot, onder het motto 'kwaliteit boven kwantiteit', tot een inkrimping van de

krijgsmacht om financiële ruimte te creëren voor de noodzakelijke maar dure materieel-investeringen.¹⁵ Zijn partijgenoot Relus ter Beek maakte begin jaren negentig een aanvang met de aanvankelijk op veel weerstand stuitende omvorming van de krijgsmacht tot een volledig uit vrijwilligers bestaande expeditie-macht.¹⁶

Bij de kritiek dat de krijgsmacht te veel een doel op zich was – of althans daartoe neigde – paste vanouds het beeld van een officierskorps dat zich afzijdig hield van de burgermaatschappij. De negentiende-eeuwse verkondigers van het volkslegeridee waren tegen die neiging tot afzondering te hoop gelopen. Een krachtige defensie was, betoogden zij, ten zeerste gebaat bij officieren die sterk in de samenleving waren geïntegreerd, veel contacten buiten het leger onderhielden en daardoor wisten wat er in de maatschappij leefde.

Boodschap: onbekend maakt onbemind

Hoewel zij beseften dat officieren soms terecht klaagden dat het parlement het leger meer dan eens stiefmoederlijk behandelde en daarbij een pijnlijk gebrek aan kennis van militaire zaken aan de dag legde, zeiden zij er onmiddellijk bij dat het officierskorps hier door zijn introverte gedrag medeverantwoordelijk voor was. Onbekend maakte immers vanzelf onbemind. Leef niet met uw rug naar de samenleving, maar treed die met open vizier tegemoet, ga de dialoog aan, sta open voor commentaar en creëer zo draagvlak voor het leger – zo luidde in de negentiende eeuw de boodschap van een groep vooruitstrevende officieren aan hun wat meer behoudende collega's.

Deze boodschap lag in 1865 ook ten grondslag aan de oprichting van de bijna 150 jaar oude Vereniging ter Beoefening van de Krijgsweten-

14 H.M. Ruitenbeek, *Het ontstaan van de Partij van de Arbeid* (Amsterdam 1955) 30-31.

15 Hoffenaar en Schoenmaker, *Met de blik naar het Oosten*, 294-297. J. Hoffenaar, 'De baby is er!' De Defensienota 1974 en het gevecht over de toekomst van de krijgsmacht' in: Jan Hoffenaar, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 37-58.

16 R.M. de Ruiter, 'Defensienota 1991: het belang van een visie. De krijgsmacht neemt afscheid van de Koude Oorlog', *Militaire Spectator* 180 (2012) 64-76.

schap: het creëren van een platform voor discussie tussen burger en militair.¹⁷ Dit initiatief is nog altijd actueel, zeker nu als gevolg van de recente ingrijpende bezuinigingen – en een bijkomend gevoel van stank voor dank na Uruzgan – de aanvechting zich in zijn eigen gelijk op te sluiten, weer de kop kan opsteken. De herdenkingsactiviteiten rond 200 jaar Koninklijke Landmacht bieden een goede gelegenheid om ook op eenheidsniveau de banden met de samenleving nader aan te halen.

Geen vredesleger meer

De geschiedenis van de landmacht kenmerkt zich door lange perioden waarin zij niet daadwerkelijk grootschalig is ingezet. Militaire bijstand in eigen land, oogsthulp en ondersteuning van de civiele autoriteiten bij rampenbestrijding of het tegengaan van wateroverlast waren lange tijd de meest voorkomende vormen van inzet. Op de overgrote meerderheid van de honderdduizenden dienstplichtigen die sinds 1814 door de continu ronddraaiende opleidings- en oefenmolen zijn gehaald, is nooit een beroep gedaan om ten strijde te trekken of op missie te gaan.

Ook heel veel materieel is aangeschaft, gebruikt en weer afgedankt, zonder dat het ooit in een ernstoperatie is gebruikt. Vooral tijdens de Koude Oorlog was het contrast tussen enerzijds een zeer hoog opgevoerde paraatheid en anderzijds het niet werkelijk in actie komen erg groot.

Jaar in, jaar uit bereidde de landmacht zich minutieus voor op een gewapend conflict waarvan niemand zich, ondanks alle plannemakerij, een goed beeld kon vormen. Dat een militaire confrontatie met het Warschaupact zo onvoorstelbaar leek, was overigens geen

bezwaar, omdat in het nucleaire tijdperk het voorkomen van oorlog het enige zinnige doel van al die militaire inspanningen leek te zijn geworden. Afschrikking, daar ging het in die tijd om.

Regeltjes

Een leger dat lange tijd niet in actie komt, verliest aan scherpte. Dat gebeurde in de negentiende eeuw, zeker nadat de laatste militairen met gevechtservaring, opgedaan in de strijd tegen de Belgen en de Fransen, de landmacht hadden verlaten. Omdat de kans op oorlog lange tijd niet erg reëel leek, kreeg de vredesroutine de overhand. Alle aandacht ging uit naar het bestieren van de kazernehuishouding met haar talloze regeltjes. Oefeningen waren meer gericht op uiterlijk vertoon dan op het zo dicht mogelijk benaderen van de realiteit van het slagveld.

Officieren die graag tijdelijk aan de sleur van het garnizoensbestaan wilden ontsnappen, hadden de mogelijkheid zich voor een aantal jaren bij het koloniale leger – het latere Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) – te laten detacheren, om in de koloniën de hitte van de strijd te kunnen proeven en zichzelf te bewijzen. Naar Nederland terugkeren met een Militaire Willems-Orde op de borst was voor menigeen het hoogste doel. En die wens ging dikwijls in vervulling, omdat moedig gedrag in Indië doorgaans vlot en genereus met een MWO werd beloond.

Terug in Nederland ervoeren deze Indiëgangers echter de grote kloof tussen een vechtleger van geharde, grotendeels inheemse beroepssoldaten en een vredesleger, dat voor het merendeel was gevuld met miliciens wier eerste oefening nog geen jaar duurde.¹⁸

Ook in de Koude Oorlog nam de landmacht geleidelijk steeds meer kenmerken van een vredesleger aan. De oorzaken daarvan lagen deels buiten de militaire organisatie. Zo werd er weliswaar op en buiten de oefenterreinen veel geoefend, maar het realiteitsgehalte daarvan kwam meer en meer onder druk te staan als gevolg van almaar striktere vredesbepalingen,

17 Schoenmaker, *Burgerzin*, 91-93. J.J. de Wolff, *Mars in Cathedra. Uitgegeven ter gelegenheid van het Honderdjarig Bestaan van de Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap* (Den Haag 1965) 6.

18 Zie bijvoorbeeld: Herman Amersfoort, 'Lodewijk Thomson, militair waarnemer' in: Herman Beliën, Martin Bossenbroek en Gert Jan van Setten (red.), *In de vaart der volken. Nederlanders rond 1900* (Amsterdam 1998) 99-113.

FOTO BEEBANK NIMH

Een mitrailleursschutter van 6 RA test zijn vaardigheden met een lichte mitrailleur op een schietbaan in de duinen

waaronder milieuvorschriften, ARBO-wetgeving en de wens de overlast voor de bevolking terug te dringen.¹⁹

Toenemende vermaatschappelijking

Een andere oorzaak was de toenemende vermaatschappelijking, zoals dat toen heette, van de krijgsmacht. Geruchtmakend was de reeks van 'verworvenheden' die de Vereniging van Dienstplichtigen Militairen (VVDM), een radicale belangenvereniging, begin jaren zeventig met steun van de Tweede Kamer wist af te dwingen, waaronder het afschaffen van de groetplicht en het vrijgeven van de haar-dracht.²⁰

Ook anderszins werd het leven van de dienstplichtigen er een stuk aangenamer op. De jongens die 'paraat' waren mochten voortaan thuis overnachten, als zij 's ochtends maar op tijd op de kazerne verschenen. Ook het bestaan van de beroepsmilitair veranderde ingrijpend als gevolg van een verregerende verburgerlijking en verambtelijking van het militaire metier. Het resultaat was, wat men wel noemde, een 9-tot-5 mentaliteit. Tijdens het proces van vermaatschappelijking ging veel overbodige

ballast overboord, maar zo nu en dan klonk toch tevens de vraag of er bij die grote schoonmaak ook niet iets heel waardevols was weggegooid. Iets dat zich het best liet omschrijven met weinig modieuze begrippen als 'tucht', 'discipline', 'mentale hardheid' of 'dienstbaarheid'.²¹

Inzet in Libanon

Toen het kabinet in 1979 besloot een pantserinfanteriebataljon van de landmacht voor UNIFIL beschikbaar te stellen, rees er vanuit de pers en het parlement – twee belangrijke aanjagers van het proces van vermaatschappelijking – de nodige twijfel. Waren 'onze jongens', zo vroeg men zich af, niet te soft voor

19 B. Schoenmaker, *Vredesoperaties en de terugkeer van de oorlog* (Leiden 2012) 3.

20 Jan van der Meulen en Norbert-Jan Nuij, "Ongelooflijk maar waar". De triomf van de langharige soldaat', in: Jan Hoffenaar, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning. Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 100-116.

21 Hoffenaar en Schoenmaker, *Met de blik naar het Oosten*, 422-428. Ben Schoenmaker, 'De beroeps beproefd: de vermaatschappelijking van de krijgsmacht in de jaren zestig en zeventig', in: Jan Hoffenaar, Jan van der Meulen en Rolf de Winter (red.), *Confrontatie en ontspanning. Maatschappij en krijgsmacht in de Koude Oorlog 1966-1989* (Den Haag 2004) 117-133.

FOTO BEELDBANK NIMH

Inzet in Libanon. Dutchbat-voertuigen op weg naar Irishbat, waar zij als onderdeel van Force Mobile Reserve werden ingezet, mei 1979

een dergelijke gevaarlijke opdracht? Er werd daar in het zuiden van Libanon immers met scherp geschoten!

Libanon werd voor de landmacht en de individuele militair die eraan deelnam een leerzame ervaring. Het deed de KL ook goed in de zin dat zij eindelijk weer eens de kans kreeg te tonen wat zij waard was. Een organisatie die alleen opleidt en oefent, maar geen ernstmissies uitvoert, zal immers nooit echt de harten van de samenleving kunnen stelen. De dienstplichtigen, die voor het merendeel op vrijwillige basis aan deze vredesmissie deelnamen, hielden zich goed staande.²²

De terechte waardering voor hun optreden zette een reeds eerder tot stand gekomen narratief kracht bij. Dit betoog kwam erop neer dat de doorsnee Nederlandse dienstplichtige weliswaar niet erg gedisciplineerd was, een slonzig uiterlijk had en slecht exerceerde, maar dat hij wel hoog opgeleid, goed gemotiveerd en ook inventief en initiatiefrijk was. Hij stak, zo wilde dit zelfbeeld, gunstig af bij de laaggeschoolde, volgzaam maar niet erg zelfwerkzame beroepssoldaat van bijvoorbeeld het Amerikaanse of Britse leger.

Zelfvertrouwen

Wat dat betrof ontbrak het de KL ten tijde van de Koude Oorlog niet aan een bijzonder soort – nooit echt aan de harde praktijk getoetst – zelfvertrouwen dat was gestoeld op een geloof

²² Voor deze vredesmissie zie: Ben Schoenmaker en Herman Roozenbeek (red.), *Vredesmacht in Libanon. De Nederlandse deelname aan UNIFIL 1979-1985* (Amsterdam 2004).

in die vrijgevochten Nederlandse dienstplichtige, naar wie door het buitenland, terecht of niet, met onbegrip en de nodige scepsis werd gekeken.

Keerpunt

Na 1990 werd alles anders. De grootste verandering was dat de traditionele taak van de verdediging van het Nederlandse grondgebied, die sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog in bondgenootschappelijk verband was uitgevoerd, naar de achtergrond verdween. Na de opheffing van het Warschaupact en de implosie van de Sovjet-Unie verdampte de klassiek-militaire dreiging. Daarmee werd de stevigste pijler waarop het bestaansrecht van de landmacht sinds 1814 had gerust, weggeslagen.

In Nederland was niet langer behoefte aan een groot en grotendeels mobilisabel leger. Daarmee verviel ook de legitimatie van de dienstplicht, want dit stelsel viel niet meer te rechtvaardigen als men van de beschikbare jongens bijvoorbeeld nog maar nog maar 20 procent of zelfs een nog kleiner percentage daadwerkelijk nodig had.²³ Toen ook nog eens bleek dat er geen politieke en maatschappelijke bereidheid was om dienstplichtigen tegen hun zin te laten deelnemen aan vredesoperaties, werd helemaal duidelijk dat Nederland, wilde het militair actief blijven, snel afscheid moest nemen van deze personeels-categorie.

De KL moest nu op grote schaal beroepssoldaten gaan werven; een klus waaraan zij weifelend en met tegenzin begon. Zou de animo hiervoor wel groot genoeg zijn? En nog prangerender: zouden die nieuwe beroepssoldaten kwalitatief niet fors onderdoen voor de onvolprezen dienstplichtigen? Deze vrees werd al snel ongegrond bevonden. Met de beroepssoldaat valt uitstekend te werken, zo is nu de heersende opinie in de KL, veel beter dan met die toch altijd wat dwarse en soms onwillige dienstplichtigen, zo voegt de oudere beroepsmilitair er vaak, al dan niet politiek correct, aan toe. Het kan verkeren.

Beroepsleger

De meest recente 25 jaar van de landmacht vormen een heel aparte periode uit haar geschiedenis, in veel opzichten onvergelijkbaar met de voorafgaande 175 jaar. Zij transformeerde tot een beroepsleger, dat zeer geregeld op grote en kleine schaal expeditionair is ingezet. De typering 'vredesleger' is al lang niet meer op haar van toepassing. De lange lijst internationale operaties waaraan zij sinds 1990 heeft deelgenomen, is erg gevarieerd.

Kennisopbouw

Elke missie had haar unieke kenmerken, waarvoor steeds nieuwe – maar nooit volkomen toereikende – soortnamen werden toegekend: van *peacekeeping* tot en met *counterinsurgency*. De KL liet een steile leercurve zien. De institutionele ervaring, inclusief de in Uruzgan ruimschoots opgedane gevechtservaring die de landmacht hierbij heeft opgebouwd, is momenteel wellicht haar waardevolste *asset*. Zij is opnieuw een 'blooded' geweldsinstrument van de staat dat onder extreme omstandigheden haar mannetje (en vrouwtje) heeft gestaan.

Die schat aan ervaring zit deels in de hoofden van de mannen en vrouwen die een of meer uitzendingen hebben gedraaid, is deels al verwerkt in beleidsevaluaties en *lessons learned* en is deels al vastgelegd in (niet-)officiële publicaties. Het borgen van die gevechtservaring en daaruit verworven kennis zal de komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijven, waarbij het interessant zal zijn om te zien hoe de ervaringen in Mali zich gaan verhouden tot die in Afghanistan.

Belangrijk voor de continuïteit in de kennisopbouw is voortdurende ernstinzet. Daarbij is het afwachten hoe er over enige tijd – wanneer er meer afstand is geschapen – op het optreden van de krijgsmacht in Afghanistan zal worden teruggekeken. Dat beeld zal niet eenvormig zijn en ook voortdurend aan verandering onderhevig zijn, zoveel durven we nu al wel te voorspellen. ■

23 Relus ter Beek, *Manoeuvres. Herinneringen aan Plein 4* (Amsterdam 1996) 135-171.

De Landmacht van Morgen

Dare to ride the winds of change!

De kern van het operationele concept van het Commando Landstrijdkrachten is de Landmacht van Morgen: veelzijdig, adaptief en (inter)nationaal ingebed met een regionale oriëntatie. Het gaat om een landmacht met een duidelijke rol in een expeditionaire krijgsmacht, die voortbouwt op de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de missies in Irak en Afghanistan. Verschillende capaciteiten van de landmacht krijgen extra aandacht, waarbij uitgegaan is van waarneembare trends in landoperaties. Internationale samenwerking blijft belangrijk en de Landmacht van Morgen zal vooral met België en Duitsland de stap naar integratie zetten. Samenwerking maakt essentiële operationele capaciteiten beschikbaar, maar het zelfstandig handelingsvermogen moet wel behouden blijven.

*Drs. M.P.P. Timmermans – kolonel der Grenadiers**

Bij het opstellen van de beleidsnota *In het belang van Nederland* en het in kaart brengen van de consequenties voor de Operationele Commando's, zijn operationele- en financiële duurzaamheid als dominante criteria gebruikt. In het voorjaar van 2013 groeide op het ministerie van Defensie echter het besef dat, bij het schetsen van de contouren van een duurzame krijgsmacht, van deze twee criteria het bereiken van financiële duurzaamheid de doorslag zou geven. Voor het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) zou dit betekenen dat de financiële taakstelling onontkoombaar zou leiden tot onder meer het opheffen van een pantserinfanteriebataljon. Door het begrotingsakkoord en de bijgestelde taakstelling werd

alsnog een beter operationeel concept voor het CLAS haalbaar. De kern van dit concept is de Landmacht van Morgen: veelzijdig, adaptief en (inter)nationaal ingebed met een regionale oriëntatie.¹ Een landmacht die ambitieus haar rol invult in een expeditionaire krijgsmacht en tegelijkertijd uitdaging en perspectief biedt aan het belangrijkste kapitaal: het personeel. In dit artikel beschrijf ik allereerst hoe in de komende jaren het Commando Landstrijdkrachten de noodzakelijke veelzijdigheid en het adaptief vermogen zal vergroten. Vervolgens benoem ik de redenen waarom en de wijze waarop internationale inbedding en regionale oriëntatie zal plaatsvinden.

Veelzijdigheid

De omgevings- en veiligheidsanalyses uit de nota *In het belang van Nederland*, met daarin een aantal richtinggevende trends, leiden tot de conclusie dat alleen een veelzijdige krijgsmacht opgewassen is tegen de onvoorspelbare en dynamische omgeving waarin zij zal worden ingezet. Dit leidt tot het adagium *Breite vor*

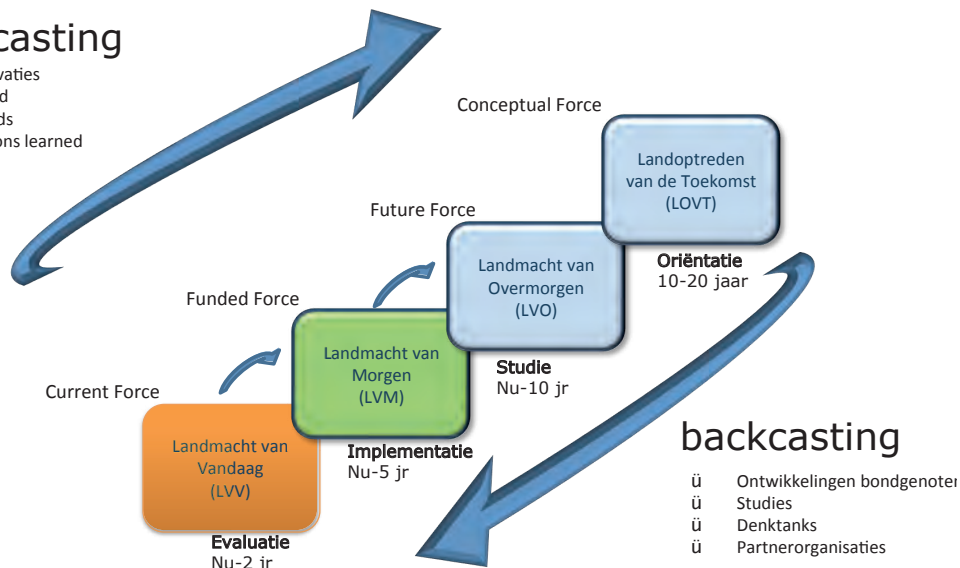
* De auteur is hoofd Afdeling Bestuursondersteuning Staf Commando Landstrijdkrachten. De afdeling adviseert de Commandant Landstrijdkrachten over de richting en inrichting van het Commando Landstrijdkrachten en is tevens belast met internationale samenwerking en innovatie.

¹ Het CLAS kent verschillende moderniseringsstadia voor het synchroniseren van conceptontwikkeling en transformatie. De Landmacht van Morgen is die landmacht waarover besluitvorming heeft plaatsgevonden. De Landmacht van Overmorgen is het totaal aan studies door Commandant Landstrijdkrachten opgedragen.

Samenhang in modernisering

forecasting

- ü Innovaties
- ü Beleid
- ü Trends
- ü Lessons learned

Figuur 1 Samenhang in modernisering

Tiefe, aangezien we met de huidige financiële middelen de gewenste veelzijdigheid vooral zullen moeten invullen door het voortzettingsvermogen op een andere wijze te gebruiken. Voor het CLAS betekent dit dat de Commandant Landstrijdkrachten, mede gelet op de ervaringen uit de missies in Irak en Afghanistan en de onderkende ontwikkelingen in het landdomein, een capaciteit van huis uit zal toevoegen aan de gereedschapskist: een organieke landmachtcapaciteit voor gemotoriseerd optreden. Daartoe zal in de periode 2014-2016 de 13^e Gemechaniseerde Brigade in Oirschot transformeren naar een gemotoriseerde brigade, waarbij voor de manoeuvrebataljons initieel de Bushmaster en de Mercedes-Benz de belangrijkste gemotoriseerde middelen zullen zijn. Met deze investering is het CLAS beter en sneller in staat om gereed te zijn voor missiegebieden en -scenario's die om deze specifieke capaciteit vragen, zoals bijvoorbeeld de crises in Afrika, waar gezien de infrastructuur, de afstanden en het dreigingsniveau het optreden met wielvoertuigen voor

de hand ligt. Ook bij onze belangrijke Europese partners België en Frankrijk zien we een investering in het gemotoriseerd optreden.

Met de transformatie van de 13^e Gemechaniseerde Brigade neemt niet alleen de bruikbaarheid (*usability*) van het CLAS toe. Het draagt ook bij aan het dichten van het gat tussen operationele gereedheid en de specifieke gereedheid voor inzet, zodat de reactiesnelheid (*responsiveness*) wordt verhoogd. De Commandant Landstrijdkrachten kan in de toekomst, als aanbieder van militaire capaciteiten (*Force Provider*), conform het ambitieniveau voor Defensie een brigadetaakgroep voor beperkte duur of gelijktijdig twee bataljonstaakgroepen² voor langere duur aan de Commandant der Strijdkrachten voor inzet aanbieden, waarbij te allen tijde *air assault*, gemechaniseerde en

2 Met de nota *In het belang van Nederland* is besloten het ambitieniveau beperkt aan te passen bij het scenario '2 bataljonstaakgroepen op verschillende assen'. De tweede as zal in de toekomst slechts in een lichtere vorm uitvoerbaar zijn (omvang of tijd).

gemotoriseerde capaciteit gereed en beschikbaar is. Door in de gereedstelling vast te houden aan een *modus operandi* waarbij een groot deel van het oefen- en trainingsprogramma op bataljonsniveau met een mix aan manoeuvreermiddelen zal plaatsvinden, kan de CDS kiezen uit taakgroepen (brigade of bataljon) die ‘air assault-, gemechaniseerd- of gemotoriseerd zwaar’ zijn.³ Indien de missie er om vraagt kan het CLAS de gewenste ‘diepte’ in de benodigde capaciteit voor langdurige inzet vergroten via een *swing role*-benadering, waarbij air assault-eenheden kunnen opwerken naar gemotoriseerd optreden en gemotoriseerde eenheden aanvullende gemechaniseerde capaciteit kunnen genereren. Om ook hoog in het geweldsspectrum een rol te kunnen blijven vervullen, dient de krijgsmacht te beschikken over robuuste, mobiele en genetwerkte gemechaniseerde eenheden, zo mogelijk aangevuld met tanks. Vanuit de 43^e Gemechaniseerde Brigade uit Havelte garandeert het CLAS ook in de toekomst deze hoogwaardige capaciteit. Een set van 44 x CV90-infanteriegevechtsvoertuigen afkomstig van 13^e Gemechaniseerde Brigade zal gebruikt worden ter versterking van opleidings- en trainingsondersteuning en voor het verbeteren van de materiële inzetbaarheid.

Het Operationeel Ondersteunings Commando Land (OOCL) blijft de *backbone* van de landmacht. Sterker nog, ook andere operationele commando's kunnen vandaag bij inzet of bij gereedstelling niet meer zonder de steun van genisten, inlichtingspecialisten, vuursteun-, geneeskundig- en technisch personeel, et cetera. Daartoe is dit commando, dat inmiddels uit circa zesduizend mannen en vrouwen bestaat, grotendeels modulair opgebouwd. De transitie naar drie unieke manoeuvrebrigades binnen het CLAS heeft beperkte implicaties voor het OOCL. Toch blijft het streven om de balans tussen manoeuvre enerzijds en gevechtssteun en logistiek anderzijds te optimaliseren. Dit is onder meer mogelijk door in de toekomst

het modulaire karakter van het OOCL verder te ontwikkelen, zodat we vanuit het CLAS het principe van *tailored to the mission* nog beter ondersteunen.

In de lijst van maatregelen die gekoppeld is aan de nota *In het belang van Nederland* staat ook een herinrichting van het inlichtingen- en veiligheidsdomein vermeld. De Commandant Landstrijdkrachten kiest er voor om een lang gekoesterde wens in vervulling te laten gaan door een verkenningseenheid op brigadeniveau binnen de 11^e Luchtmobiele Brigade Air Assault op te richten. Ook zal de analyse- en ICT-capaciteit binnen de inlichtingenketen worden versterkt. Deze maatregelen gaan ten koste van de huidige twee grondgebonden verkenningeskadrons van het *Joint Intelligence Surveillance Targetting Acquisition & Reconnaissance Commando*.

Twee jaar na de oprichting van het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigingscommando zal deze eenheid een uitgebreide evaluatie ondergaan. De Commandant Landstrijdkrachten laat momenteel, in nauwe samenwerking met het Commando Luchtstrijdkrachten, onderzoeken hoe de doorontwikkeling van raket- en luchtverdedigingscapaciteit dient te worden ingevuld. De commandanten van beide operationele commando's zullen hun conclusies en aanbevelingen voor besluitvorming aan de Commandant der Strijdkrachten aanbieden. De met succes in Turkije ingezette *Patriot*-systemen worden binnen de NAVO en in de nota *In het belang van Nederland* als nichecapaciteit aangemerkt. Het aanhouden en moderniseren van deze capaciteit zal voor Defensie een aanzienlijke, maar ook relevante investering inhouden. Tegelijkertijd onderzoeken wij hoe het DGLC een rol kan vervullen bij *Counter Rockets Artillery and Missiles*.⁴

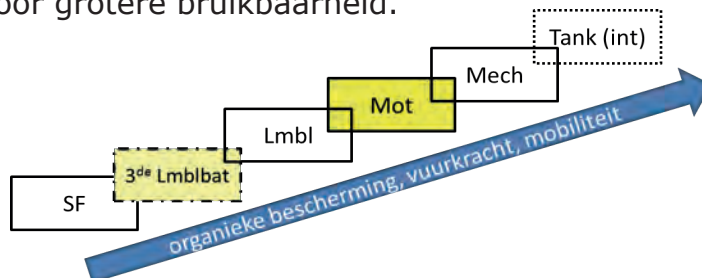
Een tweede majeure en noodzakelijke vergroting van de veelzijdigheid van het CLAS betreft een indirecte versterking van de capaciteiten in het *Special Operations Forces* (SOF) domein. Ook hier komt de aanleiding voort uit duidelijk waarneembare trends in landoperaties. Ten eerste voeren SOF-eenheden (voor CLAS is dit

3 Een organiek infanteriebataljon Air Assault, gemechaniseerd of gemotoriseerd, aangevuld door lichtere of zwaardere infanterie capaciteit.

4 CRAM: de detectie van en bescherming tegen raket-, artillerie- en mortierdreiging.

Vernieuwing van het operationele domein

- Meer diversiteit in operationele landmachtcapaciteiten waardoor grotere bruikbaarheid.

- Samengesteld optreden (mix van middelen) zeker gesteld door modulaire opbouw.
- Voortzettingvermogen gemechaniseerde infanterie neemt af. Voortzettingvermogen van gemotoriseerde eenheden kan relatief eenvoudig worden vergroot.
- Doorontwikkeling HO 1GNC.

Figuur 2 Vernieuwing van het operationele domein

het Korps Commandotroepen of KCT) naar verwachting in de toekomst steeds vaker operaties uit, waarbij ze met kleine elementen en in het beginstadium van een conflict infiltreren en chirurgische precisieoperaties uitvoeren. Ten tweede is er een toenemende behoefte aan zogeheten *enablers* die conventionele SOF-eenheden moeten kunnen ondersteunen. Er blijft echter behoefte aan eenheden die in staat moeten zijn om, in eenheidsverband en onder alle omstandigheden, het volledige spectrum aan SOF-operaties te kunnen uitvoeren: een specifiek uitgeruste en getrainde eenheid, voorzien van personeel waaraan specifieke en hoge eisen worden gesteld. Hiermee onderscheidt deze eenheid zich fundamenteel van eenheden die, vanuit hun organieke hoofdtaak, SOF moeten kunnen ondersteunen, zoals de bataljons van 11e Luchtmobiele Brigade Air Assault.⁵ De Defensiestaf en het CLAS onderzoeken momenteel of het mogelijk is om in de toekomst één van de bataljons van de 11e Luchtmobiele Brigade Air Assault te transformeren naar een dergelijke capaciteit. Het *US Army*-model, waarbij de bataljons van 75th Ranger Regiment deze rol invullen, dient daarbij als één van de voorbeelden. De 11e Luchtmobiele Brigade Air

Assault blijft ook bij deze versterkte samenwerking met het KCT, de specifieke *initial entry*-capaciteit van het CLAS, primair gericht op air assault-operaties. Onlangs heeft de Commandant der Strijdkrachten besloten dat deze brigade, als aanvullende inzetoptie, *Tactical Air Landing Operations* moet kunnen uitvoeren.⁶ Met deze inzetopties en de capaciteit om op te treden met een versterking van gemechaniseerde of gemotoriseerde eenheden, is de al eerder ingezette verbreding van het operationele concept voor de 11^e Luchtmobiele Brigade Air Assault ingevuld.

Adaptief vermogen

De *lessons learned* voor de krijgsmacht uit recente missies tonen bij expeditieaire inzet een hoog adaptief vermogen bij de grondgebonden eenheden. De snelheid waarmee eenheden en individuele militairen zich konden aanpassen aan de omstandigheden

5 11 LMB steunt het KCT bij het formeren van een *Special Operations Task Group*, door infanterie, gevechtssteun en eventueel logistiek toe te voegen aan *tailored to the mission* KCT-elementen.

6 Het met snelheid aan de grond zetten van infanteriezwere eenheden met gebruik van *fixed wing*-capaciteit.

FOTO MCD, R. FRIGGE

De mindset van het landmacht personeel is een belangrijke succesfactor, zoals bleek bij de introductie van de Bushmaster tijdens de lopende missie in Afghanistan

was opmerkelijk. De mate van modulariteit binnen het CLAS, maar ook de *mindset* van het personeel, zijn daarbij belangrijke succesfactoren. Kaderleden en manschappen moesten bijvoorbeeld het werken vanuit een *Smallest Unit of Action of Combined Arms Team*,⁷ in plaats van een organiek peloton, snel onder de knie krijgen. Ook de introductie van de Bushmaster, als één van de belangrijkste voertuigen, moest in Afghanistan gedurende de lopende missie en met snelheid plaatsvinden. En met het instellen van een *Task Force Counter Improvised Explosive Device* zijn we in staat gebleken om snel passende antwoorden te geven op een serieuze nieuwe dreiging voor de troepen en de missie. Dat is een investering waarvoor we tot op de dag van vandaag internationale belangstelling zien en waardering ontvangen.

Om ook in de formering en gereedstelling geleerde lessen en goede ideeën snel om te zetten in bruikbare oplossingen, zal het CLAS *Concept Development & Experimentation* (CD&E) in de organisatie implementeren. Binnen dit concept zal de landmacht nauw samenwerken met de defensie-industrie en kennisinstituten en zich primair richten op het ontwikkelen en

testen van nieuwe ideeën, concepten en technieken. Er zal daartoe een specifieke regiegroep worden opgericht, gekoppeld aan het *Land Warfare Centre* van het Opleidings & Trainingscommando in Amersfoort. Deze regiegroep is belast met de algehele coördinatie van CD&E binnen het CLAS, onderhoudt contacten met industrie en kennisinstituten en initieert, begeleidt en evalueert concrete CD&E-activiteiten. Daarnaast kiest het CLAS ervoor om ook een uitvoerende CD&E-capaciteit op te richten. De kern van deze capaciteit kan bijvoorbeeld bestaan uit een gemechaniseerde infanteriecompagnie, aangevuld met kleine elementen uit de overige manoeuvre, de gevechtssteun en de logistiek. Een dergelijke CD&E-capaciteit helpt het CLAS niet alleen zijn reactiesnelheid te verhogen. De nauwe samenwerking met de kennisinstituten en de industrie zal, door een betere afstemming van vraag en aanbod, ook de bruikbaarheid van de ontwikkelde oplossingen vergroten.

(Inter)nationaal ingebed

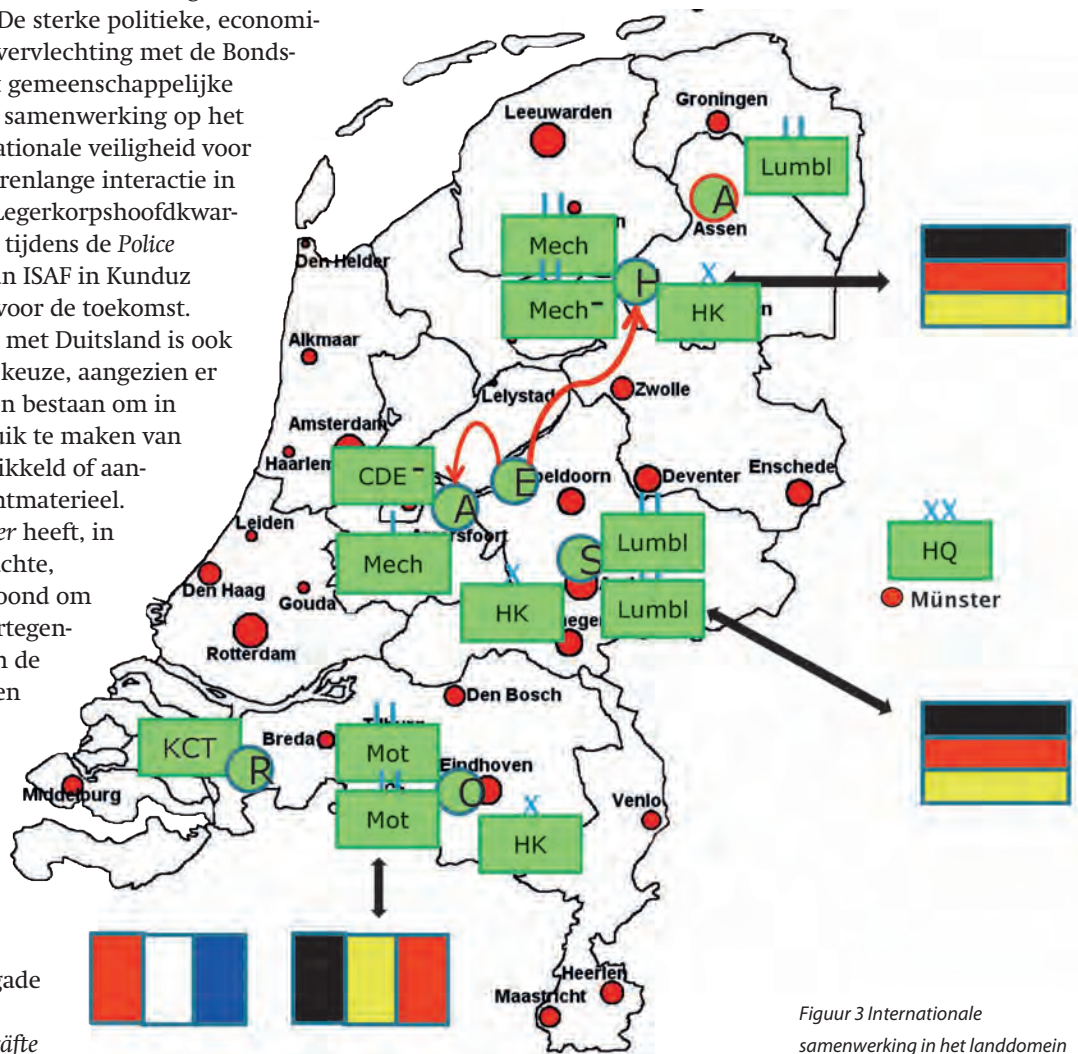
Nationale en internationale samenwerking vormen een hoeksteen van de nota *In het belang van Nederland*. De krimpende budgetten voor defensie in Europa enerzijds en de geopolitieke verschuivingen anderzijds leiden er toe dat de

⁷ Niet organiek, maar voor de missie op tactisch niveau samengestelde eenheid.

Europese landen steeds meer bi- en multinationale samenwerking zoeken. Het behouden of gezamenlijk ontwikkelen van capaciteiten en zo mogelijk integratie is daarbij het leidmotief. Voor het CLAS blijven ook in de toekomst België, Duitsland, Frankrijk, Noorwegen, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten de voorkeurspartners. In de Landmacht van Morgen zal het CLAS vooral met België en Duitsland de strategische stap van samenwerking naar integratie zetten. De sterke politieke, economische en culturele vervlechting met de Bondsrepubliek leidt tot gemeenschappelijke belangen, waarbij samenwerking op het gebied van internationale veiligheid voor de hand ligt. De jarenlange interactie in het 1^e (DEU/NLD) Legerkorps hoofdkwartier in Münster en tijdens de *Police Training Mission* van ISAF in Kunduz geeft vertrouwen voor de toekomst. Verdere integratie met Duitsland is ook een pragmatische keuze, aangezien er veel mogelijkheden bestaan om in de toekomst gebruik te maken van gezamenlijk ontwikkeld of aangeschaft landmachtmaterieel. Het *Kommando Heer* heeft, in lijn met deze gedachte, belangstelling getoond om in de toekomst vertegenwoordigd te zijn in de CD&E-regiegroep en samen te werken aan een verbetering van ons adaptief vermogen.

Het onder bevel stellen van 11^e Luchtmobiele Brigade Air Assault bij de *Division Schnelle Kräfte* (DSK) van de *Bundeswehr* is de meest tot de verbeelding sprekende maatregel in de Nederlandse-Duitse samenwerking in het landdomein.⁸ Hiermee creëren de partners een gezamenlijke snelle interventiecapaciteit die beide landen in alle lagen van het geweldsspectrum en wereldwijd kunnen

inzetten. De voorziene samenwerking binnen het vuursteundomein illustreert de pragmatische benadering. Het uitgangspunt is daarbij dat, binnen de gereedstelling, de Bundeswehr verantwoordelijk wordt voor de zware vuursteuncapaciteit. Het CLAS zal zorgdragen voor de beschikbaarheid van de lichte middelen.⁹

Figuur 3 Internationale samenwerking in het landdomein

- 8 Ook in DSK-verband blijft 11 LMB beschikbaar voor Nederlandse deelname aan nationale en internationale missies. Tevens blijven de eenheden van 11 LMB beschikbaar voor het gereedstellingsproces van het CLAS.
- 9 In dit kader is de pantserhouwitser een voorbeeld van de zware capaciteit en de 120mm-mortieren van een lichte capaciteit.

Door het personeel aan beide zijden swing role op te leiden, behouden de landen hun autonomie bij eventuele gescheiden inzet. Een belangrijke ambitie voor Nederland is om, samen met Duitsland, de *capability gap* die de verkoop van de Leopard-tanks heeft veroorzaakt, zo veel mogelijk te dichten. Het is inmiddels gebruik dat aan een oefening van een Nederlands gemechaniseerd bataljon steeds vaker een Duitse tankeenheid deelneemt, waardoor kennis en ervaring behouden blijft in het geïntegreerde manoeuvre-optreden van tanks en infanterie. Het laatste voorbeeld van intensivering binnen een succesvolle relatie is de doorontwikkeling van het 1^e (DEU-NLD) Legerkorpshoofdkwartier in Münster tot een snel inzetbaar joint hoofdkwartier, dat leiding

kan geven aan gecombineerde land- en luchtoperaties. Daarmee loopt dit hoofdkwartier voorop in de NAVO en blijft het fungeren als de motor van de Duitse-Nederlandse samenwerking binnen het landdomein. De staf in Münster blijft een essentieel trainingsplatform voor divisie- en brigadeniveau, waar inmiddels niet alleen de Nederlandse brigades, maar ook verschillende NAVO partners gebruik van maken.

Ook de samenwerking met België dient te leiden tot verdere integratie. Met de oprichting van een bi-nationale parachutistenschool in het Belgische Schaffen, medio dit jaar, wordt de gewenste integratie zichtbaar. België zal deelnemen aan het Duits-Nederlandse vuur-

De eerdere keuze van de landmacht voor intensievere samenwerking met andere landen betaalt zich nu ook uit bij de gezamenlijke inzet bij de VN-missie MINUSMA in Mali

FOTO MCD, G. VAN ES

steunproject door zijn lichte middelen aan te bieden als capaciteit voor de 11^e Luchtmobiele Brigade Air Assault binnen het DSK. Laison- en *exchange*-officieren onderzoeken momenteel de haalbaarheid van samenwerkingsmogelijkheden binnen alle functies van militair optreden. Bij de overige partners zal de intensievere samenwerking zich vooral richten op gezamenlijk oefenen en inzet (Frankrijk, Noorwegen), en/of het ontwikkelen van concepten en doctrines (Groot-Brittannië en de Verenigde Staten). De keuze uit het verleden voor intensievere samenwerking met onder meer Frankrijk en Noorwegen betaalt zich nu uit bij een gezamenlijke inzet in Mali.

Belangrijk is dat integratie niet doorschiet naar taakspecialisatie met een eventueel verlies aan autonomie. Dit zou haaks staan op de eis tot veelzijdigheid en zou ons volledig afhankelijk maken van onze partners. In deze onzekere strategische omgeving zijn we juist gebaat bij het behoud van zelfstandig handelingsvermogen. Maar door een slimme manier van samenwerking (*smart defence*), blijven bepaalde essentiële operationele capaciteiten beschikbaar en betaalbaar.

Ten slotte zoekt het CLAS naar mogelijkheden om ook nationaal de samenwerking met strategische partners te verdiepen. Het gaat dan om samenwerking met civiele autoriteiten in het veiligheidsdomein in het kader van het project Verbetering Civiele-Militaire Samenwerking en andere partners zoals de ministeries van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en Veiligheid en Justitie. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een Task Force Nationale Inzet van het CLAS.

Regionale oriëntatie

Deze laatste pijler van de Landmacht van Morgen komt voort uit het groeiende besef dat het onmogelijk is om alles te blijven doen terwijl onze capaciteiten afnemen. Met het aanbrenge van een regionale focus via specifieke internationale partners geven we richting en stellen we prioriteiten. Het leidt tot duide-

lijkheid, lastenverlichting en zal in beperkte mate bijdragen aan de gewenste rust in de organisatie. De geopolitieke aandacht voor het continent Afrika koppelt de Commandant Landstrijdkrachten vooral aan de samenwerking in de gereedstelling van eenheden met Frankrijk en België. In de Landmacht van Morgen wordt deze koppeling zichtbaar door een specifiek samenwerkingsverband tussen de 13^e Gemotoriseerde Brigade uit Oirschot en een vergelijkbare brigade in België en Frankrijk. Via deze weg boren wij de aanwezige kennis van Frankrijk en België aan over het gemotoriseerd optreden en de inzet in Afrika.

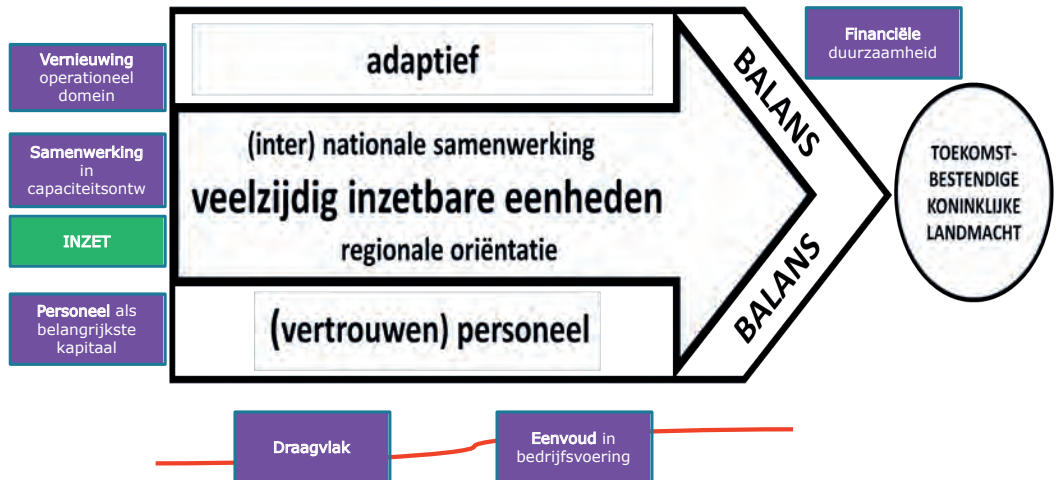
De slagkracht binnen het landoptreden wordt vergroot doordat de veelzijdigheid toeneemt via drie unieke manoeuvrebrigades en een versterking van de Special Operations Forces-capaciteiten

De 43^e Gemechaniseerde Brigade zal zich richten op inzetgebieden in Europa, Azië en het Midden-Oosten. De regionale focus heeft dus een tijdelijk karakter en sluit niet uit dat CLAS-capaciteiten in andere werelddelen actief zullen zijn. Nederland vraagt immers om een wereldwijd inzetbare landmacht, capabel om met alle eenheden in alle delen van het geweldsspectrum op te treden. Dat blijft ons uitgangspunt. Mede gelet op de rol en de reactietijden bij inzet, wordt het Korps Commando Troepen en 11 Luchtmobiele Brigade Air Assault geen regionale focus opgedragen.

Naar de Landmacht van Overmorgen

De doorontwikkeling van het Commando Landstrijdkrachten, zoals in dit artikel beschreven, past in de koers naar de Landmacht van Overmorgen. De slagkracht binnen het landoptreden wordt vergroot doordat de veelzijdigheid

Samenhang beleidsprioriteiten en LvM

Figuur 4 Samenhang tussen beleidsprioriteiten en de Landmacht van Morgen

toeneemt via drie unieke manoeuvrebrigades en een versterking van de Special Operations Forces-capaciteiten. Door vast te houden aan een gereedstellingsmodel met een mix aan grondgebonden manoeuvre-capaciteit nemen de mogelijkheden voor een tailored to the mission-principe voor de Commandant der Strijdkrachten toe. Met een uitgewerkt concept voor Concept Development & Experimentation binnen de landmacht en de creatie van een specifieke eigen capaciteit, nemen het adaptief vermogen en de bruikbaarheid van het CLAS significant toe en zullen de banden met de defensie-industrie en kennisinstituten worden versterkt. Door duidelijke keuzes te maken bij de invulling van (inter)nationale samenwerking draagt het CLAS zichtbaar bij aan smart defence en *pooling & sharing* en versterken wij onze relaties met nationale en internationale partners.

De Landmacht van Morgen heeft een grote impact op het CLAS als organisatie. Het CLAS moet echter blijven innoveren en dit kan, naast de keuze voor specifieke investeringen, ook plaatsvinden door een herinrichting van bestaande capaciteiten. De beschreven

transitie, waar de keuzes toe leiden, vraagt veel van het personeel. Toch zullen de richting en de focus van deze transitie ook bijdragen aan de uitdaging in het beroep, het dagelijkse militaire bestaan en het perspectief waar het personeel continu om vraagt. De Landmacht van Overmorgen, hierna in deze editie van de *Militaire Spectator* beschreven, wordt in kaart gebracht vanuit het besef dat we ons altijd in een transitiefase zullen bevinden. Met de Landmacht van Morgen herkennen en erkennen we deze realiteit en zetten we dit besef om in maatregelen: *dare to ride the winds of change!* ■

Op weg naar de Landmacht van Overmorgen

De wereld om ons heen verandert in een hoog tempo, daarom is het nodig een visie te blijven ontwikkelen op het toekomstige landoptreden en de rol van de Koninklijke Landmacht daarin. Het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) werkt daarom met een moderniseringsproces dat in dit artikel op hoofdlijnen wordt toegelicht. Vooruitlopend op de uitkomsten uit het proces kunnen reeds enkele uitspraken gedaan worden over de bekwaamheden van de zogeheten ‘Landmacht van Overmorgen’ (LvO). Deze bekwaamheden (*abilities*) zijn weergegeven in het zogenoemde *ability*-model, waarin de elementen *adaptivity*, *human centered*, *understand*, *partnering*, *scalability* en *convey* centraal staan. Het schetsen van de LvO is een nieuw proces waarvan de uitkomsten nog zeker niet vaststaan.

*Kol drs. I.M. de Jong, Lkol J.A. van Dalen en Lkol P.A.P. Dekkers MSSM EMSD**

In haar tweehonderdjarig bestaan heeft de Koninklijke Landmacht (KL) zich al vaak aangepast om gereed te zijn voor inzet. Momenteel transformeert de KL naar een nieuwe organisatie, waarvan de kern bestaat uit drie unieke brigades (*air manoeuvre*, gemechaniseerd en gemotoriseerd), het Operationeel Ondersteunings Commando Land, het Duits/Nederlandse Legerkorpshoofdkwartier en het Korps Commandotroepen. De brigades zullen hierbij op een nog niet eerder vertoonde wijze internationaal ingebed worden. Maar het bouwen van deze Landmacht van Morgen (LvM) ontslaat ons niet van de verplichting om ook al na te denken over de Landmacht van Overmorgen (LvO). De wereld om ons heen verandert in een hoog tempo. Dat vereist het formuleren van een visie gericht op het toekomstige landoptreden en de rol van de KL daarin. En dat is geen eenduidige zaak, want niemand kan de toekomst exact

voorspellen. Het maken van keuzes is dan ook niet eenvoudig en heeft consequenties; de risico's van de keuzes moeten waar mogelijk worden gemeden, dan wel verkleind. Maar hoe moeilijk ook, het is nodig om de Landmacht van Overmorgen zo goed mogelijk te schetsen om op samenhangende wijze richting te bieden aan de toekomst van het landoptreden en de landmacht.

Dit artikel gaat op conceptueel niveau op die toekomst in. Allereerst worden de achtergronden van het nieuwe moderniseringsproces van het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) en de vier stadia van het model uiteengezet om de methodiek voor het ontwikkelen van de LvO nader toe te lichten. Na deze introductie in de systematiek van werken volgt een korte blik op toekomstige conflicten en optreden in een landomgeving van de toekomst (het eerste stadium uit het gepresenteerde model). Vervolgens gaat het artikel in op de relatie met het militair vermogen (het tweede stadium) en

* De auteurs zijn werkzaam bij het *Land Warfare Centre* van de Koninklijke Landmacht.

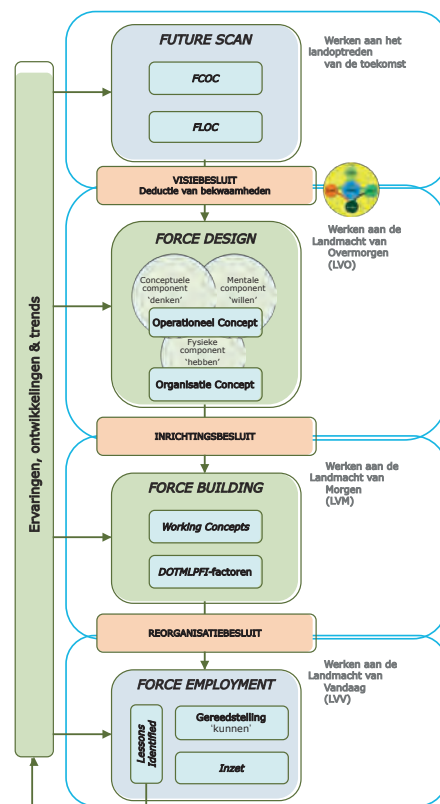
de benodigde bekwaamheden om in een toekomstige conflictomgeving te kunnen optreden. De deductie van de benodigde bekwaamheden vormt het uitgangspunt voor het ontwikkelen van de Landmacht van Overmorgen. De bekwaamheden zijn weergegeven in het zogenoemde *ability*-model dat aansluitend wordt gepresenteerd. De deelelementen – *adaptivity*, *human centered*, *understand*, *partnering*, *scalability* en *convey* – worden achtereenvolgens uitgelegd en in relatie met elkaar gebracht. Het artikel sluit af met enkele richtinggevend opmerkingen over het verdere verloop van de studie naar de LvO.

In dit artikel staan veel Engelse termen en begrippen. Voor de eenheid van opvatting met NAVO-partners en om samenhang te behouden met soortgelijke documenten van Angelsaksische landen, kiest het *Land Warfare Centre* (LWC) er bewust voor sommige woorden niet te vertalen naar een equivalent in het Nederlands.

Het moderniseringsproces van het CLAS

Vanwege het ontbreken van gevalideerde ijkpunten is de inrichting van het CLAS voornamelijk gebaseerd op hetzelfde uitgangspunt, namelijk het (voormalige) divisie- en brigadeoptreden. De fundamentele keuzes van de afgelopen jaren zijn vooral ingegeven door krimpende budgetten, noodzakelijke vervangingsinvesteringen en geleerde lessen uit missies. Deze methode alleen is niet meer afdoende. De laatste jaren verandert en ontwikkelt de wereld om ons heen zich ogenschijnlijk steeds sneller, met steeds meer onderlinge verbanden en afhankelijkheden. Het brede scala aan inzetopties waarvoor de KL gereed dient te zijn, lijkt schier oneindig en haaks te staan op de beschikbaarheid aan middelen. Om klaar te stomen voor de toekomst is voortborduren op geleerde lessen alleen dus niet toereikend, maar is ook een analyse nodig welke eisen het landoptreden van de toekomst stelt. De KL blinkt over het algemeen uit in een *can do*-mentaliteit, zeker als het gaat om pragmatisme, improvisatie, vindingrijkheid en

omgaan met schaarste. Maar om gereed te zijn voor toekomstige operaties zijn ook andere vaardigheden nodig.

Figuur 1 Moderniseringsmodel Commando Landstrijdkrachten

Redeneren vanuit de eisen van een toekomstige conflictomgeving maakt het mogelijk om de juiste benodigde kwaliteiten te herleiden om gereed te zijn voor toekomstig optreden. Op basis hiervan kan tijdig een geschikt en samenhangend operationeel concept worden ontwikkeld. Vervolgens kan worden uitgewerkt hoe de organisatie moet worden ingericht, welk materieel moet worden aangeschaft en welk personeel gerekruteerd moet worden, zodat opleiding en training mogelijk is voor de Landmacht van Overmorgen. Hoewel het idee niet nieuw is, is dit proces de laatste jaren niet structureel uitgevoerd. Daarom is vorig jaar een moderniseringssystematiek ingevoerd bij het CLAS. Deze manier van werken is fundamenteel anders dan de praktijk van de afgelopen twintig jaar.

Het moderniseringsproces van het CLAS bestaat uit vier stadia: *Future Scan*,¹ *Force Design*,² *Force Building*³ en *Force Employment*.⁴ Hierbij is het uitgangspunt de toekomstige (conflict) omgeving, zonder de opgedane ervaringen tekort te doen. Het gaat om een cyclisch model waarbij op elk moment aan alle vier de stadia gewerkt wordt. De 'stip aan de horizon' is geen gegeven, maar wordt permanent herijkt. Figuur 1 is een vereenvoudigde weergave van het proces. Dit is vergelijkbaar met een militair besluitvormingsmodel, maar dan toegepast op de gehele KL.

De afdeling *Land Warfare* van het LWC vult het kennisontwikkelingsgedeelte van het moderniseringsproces van het CLAS in. Dit gebeurt structureel door het uitvoeren van een zogeheten *Future Scan*. Deze scan is een oriëntatie op de conflictomgeving en duiding van het landoptreden van de toekomst, waarover meer in de volgende paragraaf.

Om nadere richting te geven aan toekomstige modernisering van het CLAS is ook een *Force Design* noodzakelijk. Het *Force Design* (LvO) is een ontwerp van de Koninklijke Landmacht op basis waarvan het militair vermogen kan worden ingericht om geschikt te blijven voor inzet in toekomstige conflicten in de landomgeving. Het *Force Design* staat beschreven in een Operationeel Concept⁵ (hoe de LvO gaat optreden) en een Organisatieconcept⁶ (hoe de LvO is georganiseerd). Het schrijven van het Operationeel Concept en het Organisatieconcept voor de Landmacht van Overmorgen moet een einde maken aan de situatie dat samenhangende brondocumenten ontbreken waarop toekomstkeuzes gebaseerd kunnen worden. Zowel de *Future Scan* als het *Force Design* is belangrijk voor de innovatie van de KL en om een inhoudelijke bijdrage te leveren aan de rol van de Commandant Landstrijdkrachten (C-LAS) als kennisadviseur landoptreden.

Beide processen leggen de basis voor *Force Building* (LvM). Dit derde stadium omvat het beschrijven van zogeheten *working concepts*. Hierin wordt bijvoorbeeld het optreden van ketens of organisatiedelen weergegeven. De hiervoor benodigde capaciteiten worden

vertaald in de zogeheten DOTMLPFI-factoren.⁷ *Working concepts* kunnen leiden tot reorganisatieprojecten en hebben een directe relatie met de conceptuele onderbouwing voor behoeftstellingen. Het laatste stadium is *Force Employment*, de Landmacht van Vandaag (LvV), waarbij gereedstelling en inzet van eenheden de dagelijkse praktijk zijn.

Na deze introductie⁸ in de systematiek van werken voor het opzetten van de Landmacht van Overmorgen, volgt een korte blik op toekomstige conflicten en de betekenis hiervan voor het militair vermogen en het optreden in de landomgeving (stadium één uit het model).

Future Scan: toekomstige conflicten en optreden in een landomgeving

Diverse nationale en internationale gerenommeerde instituten zoals bijvoorbeeld Clingendael, het The Hague Centre for Strategic Studies en het Royal United Services Institute for Defence and Security Studies bestuderen en analyseren de toekomst en (conflict)omgevingen waarin de krijgsmacht kan gaan optreden. De resultaten van hun studies (zoals de tweemaaljaarlijkse verschijnende *Strategische Monitor*) zijn weliswaar op details afwijkend, maar opvallend eensgezind over het toekomstbeeld: veiligheidsrisico's worden groter en diffuser en conflicten complexer. Het beeld geeft een

1 Landoptreden van de Toekomst (LovT).

2 Landmacht van Overmorgen (LvO).

3 Landmacht van Morgen (LvM).

4 Landmacht van Vandaag (LvV).

5 Een Operationeel Concept (OC) beschrijft voor een bepaalde periode de leidende gedachte over de wijze waarop de Koninklijke Landmacht operaties uitvoert op operationeel en tactisch niveau, binnen de context van conflicten in de toekomstige landomgeving als onderdeel van een *Joint Interagency Multinational Public (JIMP)*-inspanning, zowel binnen als buiten de landsgrenzen. Ook beschrijft een OC welke vereisten dit stelt aan de capaciteiten (organisatie, ketens en middelen) van de Koninklijke Landmacht.

6 Een Organisatieconcept (OrgC) beschrijft op basis van de vereisten uit het Operationeel Concept (toekomstvisie) de benodigde inrichting van de Koninklijke Landmacht waarmee besluitvorming over *Force Building* wordt ondersteund.

7 *Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership & Education, Personnel, Facilities en Interoperability*.

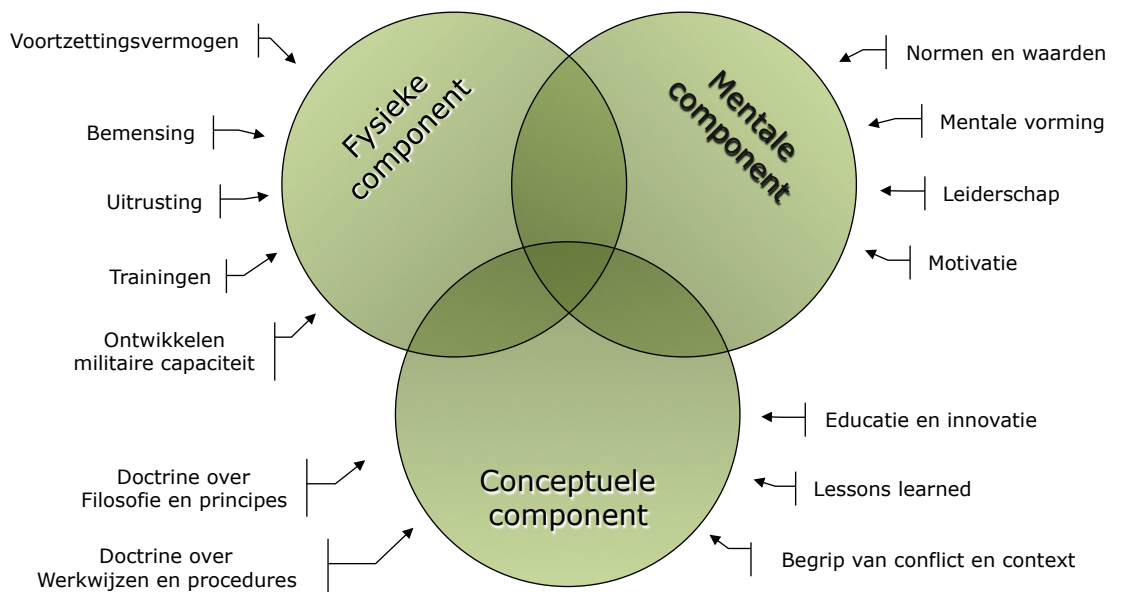
8 Meer informatie over de systematiek van werken en het model is beschikbaar via het intranetportaal van de KL of via het directe adres http://intranet.mindef.nl/kl/bedrijfsvoering/de_landmacht_van_morgen/index.aspx.

dynamische en hooginteractieve wereld weer, met nieuwe dreigingen en moeilijk te voorspellen conflicthaarden. Dit betekent feitelijk dat de toekomstige (conflict)omgeving waarin de krijgsmacht kan worden ingezet zich niet meer eenduidig laat kenschetsen, wat in studies aangeduid wordt als ‘fundamentele onzekerheid’. Toekomstige conflicten hebben hoogstwaarschijnlijk een multidimensionaal karakter: vaak is er meer dan één oorzaak (ideologisch, economisch, cultureel et cetera), zijn er veel actoren en factoren van invloed en spelen uiteenlopende belangen en afhankelijkheden een rol. Conflicten kunnen op elk moment, op elke plaats en met iedere intensiteit plaatsvinden. Dit kan van hoog tot laag in het geweldsspectrum, met als belangrijkste kenmerk dat ze gestart en beëindigd worden door mensen.

Om een acceptabele eindsituatie voor een (potentieel) conflict te bereiken, is een bredere benadering vereist dan alleen de inzet van het militaire middel als instrument van macht. Dit leidt tot *multi-agency* en multinationale samenwerking, waarbij de onderlinge samenwerking elkaar versterkt en ondersteunt. Dit betekent overigens niet dat alle actoren dezelfde eindcondities zullen nastreven. Landstrijdkrachten

kunnen binnen een dergelijke samenwerking een belangrijk onderdeel vormen of voorwaardenscheppend zijn. Militaire presentie heeft als uitgangspunt altijd een tijdelijk karakter, want de verantwoordelijkheid voor veiligheid, orde en stabiliteit gaat uiteindelijk altijd terug naar een lokale autoriteit. Het militaire instrument als zwaarmacht van de staat onderscheidt zich van de andere machtsmiddelen en samenwerkingspartners door *in ultimo* georganiseerd geweld toe te passen. Vanwege de specifieke aard en karakter van de krijgsmacht om op te treden onder omstandigheden en situaties waar niemand anders dit kan, zijn in het landdomein landstrijdkrachten bij uitstek geschikt om samenwerkingspartners te leiden of te ondersteunen. De beheersing en het verloop van het conflict vraagt gedurende de periode waarin Nederland een actieve bijdrage levert steeds weer om andere militaire capaciteiten, variërend in rol, omvang en taak.

Naast de fysieke inzet in de landomgeving zal de LvO ook steeds meer optreden in de elektromagnetische-, cyber- en informatiedimensie. Het hebben en houden van vrijheid van handelen voor het eigen optreden in deze ongelimiteerde,

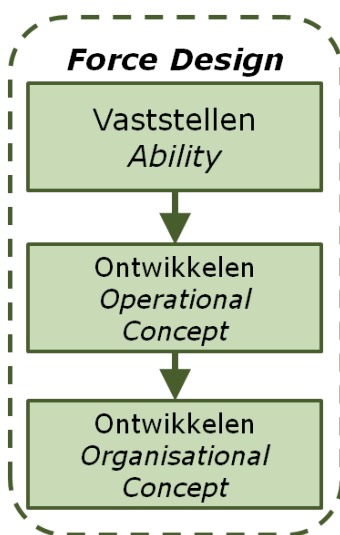
Figuur 2 De samenhangende componenten van militair vermogen

ongrijpbare dimensies is een voorwaarde voor het succesvol kunnen uitvoeren van operaties, maar ook voor de welvaart en veiligheid van de Nederlandse staat.

Omdat de opdracht, de samenwerkingsverbanden, de tegenstander(s) en de intensiteit steeds snel kunnen wisselen vereist inzet in de toekomstige landomgeving een hoog adaptief karakter van diegenen die hierin optreden. Willen landstrijdkrachten in een toekomstige landomgeving invloed uitoefenen om Nederlandse (veiligheids)belangen te dienen, dan moeten zij het juiste militaire vermogen hebben.

Militair vermogen en benodigde bekwaamheden

De samenhangende componenten van militair vermogen (mentaal, conceptueel, fysiek) vormen de bouwstenen (figuur 2) voor het ontwikkelen en richten van de benodigde gevechtskracht. Het is vervolgens aan de commandant en zijn staf om gevechtskracht effectief te genereren en zodanig in te zetten (in samenhang met andere partners), dat voldoende invloed wordt aangewend om bijvoorbeeld een conflict in te dammen, te winnen of te beëindigen, al naar gelang de opdracht en aangepast aan de omstandigheden.

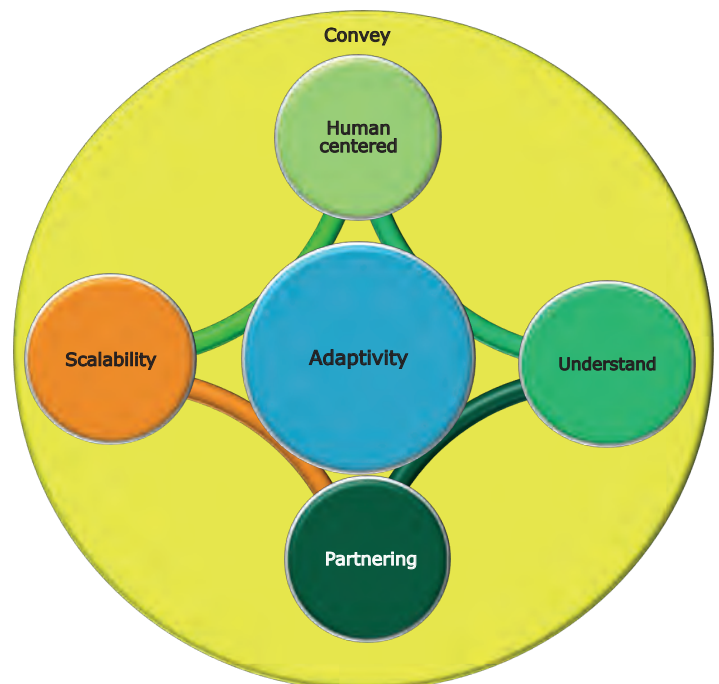
Figuur 3 Het ontwikkelen van Force Design

Het militair vermogen moet passen in de tijdgeest en gereed zijn voor conflicten van de toekomst. Doordat de karakteristieken van conflicten veranderen, net als de heersende opvattingen over hoe inzet plaatsvindt van het militaire instrument als zwaarmacht van de staat, zal de invulling van de drie componenten van militair vermogen in de toekomst ook wijzigen.

Om het militaire vermogen van de LvO gestalte te geven is het nodig de juiste bekwaamheden (abilities) te benoemen. Het gaat hier om bekwaamheden die vereist zijn om op te kunnen treden in de fundamenteel onzekere landomgeving. Dit is een tussenstap tussen de eerste twee stadia in het moderniseringsproces. Op basis van de bekwaamheden kan vervolgens verdere Force Design plaatsvinden.

De tussenstap: het ability-model

Het Land Warfare Centre heeft de vereiste bekwaamheden voor het toekomstig landoptreden herleid uit de Future Scan en vertaald in een zogeheten ability-model.

Figuur 4 Het ability-model

Met de bekwaamheden kan bij Force Design het benodigde militair vermogen vorm worden gegeven. Bij de ontwikkeling van dit ability-model is rekening gehouden met de specifieke Nederlandse context, zoals het buitenlands- en veiligheidsbeleid, verdere internationalisering, beperkt voortzettingsvermogen en geringe slagkracht.

Het *ability*-model is weergegeven in figuur 4 en kent model kent vier subelementen: human centered, understand, partnering en scalability, rond het kernelement adaptivity (aanpassingsvermogen). De bekwaamheden zijn onderling aan elkaar gerelateerd en worden ondersteund door het element *convey*. De elementen van het ability-model worden hieronder verder uitgewerkt en toegelicht.

Adaptivity

Het kernelement adaptivity staat als het centrale element weergegeven. Adaptivity komt in het model terug als belangrijkste bekwaamheid om met fundamentele (toekomst)onzekerheid om te gaan. Hierbij is de mens de belangrijkste schakel, omdat die in een landomgeving als enige werkelijk adaptief kan zijn. Adaptiviteit is hiermee iets anders dan flexibiliteit.

Flexibiliteit betekent verandering binnen bestaande kaders en is een exercitie in het bekende. Adaptiviteit daarentegen betekent aanpassing van de kaders en daarmee is het deels een exercitie in het onbekende. Adaptiviteit staat of valt met het vermogen om de complexiteit en het begrip van de operationele omgeving in stand te laten tijdens besluitvorming over de werkelijkheid.

De LvO wordt geconfronteerd met complexe omstandigheden die onvoorspelbaar, veelal gevaarlijk en soms ook levensbedreigend kunnen zijn. Dat legt nog meer nadruk op het principe van opdrachtgerichte commandovoering. De fundamentele onzekerheid en onvoorspelbaarheid leidt

ertoe dat de praktijk in de landomgeving altijd anders zal zijn. Toekomstige tegenstanders zullen anders opereren en zich anders organiseren om het initiatief te verkrijgen, onze zwakke plekken te exploiteren en hun vrijheid van handelen te vergroten. Dit vergt een LvO met aanpassingsvermogen als eerste natuur, zonder in te boeten op de kernwaarden van de organisatie (betrouwbaar, daadkrachtig, effectief, gedisciplineerd). Dat aanpassingsvermogen moet overal aanwezig zijn: in de hoofden van het personeel, in processen en procedures, in de organisatiecultuur en uiteindelijk ook in de organisatie zelf.

Hoewel militairen van nature adaptief moeten zijn, zijn militaire organisaties dat veel minder. Hun traditionele hiërarchische (en bureaucratistische) opbouw, gecombineerd met nauwgezet politiek toezicht en gekoppeld aan moderne maar complexe plancycli, creëren inherente institutionele belemmeringen die maar moeilijk te doorbreken zijn. Deze veelal vastomlijnde inrichting van de bedrijfsvoering is een organisatorische werkelijkheid, maar hindert wel het adaptieve vermogen van onze organisatie.

‘Have you ever tried to send a gigabyte of data via a radio that was designed in 1980? If our enemies can walk into a Radioshack to buy a capability that will take us 10 years to acquire, then we’re doing something wrong’.

MGen Steve Bowes, Canadian Army

Ook de minister van Defensie stelde de waarde van adaptivity voor de defensieorganisatie vast in haar recente beleidsnota *In het belang van Nederland*. Ze stelt dat één van de drie aspecten van operationele duurzaamheid het aanpassingsvermogen is en schrijft: ‘De mate waarin capaciteiten kunnen worden aangepast aan snel veranderende (operationele) omstandigheden bepaalt de toegevoegde waarde van (onderdelen van) de krijgsmacht. Hoe groter de

aanpassingsmogelijkheden, hoe uitgebreider de inzetmogelijkheden.⁹

De fundamenteel onzekere toekomst vereist een adaptieve organisatie om gereed te zijn voor operaties in complexe omgevingen. Het is daarom belangrijk dat de organisatie en het personeel zodanig toegerust zijn (zowel doctrinair, conceptueel als inhoudelijk en organisatorisch) dat aanpassingsvermogen een gegeven is. Adaptivity is voorwaardelijk voor gevechtskracht en daarmee het toekomstige (land)optreden.

Human Centered

Conflicten beginnen en eindigen met mensen. Het element mens is daarom zeer belangrijk in het ability-model: landoptreden is immers fundamenteel een menselijke activiteit. Optreden tussen de mensen, in verstedelijkte gebieden en kuststreken, is niet te vermijden. De mens staat centraal in de organisatie en de operationele omgeving. Juist bij landoptreden is menselijke interactie een voorwaarde voor succes. In tegenstelling tot andere domeinen, waar doorgaans opgetreden wordt met bemande (varende of vliegende) wapensystemen als bouwsteen, is in de landomgeving de bewapende mens c.q. de enkele soldaat doorgaans de kleinste bouwsteen. Dit onderscheid in aard van optreden in een landomgeving versus andere domeinen zorgt voor een fundamenteel andere wijze van gebruik en inzet van militair vermogen. Dit uit zich in verschillen in commando-voering, uitrusting, opleiding en training, aantallen, samenstellingsvormen et cetera om tot de benodigde gevechtskracht te komen.

De technologische vooruitgang in dit informatietijdperk is ongekend. Von Clausewitz stelde reeds dat de wijze van oorlogvoeren een reflectie is van cultuur en technologie in het betreffende tijdperk. De mens, zowel medestander als tegenstander, is ook als enige vindingrijk genoeg en in staat om zich aan te passen aan eisen die de continue veranderende (conflict)omgeving stelt, ondanks mogelijke technologische vooruitgang of overwicht. Relevante trends en ontwikkelingen rond de mens en de gevolgen daarvan moeten geduid worden om gereed te blijven voor de toekomstige inzet. Hierbij valt te denken aan impact-analyses van bijvoorbeeld technologische ontwikkelingen (neuro-, en nanotechnologie, robotisering, genetica, biometrie), sociaal-economische ontwikkelingen (urbanisatie, migratie, *youth bulges*) et cetera. Hieruit kan afgeleid worden welke gevolgen dit heeft voor het optreden, opleiden en organiseren van onze organisatie en onze mensen. Zo kan robotisering in potentie overwicht door massaliteit herintroduceren op het slagveld. Ook verdere verweven-

Figuur 5 Robotisering kan in potentie overwicht door massaliteit herintroduceren

9 Nota In het Belang van Nederland (Den Haag, ministerie van Defensie, 2013) 15.

heid van informatie en biologie kan veel impact hebben op de wijze waarop mensen kunnen opereren. Inventiviteit en de relatief eenvoudige toegankelijkheid tot hoogwaardige technologie bemoeilijkt de mogelijkheid dat één partij de andere in een conflict technologisch volledig domineert.

Niet alleen de omgeving van de mens verandert in hoog tempo; ook de mens zelf verandert door onder meer morele en sociologische ontwikkelingen, zoals de bevolkingssamenstelling in Nederland en de heersende (politieke) opvattingen. Deze ontwikkelingen leiden mogelijk tot een verandering van de kaders hoe we optreden en onszelf organiseren. De geschiedenis leert dat regelgeving en juridische raamwerken achterlopen op snel veranderende ontwikkelingen en dat zal vermoedelijk zo blijven. In een diffuse conflictomgeving waarin het soms onduidelijk is wie de combattanten zijn, nieuwe technologieën hun intrede doen en er op getreden wordt in meerdere dimensies, kan dit tot onzekere kaders leiden. In de LvO zal de vorming van de mentale component en een sterk moreel kompas voor zowel organisatie als individu meer nadruk behoeven.

Understand

Begrip van de drijvers van een conflict (alle factoren en actoren die invloed hebben) en de eigen rol in het geheel is een voorwaarde voor het uitvoeren van operaties. Op basis van ontwikkelde *understanding* kan een commandant effectieve beslissingen nemen en tegelijkertijd oog hebben voor het overkoepelende omgevingsbeeld, het inschatten van risico's en de effecten van het optreden. Voor een eenheid die doelstellingen wil bereiken is begrip van de fysieke en sociale infrastructuur van een stad of regio, de machtsverhoudingen, cultuur en bronnen van economische welvaart en het draagvlak in het thuisland inmiddels net zo belangrijk als kennis van de vijand.

De *manoeuvrist approach* is de leidende filosofie voor het uitvoeren van operaties.

Ook hierbij staat *understanding* centraal: begrip en inzicht zijn de randvoorwaarden om de cohesie en wil van de opponent te breken en de eigen wil en samenhang te beschermen. De eerder beschreven fundamentele onzekerheid en complexiteit van de landomgeving onderstrepen de noodzaak van *understanding* om de *manoeuvrist approach* succesvol toe te kunnen passen.

Hoewel begrip steeds meer wordt ondersteund door *decision enhancement*-systemen, verdwijnt de noodzaak voor de mens om begrip van de omgeving te krijgen en te houden niet. De LvO kan alleen succesvol zijn indien deze geleid wordt door mensen die een *understanding* kunnen creëren van de dynamische en hoog-interactieve wereld, met veranderende actoren en (f)actoren van invloed. *Understand* dient daarom een centrale plaats te krijgen in opleidings-, trainings- en vormingsprocessen. In een organisatie van 'doeners' is daarom meer aandacht voor 'denken' nodig.

Partnering

Vanwege de complexiteit in de landomgeving is het optreden hierin per definitie multi-disciplinair, multi-agency en multinational, waarbij de krijgsmacht onderdeel uitmaakt van het geheel aan middelen om de gewenste politieke eindsituatie te realiseren. Het hanteren van een geïntegreerde benadering (*comprehensive approach*) is een leidend beginsel van de Nederlandse regering. De geringe omvang van de Nederlandse krijgsmacht onderstreept bovendien de noodzaak van het element *partnering*. Samenwerking met anderen is niet langer een keuze, maar een inherente verplichting geworden.

In een samenwerkingsverband kan de LvO een leidende (supported) of ondersteunende rol (*supporting*) vervullen, al naar gelang de (fase in de) missie.

In voorkomend geval dient de LvO ook de kern te kunnen vormen van een dergelijk verband tijdens inzet. Om daadwerkelijk effectief te zijn en geaccepteerd te worden als centrale *hub* moet er meer gebeuren dan het neerzetten van een lege tent met tafel en stoelen waar met een verdwaalde niet-gouvernementele organisatie (NGO) gesproken kan worden. De perceptie van de LvO als professionele, betrouwbare en daadkrachtige partner kan hierin maatgevend zijn. Er is vertrouwen nodig voor het delen van informatie, waarbij dat delen het vertrouwen ook kan laten toenemen. Effectief samenwerken in wisselende coalities of andere samenwerkingsverbanden met een geïntegreerde benadering vereist een *mindset* die het accepteren van andere benaderingen en tijds-paden toelaat.

In de huidige praktijksituatie vormen de eigen organisatiecomponenten (de 'eigen middelen') nogal eens het leidende uitgangspunt voor planningsdoeleinden. Hierdoor kan er mogelijk onvolledige of ondoelmatige inzet plaatsvinden uit het hele beschikbare palet om de gewenste invloed te kunnen uitoefenen, ook al kunnen

we middelen van anderen niet altijd aansturen. Het leren omgaan en samenwerken met andere organisaties, zowel *hard-* als *soft power*, verdient een prominentere plaats in onze opleidingen- en trainingen.

Nadrukkelijker dan voorheen zal er ook samenwerking zijn met niet-traditionele actoren, als de doelstellingen verenigbaar zijn en de handelwijze ethisch en juridisch acceptabel is. Hierin kunnen bijvoorbeeld (grote) civiele bedrijven ook een rol hebben, die voorzien in specifieke capaciteiten, kennis, kunde. Dit biedt het voordeel om op contractbasis capaciteiten te kunnen schalen naar gelang de fase in een operatie. Ook de inbreng en het ondersteunen van lokale capaciteit in de operationele omgeving (milities, lokale veiligheidsorganisaties, tribale verbanden) is een noodzakelijk gegeven. De lokale bevolking kent als geen ander de cultuur en de achtergronden van het conflict. Daarnaast vormt lokale inzet de basis voor een haalbare eindconditie; het gaat tenslotte om hun eigen toekomst en die van hun kinderen.

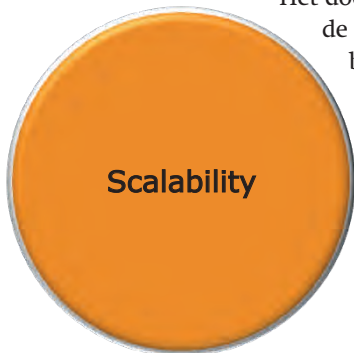
Figuur 6 Partnering kan ook plaatsvinden met niet-traditionele partners, als de doelstellingen verenigbaar zijn en de handelwijze ethisch en juridisch acceptabel is

Partnering omvat zeer zeker ook nationale samenwerking als invulling van een geïntegreerde benadering (zoals de *Whole of Government Approach*). De samenwerkingsbasis hiervoor wordt reeds geschapen tijdens nationale inzet (zoals interactie met de brandweer, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio,¹⁰ politie en civiel bestuur). Relaties en ervaring met andere bestuursvormen, entiteiten, disciplines en invalshoeken zijn nodig om de connectiviteit als kwaliteit toe te voegen aan onze organisatiecultuur en zo doende effectiever te kunnen ‘partneren’ bij expeditionair optreden. Inbedding met civiele partners vergroot tevens de kennis van de kwaliteiten van de krijgsmacht in de maatschappij.

Scalability

Met name de recente bezuinigingen hebben geleid tot forse reducties, met onder meer beperkt voortzettingsvermogen als gevolg. In het ability-model is scalability (schaalbaarheid) gericht op het (snel) kunnen aanpassen van de organisatie en manier van optreden naar gelang de situatie vereist, bijvoorbeeld in rol (leidend of volgend), intensiteit (patrouilleren of vechten) of omvang (grote of kleine *footprint*). Als bekwaamheid is schaalbaarheid belangrijk voor alle niveaus, zowel voor de enkele militair (schakelen in dreigingsniveau) als het organisatieniveau.

Het doorvoeren van modulariteit in de organisatie geeft de schaalbaarheid inhoud. Dit vereist het hanteren van gezamenlijke (open) standaarden en het opstellen van een gemeenschappelijk begripkader. Dit zijn ook eigenschappen die samenwerking binnen de NAVO tot een succes maken.

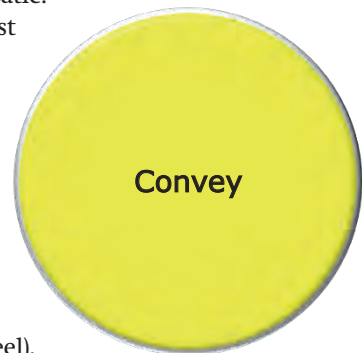

Schaalbaarheid omvat ook het ontwerpen (en in stand houden) van een systeem waarin de benodigde kwaliteiten snel kunnen worden ge(re)genereerd. Hiermee is de organisatie niet altijd voor alle eventualiteiten gereed, maar is zij wel in staat om de benodigde middelen in voorkomend geval te creëren: *be ready for getting ready*. Verder kan gedacht worden aan het in stand houden van kernelementen die in tijden van nood snel kunnen worden uitgebouwd tot volwaardige capaciteiten (een blaasbalgsystematiek), zoals een reservisten capaciteit.

Vergaande samenwerking met civiele actoren, onder meer op militaire gebieden (bijvoorbeeld met *Private Military Companies*), kan ook onderdeel zijn van scalability. De deductie welke capaciteiten uitsluitend door militairen in het toekomstige optreden kunnen worden uitgevoerd is nodig, ook om samenhang in het optreden te behouden. De afweging welke capaciteiten ingevoerd, ingehuurd, behouden, afgestoten of door innovatie verbeterd moeten worden kan dan geïnformeerd plaatsvinden. Ook hechte en gegarandeerde internationale samenwerking speelt hierin een belangrijke rol. Ontwikkelingen binnen Europees verband of het verruimen van het soevereiniteitsbegrip kunnen hierin katalyserend zijn.

Convey

Begrip van de omgeving en de eigen rol daarin (understand) is een voorwaarde voor het richten van gevechtskracht, maar succes is ook afhankelijk van een scala aan factoren die te maken hebben met hoe de LvO en alle inspanningen worden ervaren, zowel binnen als buiten onze organisatie. Convey is het bewust en onbewust (kunnen) overdragen hiervan. Convey omvat ook de netcentrische samenhang in brede zin (dus niet alleen technologisch, maar ook informatie, sociaal en virtueel).

¹⁰ De Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) is de overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor de coördinatie van geneeskundige hulpverlening bij zware ongevallen en rampen.

De wereld van vandaag – en zeker morgen – is fundamenteel onzeker, dynamisch, onderling connectief en hypercommunicatief. Inzet van het militaire instrument is voor Nederland veelal niet de eerste optie. Nederland heeft de laatste tweehonderd jaar grotendeels beschikt over een leger dat bestond uit burgers uit alle geledingen van de maatschappij, waardoor de band met de maatschappij een gegeven was. Nu de krijgsmacht verder verkleind en geprofessionaliseerd is staat zij verder van de maatschappij af, waardoor niet voetstoots mag worden aangenomen dat er begrip is voor wat zij doet. Militaire inzet als zwaarmacht van de staat wordt nauwgezet gadeslagen vanuit allerlei maatschappelijke stromingen in Nederland. Iedere stroming heeft een eigen beleving, waardoor de breedte van het draagvlak van een missie kan variëren.

Militaire presentie alleen heeft al een effect: het is onmogelijk om tijdens militaire inzet niet te communiceren en elk militair handelen geeft een signaal af aan de omgeving. We zijn nooit passief en onze uitstraling (betrouwbaar, daadkrachtig, effectief, gedisciplineerd) heeft effect op elke actor en partner. De perceptie van ons handelen en de juistheid hiervan kan in een onderlinge verbonden wereld snel veranderen en dat kan implicaties hebben voor het draagvlak onder een operatie. Met convey wordt niet alleen bedoeld dat militairen zich daar bewust van moeten zijn, maar ook dat zij het kunnen om buigen in een bekwaamheid. Eventuele fouten die we maken worden steeds zichtbaarder, want de conflictomgeving is een publiek terrein geworden. Dit mag echter nooit leiden tot angst voor handelen: de eerder genoemde opdrachtgerichte commandovoering is juist in de complexiteit van de toekomstige landomgeving een vereiste.

Propaganda is van alle tijden en in de landomgeving van de toekomst wordt de vaardigheid om berichtgeving voor te zijn of te kunnen tegengaan nog belangrijker. Opponenten kunnen direct het moreel

van eigen troepen, het thuisfront of de nationale opinie beïnvloeden, bijvoorbeeld via sociale media. De noodzaak van een gedegen *narrative*, gebaseerd op een helder ethisch en juridisch kader om de legitimiteit van het eigen optreden te onderstrepen, en een *counter-narrative* om de wil en cohesie van de opponent te breken, zal toenemen. Goed kunnen 'conveyen' naar de lokale bevolking, partners, de eigen troepen, de politieke en militaire leiding en naar de maatschappij is een noodzakelijke bekwaamheid voor de hypercommunicatieve toekomst, voor zowel het individu als de organisatie.

De benodigde bekwaamheden die voor het landoptreden van overmorgen nodig zijn, zijn voor de KL weergegeven in het bovenstaande ability-model met de gepresenteerde elementen. Zoals eerder beschreven vormt dit model het uitgangspunt voor het ontwikkelen en uitwerken van een Force Design voor de LvO.

De toegang tot communicatiemiddelen en de bereidheid om deze te gebruiken (zoals hier bij twee verschillende pauselijke inhuldigingen) zal waarschijnlijk ook doorzetten in de rest van de wereld

Afsluiting

De hierboven gededuceerde bekwaamheden stellen de 'landmacht van overmorgen' in staat om snel en daadkrachtig te handelen, als onderdeel van een verder geïntegreerde krijgsmacht. Met begrip van de omgeving, zodat doorzien kan worden waar ons handelen het meest effect sorteert. De mens en het menselijk handelen blijven centraal in een organisatie die adaptiviteit als eerste natuur heeft. De LvO kan naadloos schakelen in handelen (van best friend tot worst enemy) om invloed te kunnen uitoefenen in een genetwerkte en hypercommunicatieve wereld daar waar nodig. Onlosmakelijk verbonden met partners en bondgenoten, om Nederlandse (veiligheids)belangen te dienen. Door de kernwaarden van de organisatie (betrouwbaar, daadkrachtig, effectief, gedisciplineerd) blijft de LvO als grootste landcomponent de ultieme veiligheidspartner voor Nederland. Door de hierboven toegelichte bekwaamheden kan de Landmacht van Overmorgen snel en daadkrachtig handelen als onderdeel van een verder geïntegreerde krijgsmacht.

Door de kernwaarden van de organisatie – betrouwbaar, daadkrachtig, effectief en gedisciplineerd – blijft de Landmacht van Overmorgen als grootste landcomponent de ultieme veiligheidspartner voor Nederland

De LvO heeft begrip van de omgeving, zodat doorzien kan worden waar het handelen het meeste effect sorteert. De mens en het menselijk handelen blijven centraal staan in een organisatie die adaptiviteit als eerste natuur heeft. De LvO kan naadloos schakelen in handelen (van *best friend* tot *worst enemy*) om, daar waar nodig, invloed te kunnen uitoefenen in een genetwerkte en hypercommunicatieve wereld. Om de Nederlandse (veiligheids)belangen te dienen is dat onlosmakelijk verbonden

met partners en bondgenoten. Door de kernwaarden van de organisatie (betrouwbaar, daadkrachtig, effectief en gedisciplineerd) blijft de LvO als grootste landcomponent de ultieme veiligheidspartner voor Nederland.

Zowel het Force Design als de Force Building draagt bij aan het geschikt maken van de Koninklijke Landmacht voor haar taakstelling in de toekomst. Door het Force Design kunnen fundamentele keuzes van de landmacht worden onderbouwd en dat leidt tot een betere financiële transparantie en verantwoording. Uiteindelijk heeft de LvO tot doel de samenhang in organisatie en optreden te verbeteren om vervolgens gereed te zijn voor het omgaan met fundamentele onzekerheid in een complexe conflictomgeving.

Het schetsen van de Landmacht van Overmorgen is een nieuw proces dat recent ingezet is en de uitkomsten hiervan staan zeer zeker nog niet vast. Het conceptuele ability-model is nadrukkelijk geen 'vuurtoren', geen vast baken bij het uitzetten van de koers. Het is meer een ingezette beweging, waarbij zeker koerscorrecties mogelijk zijn op basis van veranderende omstandigheden en inzichten. Met experimenten, *learning by doing* en overleg met nationale en internationale partners, blijft de KL in beweging op weg naar 'overmorgen', wellicht zelfs naar een toekomst waarbij zij als ultieme geweldsorganisatie het bewapende deel vormt van een groter netwerk.

Binnen de NAVO sluit dit ability-model aan bij de nieuwste gedachten over legervorming van enkele prominente lidstaten. Adaptief vermogen van personeel en organisatie is daarbij de cruciale succesfactor.

Het Land Warfare Centre zoekt nadrukkelijk de dialoog met juist jonger personeel, dat zal dienen in *hun* Landmacht van Overmorgen. Mede met hun inzichten kunnen we de modellen en concepten verfijnen, zodat de benodigde keuzes kunnen worden gemaakt. ■

De nieuwe Doctrine Publicatie Landoperaties

Basis voor de toekomst

De Commandant der Strijdkrachten (CDS) heeft de nieuwe *Doctrine Publicatie Landoperaties* (DP 3.2 Landoperaties, kortweg DPLO) goedgekeurd. De DPLO vervangt de huidige *Land Doctrine Publicatie* (LDP) I t/m IV. Deze publicatie is een domeinpublicatie van de CDS (naast de *Grondslagen Maritiem Optreden* en de *Air Power Doctrine*) en onderdeel van de Nederlandse Joint Doctrinestructuur. Tevens is deze publicatie de overkoepelende doctrinepublicatie voor de Koninklijke Landmacht. Lezen, begrijpen en gebruiken van het document behoort hiermee vanzelfsprekend te zijn voor de professionele militair in de hedendaagse krijgsmacht.

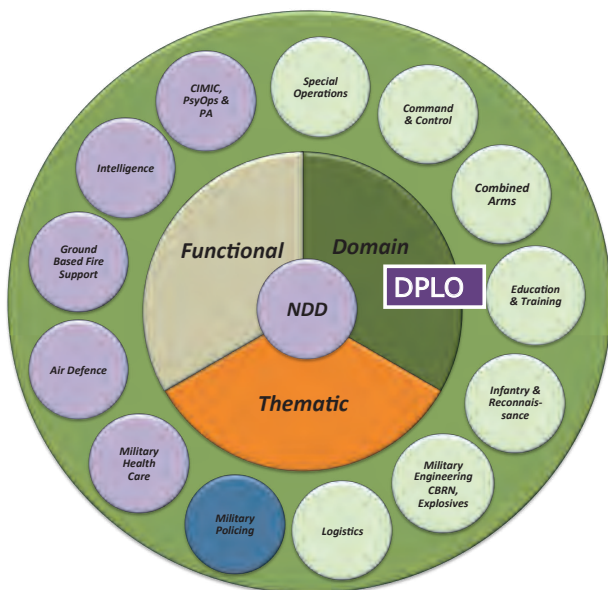
Lkol H.J. Keijj*

De huidige periode is uitdagend voor de krijgsmacht. Na jaren van aanhoudende bezuinigingen, deelname aan militaire operaties en allerlei maatschappelijke, technologische en politieke ontwikkelingen is het belangrijker dan ooit om te realiseren waar de krijgsmacht voor staat en wat onze rol is binnen de huidige en toekomstige veiligheidsomgeving. In een samenleving doen zich altijd conflicten voor. Daarbij is de aard van conflicten onveranderlijk, maar zijn de karakteristieken van conflicten aan verandering onderhevig. Deze veranderende karakteristieken hebben gevolgen voor het optreden van de krijgsmacht. De huidige en naar verwachting toenemende complexiteit van conflicten en de steeds meer met elkaar samenhangende en verweven samenleving, leiden steeds opnieuw tot unieke en nieuwe

uitdagingen bij operaties. Zowel de krijgsmacht als de politiek moet daarop voorbereid zijn. De DPLO behandelt deze onderwerpen en daagt de lezer uit hier over na te denken; dat vereist een eenvoudige en heldere doctrine.

Tegelijkertijd moeten we ons bezinnen op onze ervaringen van de afgelopen jaren. Daarvoor is het noodzakelijk los te komen van de directe uitvoering van operaties en vanuit een fundamentele en tijdsbestendige benadering naar de rol van de krijgsmacht te kijken. Hiertoe wordt in dit artikel eerst een korte schets gegeven van de operaties van de afgelopen twee decennia en hun impact op doctrine-ontwikkeling. Vervolgens worden diverse aspecten beschreven die aanleiding geweest zijn voor de ontwikkeling van deze nieuwe doctrine. Ter afsluiting volgt een weergave van de in de DPLO behandelde onderwerpen.

* De auteur is werkzaam bij het *Land Warfare Centre* van de Koninklijke Landmacht.

Figuur 1 De DPLO als onderdeel van de Nederlandse Joint Doctrinestructuur

Terugblik op de afgelopen twee decennia

Diverse militaire operaties die in de afgelopen twee decennia zijn uitgevoerd, hebben hun invloed gehad op de ontwikkeling van doctrine in het algemeen en de DPLO in het bijzonder. Allereerst *Desert Shield* en *Desert Storm* (1990-1991, kort na het beëindigen van de Koude Oorlog), waarbij na uitgebreide voorbereidingen een militaire operatie werd uitgevoerd om Koeweit te bevrijden. In dit conflict werkten de diverse eenheden van de landmacht, luchtmacht en marine intensief samen en versterkten elkaar. Deze geïntegreerde werkwijze werd niet eerder op deze schaal toegepast en wordt algemeen gezien als het hoogtepunt van de ontwikkeling van het grondoptreden na de Tweede Wereldoorlog en optimalisatie van de samenwerking tussen landmacht, luchtmacht en marine. Het is een schoolvoorbeeld voor de gedachtevorming over beweeglijk optreden zoals ontwikkeld tijdens de laatste jaren van de Koude Oorlog (vastgelegd in onder meer de Amerikaanse *Air-Land Battle*-doctrine). Deze militaire confrontaties verliepen bijzonder succesvol voor de door de VS geleide coalitie. Het interne conflict in

Irak bleef echter voortbestaan en leidde onder meer tot een grote hulpoperatie in Noord-Irak (waarbij ook de Nederlandse krijgsmacht betrokken was) en internationale inzet boven het luchtruim van Irak met *no-fly zones*. In diezelfde periode is de krijgsmacht ook ingezet op de Balkan. Aan deze inzet lag slechts een beperkte conceptuele benadering van het conflict ten grondslag en het optreden kenmerkte zich door een sterke beperking in bewegingsvrijheid. Het conflict kende echter ook een grote, vaak internationale aandacht en inspanning. Er was voortdurend discussie over de vraag of de manier van optreden wel een zuivere militaire operatie te noemen was. Kenmerkend voor deze discussie was de opmerking: *'It is not a soldier's job, but only soldiers can do it.'* Voor veel westerse landen (waaronder Nederland) was dit echter ook een eerste operationele inzet na vele jaren Koude Oorlog.

Begin 2003 begon *Operation Iraqi Freedom*, die nog tot 2011 doorliep. In eerste aanleg leek dit een herhaling van de vorige Golfoorlog. Niets bleek echter minder waar. Na de interventiefase kregen de militaire eenheden veelvuldig te maken met een grote verscheidenheid aan confrontaties en incidenten met een hoog asymmetrisch karakter. Soms moesten zij zelfs grootschalige gevechtshandelingen uitvoeren om gebieden weer onder controle te krijgen. Deze militaire inzet, waarbij ook de Nederlandse krijgsmacht betrokken was, opende ons de ogen vanwege de grote diversiteit aan aspecten die ons te wachten zou staan bij toekomstige militaire inzet in conflictsituaties. In dezelfde periode vond de inzet in Afghanistan plaats. Hier werden vele landen, waaronder Nederland, geconfronteerd met de opbouw van een land met een langslappend intern conflict. De inzet kenmerkte zich door een permanente combinatie van opbouwactiviteiten, training van veiligheidsorganisaties en militaire confrontaties. Afghanistan werd een operatie waarbij militaire en niet-militaire organisaties vaak intensief zijn gaan samenwerken.

Twee decennia aan conflicten en militaire confrontaties, begonnen op de Balkan en later

via Irak geëindigd in Afghanistan, leidde tot een strategische zoektocht naar nut en noodzaak van het gebruik van militaire macht binnen conflicten. Deze enorme verscheidenheid aan inzet in conflicten heeft een diversiteit aan inzichten en doctrines opgeleverd, vaak wel met een conflict-specifieke context. Door deze diversiteit was het ontwikkelen en vasthouden van een consistent inzicht in en begrip van de rol van een krijgsmacht niet eenvoudig. Om een krijgsmacht toekomstbestendig te maken is het van groot belang om door deze vertroebeling aan missies heen te kijken en de vraag over de rol van de strijdkrachten helder, eenvoudig en tijdsbestendig te beantwoorden. Alleen inzicht in 'wat te doen' of 'wat niet te doen' vormt onvoldoende basis voor doctrine.

In een voortdurend veranderende wereld met een diversiteit aan conflicten, variërend in complexiteit en omvang, is dit niet meer acceptabel. Militaire commandanten en staffunctionarissen op alle niveaus hebben de verantwoordelijkheid om niet alleen te vertrouwen op hun ervaringen en intuïtie, maar moeten hun handelen ook baseren op begrip van de essentie van de rol van krijgsmacht in conflict-situaties. Gedragen kennis en begrip van deze essentie ontbrak in de afgelopen decennia. Dit is dan ook één van de belangrijkste redenen voor het actualiseren van de doctrine voor het landoptreden: het verkrijgen van een beter en actueler inzicht in militair optreden en bovendien het creëren van een gemeenschappelijk begrippenkader.

FOTO MCD, G. VAN ES

De afgelopen jaren zijn operaties uitgevoerd waarbij de nadruk lag op internationale samenwerking en dat is één van de ontwikkelingen waarop de nieuwe doctrinepublicatie aansluit

De veranderende omgeving en de nieuwe DPLO

Doctrine ontwikkelt zich en geeft richting aan het denken over het huidige en verwachte optreden. Deze nieuwe publicatie brengt dan ook veranderingen aan in het militaire denken. De belangrijkste redenen om de doctrine aan te passen waren zowel inhoudelijk als structureel, dit laatste als gevolg van de toegenomen internationale samenwerking en het besluit van de CDS om zoveel mogelijk gebruik te maken van NAVO-doctrine. De DPLO is dan ook zowel aangepast aan deze nieuwe inhoudelijke veranderingen als aan de aangepaste inrichting van de Nederlandse doctrine-structuur die aansluit op de internationale (NAVO) doctrinestructuur.

De belangrijkste redenen om de doctrine aan te passen, zijn:

- Van *het conflict* naar *een conflict*. Zoals gezegd zijn de afgelopen decennia operaties uitgevoerd waarbij de noodzakelijke wijze van denken en optreden niet strookte met die van de Koude Oorlog. Aangepaste en/of vernieuwde werkwijzen werden vaak toegesneden op operaties in deze specifieke conflicten. De essentie van het militair optreden werd steeds meer naar de achtergrond gedrongen en meer gericht op de specifieke karakteristieken van de actuele conflicten. In de DPLO is de doctrine meer gericht op de essentie achter het militaire optreden tijdens conflicten in het algemeen en minder op de vereisten van specifieke conflictsituaties. De DPLO legt daartoe een bredere basis voor het militaire denken in conflictsituaties;
- Het kunstmatige onderscheid tussen gevechtsoperaties en andere vormen van militaire inzet is vervallen. De afgelopen jaren hebben militairen een grote diversiteit aan inspanningen verricht. Veelal werden deze onderverdeeld in gevechtsoperaties en overige operaties. Dit onderscheid is verdwenen: alle soorten militaire inspanningen kunnen in een operatie voorkomen.

Er wordt alleen nog onderscheid gemaakt in de primaire doelstelling van de operatie. Deze (deels overlappende) doelstellingen zijn offensieve, defensieve en stabiliserende operaties. Alle vormen van militaire inspanning, variërend van het uitvoeren van gevechtshandelingen tot ondersteuning aan civiele instanties, kunnen in al deze operaties voorkomen;

- Als overkoepelend document voor landoperaties heeft de DPLO een meer blijvend en fundamenteel karakter vanwege de keuze voor de filosofie en principes van het optreden in de landomgeving. Deze vinden hun oorsprong in een lange historie van conflicten in de landomgeving, waarvan de permanente aard zich steeds weer opnieuw manifesteert naast de specifieke conflictenkarakteristieken. Deze benadering maakt de DPLO tijdsbestendig. Daarnaast maakt deze benadering het ook mogelijk doctrine te ontwikkelen voor specifieke omstandigheden zoals *counterinsurgency* (COIN), *Peace Support Operaties* (PSO) of ondersteuning aan civiele autoriteiten. De publicaties kunnen dan in samenhang gebruikt worden met de DPLO;
- Jarenlang was de Nederlandse doctrine gebonden aan een krijgsmachtdeel. Zo ook bij de Koninklijke Landmacht, die lange tijd vrijwel alleen maar nationaal gerichte doctrine heeft gebruikt. Met de toenemende nationale en internationale joint-samenwerking is het noodzakelijk gebleken om nationale en internationale (NAVO)-doctrine beter op elkaar aan te laten sluiten. Mede in lijn met de doctrinestructuur van de NAVO en haar lidstaten is ervoor gekozen om de DPLO in te richten als domeindoctrine: landoptreden in plaats van landmacht-optreden. Met deze opzet sluit de DPLO direct aan op de diverse NAVO-publicaties en dat past in de lijn die is ingezet met de nieuwe Nederlandse Defensie Doctrine (NDD) en de Nederlandse joint doctrine-structuur;
- Deze internationale stap houdt in dat NAVO-publicaties gebruikt worden naast

de DPLO. Het is dan ook vanzelfsprekend dat de Nederlandse stijl, terminologie en indeling aansluit bij de NAVO. Dit betekent in praktijk een intensiever gebruik van Engelse begrippen. Met deze nieuwe inrichting van de Nederlandse doctrinestructuur is ook een tweedeling in doctrine aangebracht, namelijk *how to think*, over filosofie en principes en *how to act* over werkwijzen, procedures en technieken. De *how to think*-doctrine is op haar beurt ingedeeld in drie segmenten: een thematisch (COIN, PSO et cetera), functioneel (vaak J-functionaliteiten) en domein (land, maritiem, et cetera) segment. De *how to act*-doctrine is direct verbonden met de organisatie en de wijze van uitvoering. Deze publicaties worden naast elkaar gebruikt en vullen elkaar aan. De DPLO is in deze structuur de CDS-domeinpublicatie voor de krijgsmacht, gericht op de landomgeving en legt de basis voor diverse tactische landmachtpublicaties van de Commandant Landstrijdkrachten.

De DPLO

De eerder beschreven ontwikkelingen en uitgangspunten vormen de basis van de DPLO. Hierna volgt een korte weergave van de inhoud van de DPLO. Allereerst worden vier centrale thema's onder de doctrinestructuur behandeld, met vervolgens een korte uiteenzetting over militair vermogen bij conflicten in de landomgeving. Daarna worden de twee kernkwaliteiten (*Manoeuvrist Approach* en Opdracht Gerichte Commandovoering) voor het optreden in de landomgeving behandeld. Aansluitend zijn er korte toelichtingen op het in stand houden en het orkestreren van operaties. Ten slotte volgt een uiteenzetting van de tactische operatie.

Vier centrale thema's

De krijgsmacht is een instrument van de staat en tevens zwaarmacht. Dit staatsrechtelijke uitgangspunt is bij iedereen bekend. Maar hoe dit uitgangspunt verband houdt met het optreden in de landomgeving blijft vaak onder-

FOTO MCD, J. DE MEESTER

De nieuwe doctrinepublicatie gaat in op de krijgsmacht als omgevingsbewuste organisatie: kunnen vechten vereist immers ook het vermogen om het verschil te begrijpen tussen de aard en karakteristieken van conflicten

belicht. De krijgsmacht is tenslotte meer dan alleen een instrument om te vechten. Om een goed begrip te krijgen van de rol van een krijgsmacht in conflictsituaties en hoe dit ons denken beïnvloedt, wordt dit kort toegelicht in een viertal centrale thema's. Deze thema's zijn met elkaar verbonden en vormen het fundament van de publicatie.

Het eerste thema is de krijgsmacht als onderdeel van de staat. Er is een onlosmakelijk verband tussen de belangen van de staat, zijn krijgsmacht en de missies die worden uitgevoerd. In de praktijk is meerdere malen gebleken hoe moeilijk het is om dit verband in stand te houden. Dit neemt echter niet weg dat hier altijd naar gestreefd moet worden, omdat de krijgsmacht er primair is om de staatsbelangen te dienen en doelstellingen nastreeft die hieruit voortvloeien. Zo vertegenwoordigt de krijgsmacht de staat en zijn belangen onder omstandigheden waar niemand anders dit kan. Het verband tussen staat en krijgsmacht legt enerzijds een verplichting op aan de krijgsmacht om onvoorwaardelijk te handelen in lijn met de belangen en de doelstellingen van de staat. Anderzijds legt het verband ook verplichtingen op aan de staat om te voorzien in deze doelstellingen, maar zeker ook in werkwijzen en middelen die hiervoor noodzakelijk zijn.

Het tweede thema is de krijgsmacht als zwaarmacht van de staat: de noodzaak om geweld toe te kunnen passen of om ermee te dreigen. Een krijgsmacht moet vanzelfsprekend in staat zijn om te vechten, maar er is meer dan alleen vechten. Om invloed te krijgen op een situatie en de perceptie van doelgroepen te vormen moet een krijgsmacht over voldoende afschrikingsvermogen beschikken met de bedoeling bedreigingen af te wenden en gewenste handelingen of situaties af te dwingen. Dit vereist kwaliteit en geloofwaardigheid, maar ook mensen die risico's en besluiten kunnen nemen en hun intenties kunnen overbrengen.

Kunnen vechten vereist ook het vermogen om het verschil te begrijpen tussen de aard en karakteristieken van conflicten. Dit is het derde thema: de krijgsmacht als omgevingsbewuste

organisatie. Vaak zien we een tendens om alleen aandacht te schenken aan de karakteristieken van specifieke conflicten, zoals culturele tegenstellingen, wijze van optreden, massamedia, politieke aspecten en tijd-ruimte factoren. Daar zijn ook goede redenen voor, gezien het tempo waarin deze genoemde karakteristieken veranderen. De aard van conflicten moet echter nooit buiten beschouwing gelaten worden. Er zal altijd frictie, onzekerheid, chaos, geweld, gevaar en menselijke stress bestaan. De DPLO benadrukt dat een krijgsmacht allereerst ingericht moet zijn om met deze aard van conflicten om te kunnen gaan. Pas daarna worden ze gevormd door de eigentijdse karakteristieken van conflicten in de landomgeving.

Het vierde thema dat hieruit voortvloeit is het scheiden van denken en handelen. Het denken vereist een tijdsbestendige filosofie en principes over militaire inzet bij conflicten. Deze zijn zeker niet onveranderlijk en worden desgewenst aangepast na zorgvuldige afweging. Ze zijn omvattend, omdat ze richting moeten geven aan het handelen onder een grote diversiteit aan omstandigheden. Daarnaast bestaat de noodzaak om richting te geven aan tactieken, werkwijzen en procedures. Vaak wordt dit belangrijke onderscheid onvoldoende gemaakt. De filosofie en principes zijn tijdsbestendig en worden *top-down* gevormd; ze dragen bij aan gedachtenvorming en bieden benaderingswijzen. De tactieken, werkwijzen en procedures wijzigen veel sneller, vaak *bottom-up*. Ze zijn ook meer voorschrijvend en vaak direct toepasbaar. In deze tijd waar vaak vastgehouden wordt aan het bekende en er een toenemende drang is naar zekerheid en regulering, moeten denken en handelen niet door elkaar gehaald worden of op dezelfde wijze worden toegepast.

Militair vermogen bij conflicten in de landomgeving

Na deze vier centrale thema's gaat het document in op de drie componenten van militair vermogen en wat het betekent als dat ingezet wordt in de landomgeving. Dit wordt weergegeven vanuit een brede achtergrond, waarin zowel conflicten in de landomgeving als de militaire organisatie behandeld worden. Hierbij

worden de aard en karakteristieken van conflicten verder uitgewerkt en de consequenties voor het militair vermogen zichtbaar gemaakt, enerzijds om inzicht en begrip te krijgen voor de rol van de krijgsmacht in conflicten, anderzijds om unieke omstandigheden weer te geven waarmee een krijgsmacht geconfronteerd wordt als zij optreedt in de landomgeving. Aspecten als frictie, onzekerheid, chaos, geweld, gevaar, menselijke stress, maar ook het vaak individuele karakter van het optreden, het directe menselijke contact met de omgeving en de sterk wisselende omstandigheden zijn kenmerkend. Deze omstandigheden, in combinatie met de inspanning die nodig is om vaak grote aantallen individuen met hun unieke situatie effectief aan te sturen, bepalen in sterke mate hoe land-eenheden, zoals de landmacht of de mariniers, zijn ingericht, worden opgeleid en worden aangestuurd. Deze context bepaalt hoe de DPLO ingaat op de verschillende aspecten van joint-operaties en de samenhang tussen de diverse componenten van een krijgsmacht. Tevens wordt het *interagency*-aspect behandeld en een *Comprehensive Approach* als benaderingswijze voor de fysieke en psychologische omgeving waarin krijgsmachten tegenwoordig veel meer acteren en de rol van de diverse machtsmiddelen hierin.

Manoeuvrist Approach en Opdrachtgerichte Commandovoering

De complexiteit van de landomgeving dwingt eenheden telkens opnieuw naar oplossingen te zoeken met maximaal behoud van vrijheid van handelen voor commandanten om binnen de eigen unieke situatie effectief te kunnen zijn. Uiteindelijk leidt dit tot twee kernkwaliteiten van de krijgsmacht in het algemeen en de Koninklijke Landmacht in het bijzonder: *Manoeuvrist Approach* en Opdrachtgerichte Commandovoering. Beide zijn in de DPLO verder aangescherpt om tijdsbestendig te zijn. De *Manoeuvrist Approach* (niet te verwarren met *manoeuvre warfare*) wordt in hedendaagse termen beschreven als een dynamische en alles-omvattende filosofie. Het bestrijkt vele onderwerpen die vaak lastig te verklaren of onduidelijk waren, zoals begrijpen, beïnvloedend gedrag of verkrijgen van invloed (als resultaat

en niet als activiteit), de centrale rol van initiatief, beschermen en het breken van enerzijds cohesie van diverse doelgroepen en anderzijds de samenhang tussen fysiek en mentaal aangrijpen. Deze aangepaste beschrijving biedt de mogelijkheid een grote diversiteit aan problemen of situaties aan te pakken, zonder dat hiervoor meteen een nieuwe procedure of methode noodzakelijk is.

Onlosmakelijk verbonden met *Manoeuvrist Approach* is *Opdrachtgerichte Commandovoering*. Deze commandovoeringsfilosofie benadrukt de noodzaak voor heldere besluitvorming, het ontwikkelen van eenduidige plannen en het verstrekken van opdrachten op een toegankelijke manier. De DPLO beschrijft ook de *do's and don'ts* van deze commandovoeringsfilosofie, want *Opdrachtgerichte Commandovoering* functioneert niet zonder wederzijds vertrouwen, kennis, ervaring en voldoende inbedding in de organisatie.

Operaties

De DPLO besteedt een apart hoofdstuk aan het in stand houden van operaties. Maar al te vaak wordt instandhouding afgedaan als iets functioneels, technisch en/of een kwestie van logistiek. Dat is uiteraard nonsens. Optreden in de landomgeving vereist tegenwoordig nu eenmaal een veel bredere benadering van wat wel en niet haalbaar is dan alleen de logistieke ondersteuning van operaties. De DPLO plaatst dit onderwerp daarom op het niveau van de commandant en haalt het uit de sfeer van de specialisten.

Vervolgens gaat de DPLO in op het orkestreren en uitvoeren van operaties. Orkestreren is het samenbrengen van verschillende capaciteiten binnen een operatie, gecombineerd, geïntegreerd en georganiseerd aan de hand van planningsmethodieken, denkmodellen en doctrinaire raamwerken. Maar al te vaak richt de planning van een militaire operatie zich alleen op het organiseren van de beschikbare middelen en capaciteiten. De DPLO daagt de lezer uit om breder te kijken. De samenhang tussen conceptuele en detailplanning wordt uiteengezet en in relatie gebracht met besluitvorming. Dit biedt commandanten en staven voldoende houvast om met complexe situaties om te gaan

FOTOW. DEN DUNNEN

De landomgeving is complex: elke situatie is anders en zal elke keer opnieuw een eigen oplossing vragen, waarvoor mensen nodig zijn die nieuwe uitdagingen aan willen gaan en vertrouwen hebben in zichzelf en hun collega's

en het helpt bij het inrichten of orkestreren van operaties. Hiertoe worden de diverse doctrinaire raamwerken behandeld die helpen bij het visualiseren, ontwikkelen en beschrijven van ideeën, doelstellingen en plannen. De rigide benadering van het verleden is er uit, waardoor ze een flexibel hulpmiddel zijn voor het beantwoorden van vragen die ontstaan bij het orkestreren van operaties.

Ten slotte wordt de tactische operatie behandeld. Dit is een samenhangend geheel van diverse militaire activiteiten om een specifieke doelstelling te realiseren. Deze staat niet op zichzelf en is zeker geen standaardrecept.

De tactische operatie vormt de schakel tussen de campagnethema's (die hun oorsprong vinden in de strategische c.q. operationele context van de operatie) enerzijds en de diverse militaire activiteiten uitgevoerd door militaire organisaties anderzijds. Uiteindelijk zijn het de activiteiten die resultaten opleveren. Verder wordt uiteengezet hoe een tactische operatie wordt opgebouwd en uit welke bouwstenen deze is samengesteld. In de tactische operatie brengt de commandant diverse benaderingswijzen samen en koppelt doelstellingen aan activiteiten. Deze activiteiten worden uitgevoerd door de diverse capaciteiten en mogelijkheden van zijn organisatie. Om te benadrukken dat alleen de commandant en zijn staf deze relatie kunnen leggen bij het opzetten en uitvoeren van de operatie legt de DPLO zelf geen enkele vaste relatie tussen activiteiten, operaties en campagnethema's.

Ten slotte

De landomgeving is een complexe omgeving. Elke situatie is anders en zal elke keer opnieuw een eigen oplossing vragen. Hiervoor zijn mensen nodig die nadenken, bereid zijn nieuwe uitdagingen aan te gaan en vertrouwen hebben in zichzelf en hun collega's: mensen die hun houvast vinden in hun denkvermogen en creativiteit, maar die ook bereid zijn af te wijken van gebaande paden. Deze denkcapaciteit is één van de grootste en meest kosteneffectieve *force multipliers* van een krijgsmacht. De DPLO ondersteunt en stimuleert dit denkvermogen, niet door het voorschrijven van handelingen, maar door de manier van denken te stimuleren en te structureren. ■

Implementatie

De uitgifte van de DPLO wordt gecombineerd met workshops bij diverse onderdelen binnen en buiten de Koninklijke Landmacht. De DPLO wordt inmiddels gebruikt in diverse loopbaan- en functiecurcussen zoals de Middel Management Opleiding (MMO) en de Module Landoperaties (MLO). Vanaf januari 2014 is de publicatie beschikbaar via het defensie intra- en internet portaal als PDF-document. Ook komen versies beschikbaar voor de diverse E-readers. Ook is een digitale introductiemodule beschikbaar. In lijn met de inhoud van de DPLO en de nieuwe opzet van de doctrinestructuur komen binnenkort diverse nieuwe doctrinepublicaties beschikbaar of worden herzien. De belangrijkste hiervan zijn de Handboeken Taskforce (HBTF), Battlegroup (HBBG) en de doctrinepublicaties Commandovoering (DPCOV), Command Support in Landoperaties (DPCSLO), de AJP 3.4.4 Counter Insurgency (COIN), de ATP 3.4.4.1 COIN Guidance en de ATP 3.2.1.1 Stability Activities and Tasks. Verder is het trainingscompendium van de Koninklijke Landmacht inmiddels aangepast aan de DPLO, HBTF en HBBG.

Military cooperation between the German Army and the Royal Netherlands Army from a German perspective

The Royal Netherlands Army is one of the highest-priority cooperation partners of the German Army. To demonstrate this, a 'Declaration of Intent between the German and Dutch Ministers of Defence on the further Enhancement of the bilateral Relations in the field of Defence' was signed on 28 May 2013. Respective Dutch and German leaders meet regularly and frequently, thinking and acting out of the box based on a very deep mutual trust and understanding in a very practical manner in order to achieve efficient and beneficial results for our respective armies. In this article, I will highlight some general principles with regard to the German view on multinational cooperation. I will also give a situational update on Project Griffin, a project that illustrates that German-Dutch cooperation is much more than pure symbolism.

Lieutenant general Bruno Kasdorf, Chief of Staff DEU Army

2014 will be a special year for the Royal Netherlands Army (RNLA) because throughout that year the RNLA will commemorate its bicentennial. As Chief of Staff of the German Army I would like to congratulate our Dutch comrades and I highly appreciate the opportunity to share my views on our cooperation. As to our Dutch comrades, we speak of one of the highest-priority cooperation partners of the German Army. Still today we can learn a lot from each other. The unique character of the cooperation between our two armies is well symbolized by the famous *Griffin* – and our cooperation is much more than pure symbolism. The way we run that cooperation is a very pragmatic one: the respective leaders meet regularly and frequently, thinking and acting out of the box based on very deep mutual trust and understanding in a very practical manner

in order to achieve efficient and beneficial results for our respective armies. Following that idea we have already walked long distances on the path of cooperation and achieved impressive progress. Last year Project Griffin was ready to take off. The 'Declaration of Intent between the German and Dutch Ministers of Defence on the further Enhancement of the bilateral Relations in the field of Defence' was signed on 28 May 2013. After almost one and a half years of investigations we were ready to start practical work. But as we all know, 'necessity is the mother of invention': Project Griffin has not been completed yet, only the first steps have been made and further ones will follow. Prior to a situational update on Griffin I would like to highlight some general principles with regard to the German view on multinational cooperation.

German Perspective on Multinationality and International Cooperation

Germany's security is inextricably linked to political developments in Europe and throughout the world. Increased international integration in all areas is resulting in growing interdependence between states, which is increasingly affecting their respective security policies. Germany's security objectives and interests can only be pursued in cooperation with its partners. The United Nations, the North Atlantic Treaty Organization and the European Union are the international framework of our security and defence policy. Today, safeguarding our interests is only possible in a whole-of-government approach. We therefore need a national, comprehensive

and coordinated security policy that includes political and diplomatic initiatives as well as economic, development policy, police, humanitarian, social and military measures. With a view to force planning and against the background of the existing scarcity of resources (financial crisis in the Euro zone), it is also imperative to achieve a multinational balance between an efficient specialisation on the one hand and the basic provision of core military capabilities on the other. Consistent steps towards integration such as *Smart Defence* as well as *Pooling and Sharing* are apt to reinforce the European pillar of NATO and give Europe its own independent capabilities.

'Panta rhei – everything flows' is a quote attributed to the Greek philosopher Heraclitus. At that time he stated that our world is subject

FOTO PICTURE ALLIANCE, M. GAMBARINI

Then German Defence Minister Thomas de Maiziere welcomes his Dutch colleague Jeanine Hennis-Plasschaert in Berlin in May 2013 for the signing of the Declaration of Intent

to continuous change. Although this basic principle has remained unchanged until today, the pace at which the changes occur has indeed changed in all walks of life. Moreover – unlike before – today’s processes of change often are of global dimension. Economic transformations have rapid world-wide effects – as exemplified by the global financial and economic crises that have been with us for several years now. Social and ethnic tensions that occur in a certain area quickly become a security problem affecting the entire region. Media operating on a global scale, close economic ties, long-distance journeys, but also modern means of communication such as the internet all contribute to the effect that the understanding of these changes and their ramifications spreads at a breathtaking pace around the globe. In particular, free trade routes and an ensured supply of raw materials are of vital importance to the future of Germany and Europe. In times of scarce budgetary resources, close cooperation in this field is essential – in particular in Europe. For this reason, multinational preventive security remains a fundamental principle of German security and defence policy. We want to serve the peace in the world as a reliable partner in a strengthened Europe. Also in the future, the German Army will make an essential contribution to military performance and burden-sharing within Europe and NATO through multinational cooperation and integration, side by side with numerous partners, with the Netherlands being one of the closest.

Bundeswehr deployments are always multinational. Therefore, all Army units are rendered capable of integrating into multinational structures through comprehensive training and education. As already in its basic organizational structure, our operational units are also firmly integrated into multinational structures and maintain manifold international relations. This applies to all key areas: from structure to doctrine, training and exercises, through to materiel provision. Already today, approximately 10 percent of the Army personnel are serving in multinational structures – beyond deployments – for instance in the multinational

(MN) corps and their assigned forces or with the French-German Brigade.

The most visible pillar of military integration is the contribution made to the headquarters of the multinational corps within the NATO force structure. Germany participates in the following corps headquarters as a frame nation:

- 1st German-Netherlands Corps (1 GNC)
- Eurocorps in Strasbourg (EC)
- Multinational Corps Northeast in Szczecin (MNC NE)

With regard to our common
Project Griffin, we are ready to take
innovative and even bold steps
to make our two armies better
for future operations

In sum: with the ARMY2011 structure we are looking at a capability profile meeting the national level of ambition in terms of width, depth, and international integration in such a way that extensions within the scope of *smart defence* and *pooling and sharing*, respectively, can be made without any problem – if this is the political will.

Our primary goal is to maintain capabilities in a combined manner in view of armed forces diminishing in size and tight budgets. The German Army is prepared to play an active role in Europe as a ‘docking’ partner (Framework Nation) and is already acting as such.

Cooperation with the RNLA – Project Griffin

Common beliefs are important but they must also be filled with life. It is therefore important to me that the Netherlands and Germany continue to use all opportunities available to intensify practical cooperation ensuring their capacity to act and ensuring their operational

readiness – especially concerning ‘land ops’ and synchronizing land force command and control.

With regard to our common Project Griffin, we are ready to take innovative and even bold steps to make our two armies better for future operations. From the German point of view, Griffin is the ‘lighthouse project’ in the field of army cooperation. It starts at the German Army Headquarters, involves the 1st German-Netherlands Corps (1 GNC) as the top priority MN HQ and continues in the form of numerous initiatives which will knit our armies closer together. The following examples underline the high importance that is attached to these initiatives.

Air Manoeuvre

Making use of the third dimension allows the military leaders of land operations to significantly increase tactical mobility of light forces, to rapidly project combat power also to close terrain, to respond in a flexible and responsive manner to situation developments and to shift

points of main effort quickly if required, as well as to use air support to seize and retain the initiative on the ground.

In the German ARMY2011 Structure, the Rapid Response Forces Division (Stadtallendorf), a new-style division, will integrate the capabilities of air manoeuvre, crisis management for German nationals abroad, special operations and Special Forces operations. Here, Army aviation forces, paratroopers, and special forces have been combined under one roof, with the purpose to make available complex air manoeuvre capabilities in a modular manner so that the respective functions can be employed showing the highest effective engagement capability. Moreover, for the first time, German and Dutch forces are brought together here to form a single division. They are integrated into a headquarters, commanded and controlled by a German Commander and a Dutch Deputy Commander and the attached 11th (NLD) Air Manoeuvre Brigade (11th AMB) will be NATO OPCOM: a German-Dutch division comes into existence.

FOTO E. MORREN

Common German-Dutch exercises like Peregrine Sword 2012 intensify the practical cooperation and ensure the operational readiness of 1 GNC, especially concerning ‘land ops’ and synchronizing land forces command and control

The spirit is perfectly reflected in the mottoes of 11th AMB: 'Nec temere, Nec temide' (neither rashly, nor timidly) and 'Elke Missie, elk moment' (any mission, any time) – the most striking description of the intention and the tasks of the Rapid Response Forces Division (DSK).

Due to Joint Fire Support and the close cooperation with air manoeuvre forces, the operational effectiveness of the Rapid Response Forces Division will experience a quantum leap.

In addition significant capability gains are generated by anchoring multinational cooperation in the structure; the close cooperation of the Rapid Response Forces Division with 11th AMB will definitely be a game changer in the near future.

Joint Fire Support (JFS)

In the future, the capabilities of the German land forces will also be taken to a new level by Joint Fire Support (JFS) and the close interaction with forces of our Dutch partner – by precision of effect in terms of area and time and by means appropriate for the respective tactical purpose. The example of JFS demonstrates clearly what we have in mind when talking about the future viability of land forces: in addition to the intensive considerations concerning the further development of joint training, the discussion of ways of how to organize training cooperation ventures with partners is of tremendous importance. The cooperation in the field of artillery is an essential pillar of Project Griffin. It was only recently that the compatibility of the German-Dutch operational doctrines and their compliance with the NATO regulations on live firing were verified in Idar-Oberstein on the occasion of the combined military exercise Griffing Strike, the conclusion and highlight of a combined JFS training event. This is our next step forward from the artillery school to the JFS/Indirect Fire training unit, towards combined training to include combined JFS training courses.

Manoeuvre

Training Dutch tank crews and providing them with updated knowledge about manoeuvre

warfare closes their capability gap. This unique project, Dutch crews training with and using German armour, could serve as a format to be used on other weapon systems as well. Here I have the cooperation tanks/armoured infantry in mind. We are more than happy to be able to help the Dutch Army keep a unique capability alive. Although developed during the Cold War, during recent deployments in Iraq and Afghanistan the tank has shown that it still is a weapon of choice. All-weather capable and heavily armoured, it can easily and flexibly sustain in the harsh environments of today's battlefields. This example again shows the basic notion of our cooperation: we must not permit one nation's capability gap to open up wider security gaps for the defence community as a whole.

The unique project of Dutch crews training with German armour could serve as a format to be used on other weapon systems as well

1 GNC

Finally I want to mention 1st German-Netherlands Corps (1 GNC). The process initiated in the past years – Common Effort, comprehensive approach, interagency working groups, providing first-class multi-level exercises as a training platform (national or multinational) integrating military and civilian expertise, to mention but a few examples – has indeed achieved a great deal, has set new standards, also with a view to cooperation and development in the German Army. Both our armies are so close that it really makes no difference whether the COM, DCOM or COS is Dutch or German and the COM is directly answering to the respective Army HQ. The 1 GNC as part of NATO's Force Structure and tier 1 HQ has proven what we all aim to achieve by multinational cooperation: to cope with common

threats to the security of our nations and our peoples. This HQ has repeatedly underpinned its professionalism in the past, during its exercises and during operations – NRF-LCC rotations 2005 and 2008, and specifically during its successful deployment to ISAF in Afghanistan in 2003, 2009 and 2013. I am sure the corps has accomplished its third mission with ISAF again with the same spirit of excellence and professionalism as well. And the next objectives are already in sight: training and preparation for NRF as a LCC HQ (stand by phase starting January 2015); parallel 1GNC continues with its preparations to become a JTF HQ. The willingness of both countries makes me confident that this hurdle will be taken as well. The common goal is to support NATO and

the EU, to provide an efficient force potential capable of commanding land-centric operations and to bring this to bear in an international context. That is what the Netherlands and Germany as Framework Nations of this HQ intend to keep doing in the future with the support of all states participating in this great HQ.

Conclusion

The German army understands its role as a key leader of multinational cooperation in Europe. We attribute this not only to our geographical position, but also to our understanding of cooperation, of common training philosophy and of our future missions which will require

Coping with common threats to the security of Germany and the Netherlands can make military cooperation in other countries, like Afghanistan, a necessity

the capability of working and fighting as part of a multinational force.

Future cooperation will in particular include training and exercises where they are feasible and beneficial to both sides involved. Project Griffin stands as a role model for those future cooperations. And we will continue to use present forms of cooperation and collective structures to investigate with our partner nations where there is further room for integration or training-cooperation which will benefit both sides. This might cover sharing training and exercise capabilities from the unit level up to the respective HQ for deployments. Other examples might be in the area of costly capabilities with a high requirement of interoperability: Counter-IED, air-surface integration and Combat Service Support as well as the capability to link-up in the right way in order to cooperate with NGOs. We pursue a largely similar philosophy, and I welcome the intention of the RNLA to link to us even more closely than before in terms of doctrinal concepts. However, there are opportunities for cooperation that go even beyond that: for example, the intention of 43rd Brigade (medium forces) to cooperate more closely with 1st Armoured Division in the future.

Being smart in cooperation is above all determined by the added value all participants will earn, rather than by military political symbolism. We cannot afford to invest in symbolism, we must invest in cooperation. A balanced contribution to mutual cooperation does not necessarily require direct reciprocity, but it should be to the overall benefit of all partners involved.

There is no doubt that our active efforts will be required more than in the past. The more our budgets are cut, the more actively our cooperation must be shaped. This also means that we – Dutch and Germans – can proceed in a targeted manner where we really benefit from cooperation.

I therefore intend to outline the course we are taking in the German Army reorientation towards a flexible and future-oriented full spectrum operational army. The capability

requirements of the army are based on mission orientation. Therefore, we primarily have to identify and acquire partners that possess these required capabilities or that want to develop and employ them together with us, such as the Netherlands. And I want to make the case for perceiving us as a cooperation partner worthwhile, who is embarking on an innovative course and is attractive. We can definitely add value to each other's endeavours and capabilities and we should do this in the most practical manner. Together we will deliver successful operations today and we will provide our nations' options to face the challenges of tomorrow.

Germany needs partners that
possess required capabilities or want
to develop and employ them together,
such as the Netherlands

Therefore, I am absolutely convinced that we will continue to commit whole-heartedly to this German-Dutch partnership: not everything is better but much goes better when tackled together. ■

'Concept Development & Experimentation' (CD&E)

Meervoudige katalysator

Stel dat we toekomstige systemen nu al konden beproeven? Zou het niet fantastisch zijn als we de benodigde capaciteiten voor militairen snel en goedkoop konden realiseren en de tijdens missies opgedane ervaringen gemakkelijk en spelenderwijs met elkaar konden delen? 'Concept Development & Experimentation' (CD&E) kan een belangrijke sleutel zijn om deze fantasieën mogelijk te maken. Dit artikel gaat in op de betekenis van CD&E en zal een aanzet geven hoe CD&E een essentiële katalysator kan zijn voor belangrijke processen binnen het defensiedomein. Daarbij komt tevens aan bod op welke manier CD&E kan helpen bij het realiseren van betaalbare en effectieve capaciteiten ('capabilities') voor de krijgsmacht.

*Drs. W.R.M.J. Meessen en ir. W.M. van der Wiel**

In dit artikel gaan we eerst in op de betekenis en rol van CD&E voor defensie, en in het bijzonder het innovatieproces van defensie.

We zullen laten zien dat CD&E veel voordelen biedt, mits op de juiste wijze ingezet en toegepast. Uiteraard zullen we daarbij ook de valkuilen en knelpunten identificeren. Daarna geven we aan hoe CD&E als proces kan worden ingericht en vormgegeven. Tot slot zullen we onze visie op vervolgstappen uiteenzetten. We beogen hiermee een bijdrage te leveren aan het succesvol implementeren van CD&E binnen en voor defensie.

Inleiding CD&E

Om te beginnen dienen we uiteraard eerst de vraag te stellen: wat is CD&E eigenlijk en welk doel dient het? De *NATO CD&E Policy* hanteert de volgende definitie voor CD&E:

*CD&E is one of the tools that drives NATO's transformation by enabling the structured development of creative and innovative ideas into viable solutions for capability development.*¹

Doel

Het doel van CD&E is nieuwe concepten te ontwikkelen die leiden tot nieuwe of verbeterde capaciteiten (*capabilities*). Deze concepten worden ontwikkeld door de uitdagingen te ervaren in een gesimuleerde omgeving, nog voordat er (grote) investeringen gedaan worden. Belangrijk is dus het voorkomen van de helaas nog te vaak gehoorde uitspraak 'Als ik dat van te voren had geweten, had ik het anders gedaan'.

* De eerste auteur is bij TNO werkzaam als *Businessline* manager Defensie Onderzoek; de tweede auteur is werkzaam als programmaleider en *Technology lead* CD&E, eveneens bij TNO.

¹ MC-0583 Policy for NATO Concept Development and Experimentation (CD&E).

Verschijningsvormen van CD&E

Denken en doen zijn twee menselijke processen, die vaak in combinatie nodig zijn om goed te leren. Het combineren in stappen van denken en doen leidt sneller tot intelligente oplossingen.

Dat is de achterliggende gedachte bij het uitvoeren van een CD&E-traject. Door het combineren van conceptontwikkeling en experimenteerstappen kunnen de deelnemers de problemen ervaren en de gekozen oplossingen vastleggen en evalueren tijdens het verder ontwikkelen van het concept. We zouden dan ook voor CD&E liever willen spreken van conceptontwikkeling *door middel van experimenteren*.

Voordelen

Mits goed uitgevoerd, ervaren wij de volgende potentiële voordelen van CD&E:

- Betere oplossingen: ervaringen en verbeteringen uit realistische situaties zijn meegenomen uit experimenten en verwerkt in de uiteindelijke oplossing.
- Innovatieve oplossingen: experimenten vormen een creatieve omgeving voor nieuwe ideeën en innovatieve oplossingen.
- Complete oplossingen: door het meenemen van alle ontwikkellijnen (DOTMLPFI²) tijdens het CD&E-proces worden al deze aspecten beproefd in experimenten en meegenomen in de uiteindelijke oplossing.
- Uiteindelijk leiden de voorgaande voordelen tot het voorkomen van onnodige kosten. Eventuele fouten en/of omissies kunnen sneller worden gezien en verbeterd, waardoor een vaak dure 'reparatie' achteraf niet nodig is.

De oefening *Joint Project Optic Windmill* (JPOW) is een goed voorbeeld waarin enkele van de genoemde voordelen daadwerkelijk geooogst zijn. JPOW, die in 1996 is gestart en inmiddels al twaalf keer is gehouden, combineert op unieke wijze oefenen met CD&E. Naast het trainen van de planners, operators en commandovoerders in hun lucht- en raketverdedigingstaken, is er ook ruimte voor het beproeven van nieuwe concepten (systemen, inzetwijzen, et cetera). Zo is in het verleden gekeken naar een eventuele toegevoegde waarde van een airborne laser; een duur en tevens technologisch risicovol concept om ballistische raketten vanuit de lucht te kunnen onderscheppen. Kortom: om alvast 'gevoel te krijgen' voor systemen die er nog (lang) niet zijn en te beproeven wat de waarde ervan zou kunnen zijn.

Dichter bij huis is naast PATRIOT PAC-3 of de *upgrade* van de LCF SMART-L radar met een *early warning* capaciteit, de invoering van *Army Ground Based Air Defence System* (AGBADs) te noemen. De landmacht deed al mee met JPOW terwijl het daadwerkelijke AGBADs systeem nog niet was verworven. Met een virtuele AGBADs kon de landmacht zich alvast bekend maken met de inzet van het toekomstige AGBADs in een *joint* omgeving. Ook kon de landmacht zich op deze wijze voorbereiden op het ontwikkelen van nieuwe tactieken, technieken en procedures.

Wat is hier nieuw aan?

In het kielzog van de hype rond *Network Enabled Capabilities* en het grote 'transformatiedenken'³ werd CD&E het nieuwe millennium binnen

2 DOTMLPFI: *Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership and education, Personnel, Facilities and Interoperability*.

3 Tijdens de NAVO-Top in Praag, in 2002, besloot men om de toenmalige NAVO-commandostructuur te hervormen. Daaruit is onder meer *Allied Command Transformation* (ACT) voortgekomen. Het belangrijkste doel hiervan was om nieuwe typen missies en het daarbij vereiste NAVO-optreden beter en sneller te kunnen accomoderen, vandaar de term 'transformatie' die daaraan werd verbonden.

CD&E binnen oefening JPOW

gekatapulteerd. Er werd veel gezegd en geschreven over CD&E en ook aan de definitie is veelvuldig gesleuteld. Even leek CD&E ten onder te gaan aan hype-vorming. In analogie met de bekende *Gartner Hype Cycle*⁴ bleek een deel van de grote verwachtingen (nog) niet ingelost te kunnen worden.

De grootste obstakels bij het succesvol invoeren van CD&E waren de kosten (experimenten werden te duur gevonden); de personeelsdruk (de inzet van operationele gebruikers bleek een probleem) en de verwachtingen op korte termijn (de resultaten moesten direct bruikbaar zijn).

De oorzaak van deze obstakels was vaak de manier waarop een CD&E-traject werd uitgevoerd. CD&E is niet gemakkelijk en brengt ook een aantal risico's met zich mee. Voorbeelden hiervan zijn: te vroeg grootschalige en dure simulatieomgevingen gebruiken voor experimenten, het einddoel uit het oog verliezen en daardoor de focus niet houden op het leveren van een oplossing, en het doen van experimen-

ten zonder vooraf concepten te definiëren die ervoor zorgen dat de juiste zaken worden gedaan en gemeten in het experiment. Gelukkig bleef de lange adem wel intact en werd er op regelmatige basis aan CD&E gedaan, maar het ad hoc karakter daarvan was nog wel erg hoog. Inmiddels zijn we tien jaar verder en kent CD&E een nieuwe fase. In 2009 is het officiële NAVO CD&E-beleid ontwikkeld en is er ook een NAVO CD&E-handboek opgesteld. Ook binnen de Nederlandse context zien we dat CD&E inmiddels een substantiële plek binnen het beleid begint te krijgen. In de Defensiebrief 'In het belang van Nederland' wordt CD&E gezien als belangrijke katalysator om in de zogeheten 'gouden driehoek' tussen defensie, kennisinstellingen en bedrijfsleven sneller innovatieve concepten in bruikbare capaciteiten om te zetten. De minister schrijft in de Defensiebrief het volgende:

'De technologische ontwikkelingen gaan bijzonder snel. Defensie moet dan ook alert zijn en snel op innovaties kunnen inspelen. Dat is de doelstelling van ons kennis- en innovatiebeleid. Samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen vormt hiervoor het fundament. De introductie van een

4 www.gartner.com/technology/research/methodologies/hype-cycle.jsp.

concept development and experimentation (CD&E)-proces waarborgt de structurele aandacht voor innovatie en legt de grondslag voor de doorontwikkeling van innovatieve concepten tot bruikbare capaciteiten. Ervaringen in andere landen hebben uitgewezen dat op deze manier technologische mogelijkheden en operationele behoeftes vroegtijdig, en op relatief kleine schaal, kunnen worden verenigd. Hiermee wordt doelgerichte ontwikkeling vervolgens mogelijk. Met name het Commando Landstrijdkrachten gaat CD&E de komende jaren structureel inbedden’.

Ook in de onlangs verschenen Defensie en Industrie Strategie (DIS) wordt deze rol voor CD&E weggelegd. Daarbij wordt ook de tijdige betrokkenheid van kennisinstituten en bedrijfsleven, nog voor de formele behoeftestelling, als noodzakelijk beschouwd. De momentele schaarste aan geld en aan kennis binnen de defensieorganisatie vereist een andere, meer interactieve en iteratieve vorm van samenwerking in de ‘gouden driehoek’.

We kunnen dus met recht stellen dat CD&E bezig is met een wederopstanding. Maar om niet wederom te struikelen over de eerder genoemde obstakels is het nu dringend tijd voor de volgende stap: van een ad hoc aanpak naar een structurele inbedding binnen defensie en binnen de organisaties die zich bezighouden met defensie *Research and Development*. Alvorens verder in te gaan op hoe zo’n structurele inbedding gestalte kan krijgen, willen we eerst nog enkele bijkomende voordelen van CD&E voor het voetlicht brengen.

De katalysatorrollen van CD&E

Naast de eerder genoemde voordelen van CD&E (betere, innovatieve, complete oplossingen en voorkómen van onnodige kosten) kan CD&E ook waardevolle *spin-off* effecten hebben. Bij het beschrijven van deze effecten gebruiken we de metafoor van de katalysator. In natuurkundige termen is een katalysator een stof die de snelheid van een bepaalde chemische reactie beïnvloedt, veelal versnelt, zonder zelf verbruikt te worden. Vooral de elementen versnelling en chemische reactie zijn hier van

toepassing op CD&E. We zullen dat laten zien aan de hand van vier katalysatorrollen van CD&E.

Innovatie

Om als defensie nationaal en zeker ook internationaal een ijzersterk merk te blijven is naast visie, leiderschap en een geoliede organisatie ook innovatie een *must*. Daarvoor zijn vol-doende redenen aan te geven: de snelle technologische ontwikkelingen waarvan vriend maar ook vijand gebruik kunnen maken, de hoge mate van complexiteit en onzekerheid die onze internationale samenleving kent en de financiële druk op defensie in de westerse landen.

Innovatie biedt hierin een uitweg. Als we over innovatie (of vernieuwing) spreken, bedoelen we niet alleen vernieuwing van materieel, maar ook vernieuwing van organisatie- en inzetconcepten en van menselijk functioneren en presteren. In wezen is de vernieuwing van toepassing op alle DOTMLPFI-elementen. Door vernieuwing snel en continu te kunnen verwezenlijken binnen de organisatie, is defensie in staat om ook snel te kunnen reageren en anticiperen op de steeds nieuwe eisen die missies en taken aan haar optreden stellen. Hoe past CD&E daarin?

Het inbedden van bijvoorbeeld nieuwe technologie of nieuw materieel binnen een grote organisatie als Defensie is niet eenvoudig. Een mooi voorbeeld daarbij is het gebruik van *Unmanned Ground Vehicles* (UGVs) in Uruzgan.

Om het defensieoptreden in Uruzgan te ondersteunen en ervaring op te doen met UGVs heeft Defensie destijds een plan gemaakt om drie typen UGVs aan te schaffen. Deze onbemande voertuigen zouden naar Afghanistan worden gestuurd voor experimenten en testen. Om dit goed aan te pakken had het defensieteam besloten om samen met TNO eerst enkele concepten op te stellen die de inzet van deze nieuwe technologie (voertuigen) beschrijven, inclusief de voor- en nadelen van deze specifieke voertuigen. Na twee gestructureerde brainstormsessies van een paar uur, werd al duidelijk dat één van de drie onbemande voertuigen niet paste in het gewenste optreden van Defensie. Dit voertuig kon van de bestellijst worden afgehaald. Zo werd er direct geld bespaard.

Unmanned Ground Vehicle

Dit voorbeeld toont aan dat we middels CD&E sneller en beter in staat zijn om zin en onzin van een nieuwe capaciteit, zoals UGVs, te kunnen inschatten. Daarmee voorkomen we grotendeels foutieve beslissingen in een verwervings- of ontwikkelingsproces en/of bij de daadwerkelijke inzet. Tevens is het een feit dat we zonder CD&E vaak een zeer lange tijd nodig hebben voor we overgaan tot verwerving of inzet. Dat heeft uiteraard te maken met het willen voorkomen van verkeerde besluiten, die uiteindelijk kunnen leiden tot grote financiële gevolgen en/of operationele risico's. Daardoor ontstaat een hang naar complete zekerheid.

Met CD&E kunnen we snel kleine stappen zetten en daarmee negatieve gevolgen en risico's beter inschatten, en daardoor ook grotendeels voorkomen. Bovendien raakt de gebruiker in een vroeg stadium al bekend met 'het systeem' en kan hij ook feedback inbrengen. Dit leidt eveneens tot een betere besluitvorming en tot een betere acceptatie van 'het systeem' of de vernieuwing. Uiteraard is CD&E geen toverdoos, maar het is wel een manier om sneller, incrementeler en met betere inzichten innovatieve concepten van papier tot praktijk te brengen. Daarmee stimuleert CD&E ons om innovaties sneller te adapteren en krijgen we door veelvuldig gebruik te maken van CD&E ook meer oog voor innovatie.

Lerend vermogen

Tijdens recente missies, zoals in Uruzgan, is *Fast Track Procurement* toegepast. Met deze versnelde wijze van verwerving kon op basis van nieuwe inzichten (*lessons learned*) snel worden gehandeld en zijn onder meer nieuwe C-IED middelen aangeschaft. Dit gebeurde uiteraard met het doel om nog tijdens de lopende missie de effectiviteit en veiligheid van de inzet van personeel en materieel te verhogen.

CD&E zou daarbij om twee redenen een prima aanvulling kunnen zijn. Allereerst omdat een verbetering niet altijd kan worden gerealiseerd door de aanschaf van nieuwe middelen. Ook aanpassing van processen of tactieken kan een oplossing bieden. Door de opvolgende *Task Force Unit* (TFU) via een CD&E-proces al te confronteren met de *lessons learned* van de huidige TFU zou een aanpassing van de *Tactics, Techniques and Procedures* (TTPs) sneller en verfijnder kunnen verlopen. Daarnaast vereist het gebruiken van nieuwe middelen aanpassing van de training en van de TTPs. De opvolgende TFU zou middels CD&E alvast kunnen werken met de nieuwe middelen en zich die beter eigen maken, en tevens ook nieuwe TTPs kunnen bedenken en evalueren.

Het meest effectief is uiteraard om naast toekomstige operationele gebruikers ook de operationele gebruikers die net terug zijn van een uitzending te betrekken bij een CD&E-experiment. Zij kunnen hun opgedane kennis (over de omgeving, de tegenstander, beperkingen, knelpunten) inbrengen, zowel in de voorbereiding van een CD&E-experiment als in de daadwerkelijke uitvoering. Op deze wijze wordt bijvoorbeeld een nieuwe tactiek daadwerkelijk getest op bruikbaarheid binnen de dan nog lopende missie. Ook zou een vorm van rollenspel kunnen worden gebruikt (het 'rode' versus het 'blauwe team'). CD&E biedt daarmee de mogelijkheid om snel en interactief (de 'chemie' in de katalysatormetafoor) opgedane ervaringen uit te wisselen.

Samenwerking

Zoals gesteld in de Defensiebrief 'In het belang van Nederland' noodzaakt de schaarste aan

geld en kennis om de werking van de 'gouden driehoek' effectiever en efficiënter vorm te geven. Maar behalve de schaarsteproblematiek speelt uiteraard ook de gewenste versnelling van innovatie een belangrijke rol. Door tijdig de gebruiker, de kennisleverancier en de productleverancier bij elkaar te brengen ontstaat er sneller een chemische reactie. Deze reactie zal ertoe leiden dat inzichten uit verschillende perspectieven (wat wil ik, wat speelt er, wat kan ik krijgen) sneller en gemakkelijker kunnen worden gedeeld. Daarmee wordt ook de kans vergroot dat de keten van concept tot het verkrijgen van de noodzakelijke *capability* kosteneffectief gerealiseerd kan worden.

Een CD&E-traject is bij uitstek geschikt om die driehoeksamenwerking tot stand te brengen. Zowel bij het ontwikkelen van de eerste concepten als bij het doen van experimenten kan de gebruiker zijn behoeften inbrengen. Dit kan door scenariokeuzes te maken, door aan te geven waar *capability gaps* zitten en door aan te geven welke effecten hij uiteindelijk wil bereiken.

De kennisinstellingen kunnen de technologische ontwikkelingen en mogelijkheden inbrengen, vanuit hun kennispositie maar ook vanuit hun onafhankelijkheid. De bedrijven kunnen daarnaast aangeven welke producten en/of oplossingen er nu of in de toekomst beschikbaar zijn. Op deze wijze ontstaat niet alleen een vruchtbare interactie, maar ook een win-win-situatie, waarbij elke partij zijn rol goed kan etaleren en waarbij men tevens inzichten in de problematiek en de oplossingsrichtingen met elkaar kan delen.

Uiteraard zijn er enkele spelregels die nageleefd moeten worden, zoals voorkomen van concurrentievoordeel en het correct omgaan met eventuele intellectuele eigendomsrechten, maar die zijn niet onoverkomelijk.

In wezen kan de 'gouden driehoek' zelfs breder worden ingevuld. Ook andere overheden, met name de ministeries van Veiligheid & Justitie en Buitenlandse Zaken, en niet-gouvernementele

Het defensieproject PROMISE is een mooi en recent voorbeeld waarin de 'gouden driehoek' binnen een CD&E-traject goed is ingevuld, rekeninghoudend met de spelregels. PROMISE staat voor PROject Multi-touch Information System Experiment. Het project is bedoeld om uit te zoeken of door het gebruik van civiele producten een C2-omgeving kan worden gebouwd die de commandovoering beter ondersteunt. Daarvoor doet defensie een aantal experimenten, waarbij onder meer smartphones, touch tables en beschikbare Apps (eventueel licht aangepast) worden gebruikt voor de commandovoering. De vraagstelling ligt hierbij vooral op de operationele meerwaarde, en minder op de technische volmaaktheid van de gebruikte middelen.

De regels voor verwerving bij defensie stellen echter dat er bij een direct contact tussen leverancier en defensie in deze fase van beproeven een voordeel optreedt voor deze leverancier. Mocht er namelijk op basis van de experimenten worden besloten tot een verwervingstraject, dan zou dat voor de leverancier van de experiment-middelen tot uitsluiting kunnen leiden. In PROMISE is deze problematiek ondervangen door de aanschaf van de experiment-middelen en de evaluatie daarvan bij TNO te beleggen. TNO zorgt ervoor dat er geen directe zakelijke relatie bestaat tussen de leveranciers en Defensie. In de evaluatie wordt uitsluitend beoordeeld of het geteste systeem een meerwaarde oplevert bij het operationele optreden. Er wordt niet gekeken of het gebruikte middel, in dit geval een App, ook de beste App is. Ook is de evaluatie voor alle geïnteresseerden beschikbaar. Zo kan worden voorkomen dat de betrokken leveranciers een concurrentievoordeel hebben.

organisaties (ngo's) zouden een belangrijke rol kunnen spelen als het gaat om het beproeven van concepten en capaciteiten voor civiel-militaire samenwerking. Daarmee zou 'samenwerkingswinst' behaald kunnen worden die uiteindelijk bij het gezamenlijk optreden in missies benut kan worden.

Daarnaast is het ontwikkelen van vertrouwen in de samenwerking een belangrijke factor. Uit de ervaringen die we inmiddels hebben opgedaan met het delen van CD&E (*serious games*, experimenten) is gebleken dat CD&E enorm kan helpen om het onderlinge vertrouwen tussen de deelnemende partijen te vergroten. Alleen al deze 'bijvangst' maakt het de moeite waard om in CD&E te investeren.

Aanpassingsvermogen

Tot slot kan CD&E worden gebruikt om het aanpassingsvermogen (tegenwoordig ook vaak 'adaptiviteit' genoemd) te verhogen. Aanpassingsvermogen schuilt ook al in inno-

vatief en lerend vermogen, en is als zodanig in de eerdere katalysatorrollen al kort genoemd. Daarnaast werkt CD&E een cultuur in de hand die het aanpassingsvermogen stimuleert, en soms ook forceert.

CD&E vereist weliswaar enerzijds een goede procesgang, zoals we verderop in dit artikel zullen beschrijven, maar heeft anderzijds ook iets onvoorspelbaars. In de brainstorm- en experimentessies die deel uitmaken van CD&E is ook flexibiliteit van handelen en *out of the box* denken gevraagd. Van tevoren bedachte hypothesen en aannames over de werking van een nieuw concept zullen ongetwijfeld anders uitpakken en er zullen knelpunten worden gevonden die overwonnen moeten worden. Maar ook nieuwe mogelijkheden van inzet of gebruik blijken opeens aan de orde te zijn. Door dit frequent in CD&E-trajecten te beleven en te doorlopen zullen de deelnemers hun aanpassingsvermogen verder ontwikkelen.

Daarnaast zullen de grenzen van organisatievormen geraakt worden en zal het aanpassingsvermogen van de organisatie worden beproefd. Nieuwe concepten laten zich immers niet altijd in een bestaand jasje dwingen. Het gegeven dat een concept niet alleen gericht is op materieel maar alle elementen van DOTMLPFI kan raken, impliceert al dat het effectief benutten van bijvoorbeeld een nieuw luchtverdedigingssysteem ook aanpassingen aan de training, organisatie en doctrine zal stellen.

CD&E-proces

CD&E is meer dan een experiment, meer dan een simulatie, en meer dan een *battle lab*. Het is nog het beste te omschrijven als een creatief proces waarbij een concept wordt ontwikkeld en uitgewerkt door het doen van brainstorms, evaluaties en (veld-)experimenten. Het leidt tot een robuust concept dat beproefd en getest is in zowel gesimuleerde als operationele omgevingen. Een belangrijk voordeel hierbij is dat

operationele en technologische/wetenschappelijke kennis wordt gecombineerd. Hierdoor worden aspecten die anders onderbelicht of zelfs over het hoofd worden gezien, nu wel meegenomen.

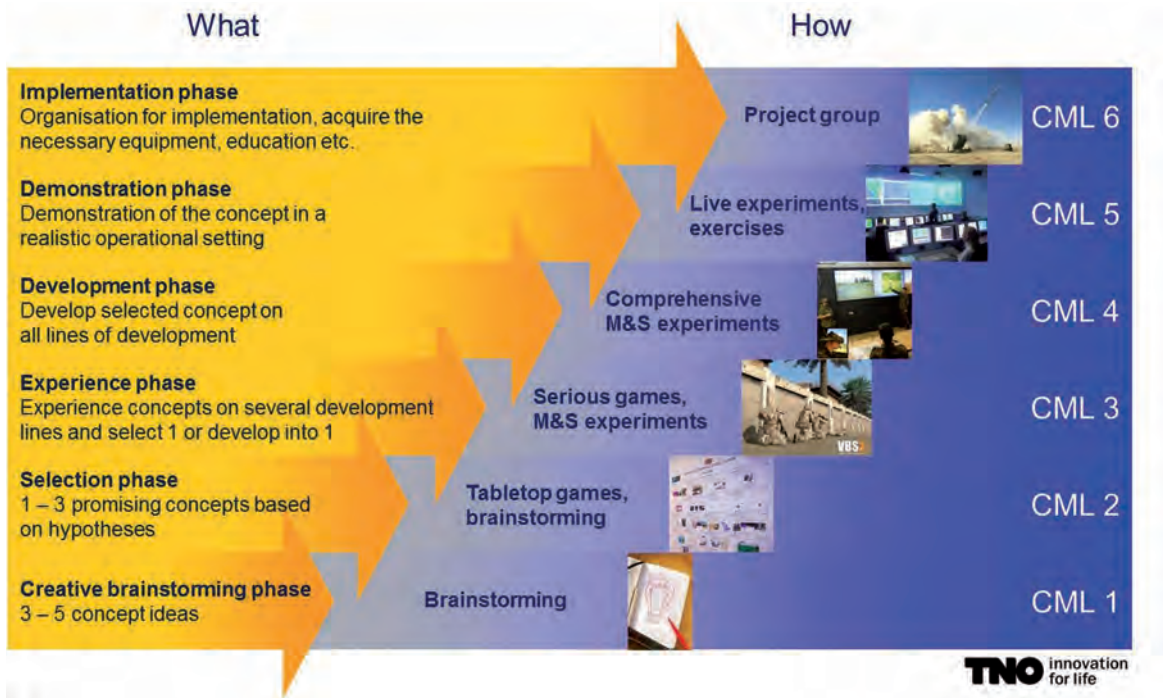
Dit creatieve aspect aan CD&E introduceert echter ook onzekerheid aan het begin van het traject. Hoe lang gaat het traject duren en hoeveel tijd en geld gaat het kosten? Om een CD&E-traject succesvol te laten zijn, is het heel belangrijk om een goede structuur te hebben waarbinnen het proces zich afspeelt. Zogeheten *Concept Maturity Levels* (CML)⁵ bieden een structuur die het CD&E-proces in goede banen leidt. Het CML-raamwerk geeft de 'conceptvolwassenheid' aan op een schaal van zes niveaus. Deze onderverdeling maakt de stappen die worden gezet in het CD&E-proces duidelijk en ook beter behapbaar. Het wordt mogelijk om een goede inschatting te maken van de benodigde tijd en geld voor elk niveau. Daarnaast geeft het raamwerk duidelijkheid over waar men zich in het CD&E-proces bevindt en hoeveel stappen er nog volgen.

- *CML 1: Idea of concept – Basic and out-of-the-box ideas observed and reported in relevant situations and cases*

Het begint met een goede definitie van het probleem. Daarbij is inzicht nodig in de probleemsituatie, de uitdagingen en dilemma's en/of nieuwe kansen. Door brainstormsessies worden mogelijke oplossingsrichtingen gedefinieerd, bij voorkeur in de vorm van conceptideeën. Het eerste *maturity level* wordt bereikt wanneer er een gevarieerde set aan conceptideeën is gegenereerd. Alle conceptideeën worden gedocumenteerd in een zogeheten conceptdocument, tezamen met de probleemomschrijving en eventuele criteria die meegenomen dienen te worden.

Kritische succesfactoren om tijdens de brainstorm tot nuttige conceptideeën te komen zijn: betrokkenheid van de juiste mensen (bij voorkeur met een combinatie van verschillende achtergronden, kennis en ervaringen) en een goede voorbereiding.

5 W.M. van der Wiel, I. Weima, W. Huiskamp, M.P. Hasberg, 'Concept Maturity Levels, bringing structure to the CD&E process', proceedings I/ITSEC 2010.

CD&E-activiteiten binnen het CML-raamwerk

- CML 2: Promising concepts – Promising ideas are selected and reported according to the first draw of hypotheses

Het tweede niveau van volwassenheid wordt bereikt met de selectie van veelbelovende conceptideeën. Deze selectie wordt gemaakt op basis van opgestelde criteria of hypothesen die horen bij de gebruikte conceptontwikkellijnen (DOTMLPFI). Experimenten die hierbij passen zijn *tabletop games* en rollenspellen, maar ook diverse evaluatietechnieken (bijvoorbeeld multicriteria-analyse) kunnen worden gebruikt. De resultaten van het selectieproces worden vastgelegd in het conceptdocument. Daarbij wordt in deze fase een opzet gemaakt van een *concept development roadmap*. Deze wordt globaal ingevuld met de voorziene activiteiten die benodigd zijn om een geselecteerd concept te realiseren. Eventueel worden ook activiteiten benoemd die op bepaalde ontwikkellijnen vereist zijn, bijvoorbeeld het aanpassen van de doctrine, om een effectieve inzet van een concept mogelijk te maken.

- CML 3: Selected Concept – Hypotheses tested and application formulated in detail for all or most lines of development

Het derde niveau wordt bereikt wanneer één concept als beste oplossing is geselecteerd. In deze fase worden alle conceptideeën op alle (of in elk geval de belangrijkste) ontwikkellijnen uitgewerkt. Deze verdieping maakt het vervolgens mogelijk om een goed onderbouwde selectie te kunnen doen. Hiervoor worden experts en ervaringsdeskundigen ingeschakeld.

Om vervolgens één finaal concept te selecteren is het noodzakelijk de diverse concepten te beleven en te ervaren. Input en inzicht worden hiervoor verkregen in diepgaandere experimenten. Dit kunnen voor bepaalde concepten nog steeds *tabletop games* zijn (zie kader), maar voor andere concepten zullen dit de eerste experimenten in een beperkt gesimuleerde omgeving zijn, die in voldoende mate de operationele omgeving representeert.

De ervaringen en belevingen van de gebruikers worden geëvalueerd tijdens en na afloop van de diverse experimenten. Aan het eind van deze fase blijft er één geselecteerd concept over, beschreven in het conceptdocument.

Binnen CML 2 en 3 kunnen middelen als tabletop games een belangrijke rol vervullen. TNO heeft in een NAVO-samenwerkingsverband een tweetal van zulke games ontwikkeld. De eerste variant is de 'Disruptive Technology Assessment Game' (DTAG). Dit spel is bedoeld om vermeende disruptieve technologieën⁶ daadwerkelijk te kunnen beoordelen op hun waarde voor het operationele militaire gebruik. De tweede variant is de 'Concept Development Assessment Game' (CDAG). CDAG is een tabletop game waarin innovatieve ('papieren') concepten of elementen van concepten worden verkend in een reëel, geaccepteerd en herkenbaar inzetscenario. Dit spel, waarbij onder meer 'conceptkaarten' worden gebruikt, staat garant voor een gestructureerde discussie tussen technologie-experts, militaire behoeftestellers en operationele eindgebruikers.

Een goed voorbeeld is de CDAG rond 'Improvised Explosive Devices' (IEDs), die in 2010 is gespeeld. Het probleem was dat er relatief weinig kennis beschikbaar was over toekomstige IED-dreiging en geschikte tegenmaatregelen. Er is daarom een CDAG gespeeld door militairen met operationele ervaring in Uruzgan en experts van TNO. Ter voorbereiding zijn in een aantal workshops 'spelkaarten' gemaakt met beschrijvingen van mogelijke IEDs, mogelijke tegenmaatregelen en is een aantal scenario's ontwikkeld met zowel het eigen als het vijandelijk optreden. Tijdens de driedaagse CDAG zijn diverse confrontaties nagespeeld door middel van rollenspellen, waarbij de 'rode teams' op creativiteit en vindingrijkheid zijn uitgedaagd terwijl de 'blauwe teams' zowel de effectiviteit van de beschikbare tegenmaatregelen als het eigen optreden moesten evalueren.⁷

- *CML 4: Refined Concept – Concept refined in all or most lines of development through experiments and demonstration*

Het vierde niveau wordt bereikt wanneer het geselecteerde concept is uitgewerkt op alle ontwikkellijnen. Deze uitwerking wordt gedaan met behulp van diverse CD&E-activiteiten, zoals brainstorm, analyses, games en breder

opgezette experimenten waarin simulatie een belangrijke rol speelt. Hierbij worden veel experts en toekomstige gebruikers betrokken, om zo voldoende draagvlak voor de gekozen oplossing te verkrijgen.

- *CML 5: Proof of Concept – Concept is complete and demonstrated in a relevant operational environment*

Het vijfde niveau van volwassenheid wordt bereikt met het succesvol demonstreren van het concept in een relevante operationele omgeving. Dit kan zowel een gesimuleerde als een reëel bestaande omgeving zijn. Het concept heeft zich bewezen als een goede oplossing, wordt gedragen door de gebruikers en is klaar om geïmplementeerd te worden in de organisatie dan wel het systeem waarvoor het ontwikkeld is. De resultaten worden beschreven in het conceptdocument, dat hiermee compleet is en dient als leidraad bij de aanschaf of ontwikkeling van de gekozen oplossing.

- *CML 6: Implemented Concept – Requirements defined and capability is developed and implemented*

Het zesde en hoogste niveau van volwassenheid van het concept is wanneer het concept geïmplementeerd is. Deze stap hoort niet meer bij het CD&E proces zelf, maar is uiteraard nodig om een nieuwe capaciteit te verkrijgen. Dit niveau is opgenomen om de nadruk te leggen op het feit dat een CD&E proces uiteindelijk altijd moet leiden tot het ontwikkelen en implementeren van een oplossing of capaciteit.

De hiervoor beschreven CMLs zijn al een aantal jaar in gebruik bij TNO (en in vergelijkbare vorm bij andere organisaties, waaronder de NASA en NATO/ACT). Ze hebben een duidelijke verbetering opgeleverd in het structureren en begrijpen van het CD&E-proces. Dit geldt voor CD&E-experts die het proces opzetten en begeleiden, maar ook voor het intern en extern communiceren over hoe CD&E werkt en welke resultaten men al dan niet kan verwachten.

⁶ Bij disruptieve technologieën gaat het om het identificeren van technologieën die daadwerkelijk het spel veranderen doordat een speler een substantieel voordeel kan verkrijgen ten opzichte van zijn tegenstander(s). Voorbeelden zijn: *stealth* vliegtuigen, *ramjet* wapens en onbemande systemen.

⁷ TNO-DV 2011 A069/A en TNO-DV 2011 A069/B.

Waarom de keuze voor CMLs en niet voor een ander bestaand model? Er wordt veel met zogeheten *Technology Readiness Levels* (TRLs) gewerkt. Bij het werken met concepten kunnen TRLs worden gebruikt wanneer het een technisch concept betreft. Maar bij een organisatie- of doctrineconcept passen TRLs niet meer. CMLs beschrijven precies de evolutie van een concept en passen hierdoor heel goed bij CD&E.

Kritische succesfactoren voor het inbedden van CD&E

Nu we de voordelen en de procesaanpak van CD&E hebben beschreven, rijst de vraag: wat let ons nog?

Om van theorie naar praktijk te komen, van ad hoc naar structureel, en van inspanning (hoge kosten, forse belasting van mensen) naar ontspanning (betaalbaar, stimulerend, laagdrempelig) spelen de volgende kritische succesfactoren een rol.

- Kennisinstituten doen onderzoek naar nieuwe innovaties, veelal via meerjarige projecten en programma's. Binnen deze

projecten en programma's moet CD&E een structurele plek krijgen. Verder dienen uiteraard ervaringsdeskundigen van defensie tijdig betrokken te worden, evenals vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en andere relevante partijen.

- CD&E hoeft niet (te) duur te zijn; vaak heerst de misvatting dat CD&E alleen maar grote (veld-)experimenten betreft. Maar ook kleinschalige interactieve sessies kunnen waardevol zijn bij de eerste stappen van conceptontwikkeling (1-3). De eerder genoemde *tabletop games* DTAG en CDAG zijn voorbeelden daarvan. Het gaat erom dat er bewust voor de juiste aanpak wordt gekozen, in de juiste fase van het CD&E-traject.
- Vooral voor de fase 4 en 5 (simulatie en/of live experimenten) is het van belang dat Defensie binnen haar oefeningen ook tijd, ruimte en middelen voor CD&E inplant. Naast de oefendoelstellingen moeten ook innovatiedoelen worden geformuleerd. Een oefening als JPOW heeft reeds aangetoond dat dit mogelijk is.

Een DTAG-sessie binnen de werkgroep NATO/STO/SAS-062

- CD&E is niet iets wat je er zomaar even bij doet. Het moet worden belegd in de organisaties die er belang bij hebben. Binnen TNO is een CD&E- *project office* in ontwikkeling. Ook bij Defensie zijn er plannen om CD&E organiek te beleggen. Wellicht zou het binnen de BV Nederland waardevol zijn om een Nederlands CD&E-platform op te richten, waarbij in elk geval defensie, de kennisinstituten en het bedrijfsleven aansluiten. Zo'n platform zou tot doel moeten hebben om ervaringen te delen, om kansen te inventariseren, en bovenal om mogelijkheden tot het delen van kennis en faciliteiten in kaart te brengen.

Conclusie

Zoals we in dit artikel hebben proberen aan te tonen is het geen kwestie meer van *'To CD&E or Not to CD&E'*. Er zijn weliswaar allerlei hindernissen en benodigde inspanningen om CD&E goed op de rails te krijgen binnen het defensiedomein, maar CD&E biedt, zoals gezegd, tal van voordelen mits het op de juiste wijze wordt ingezet. De belangrijkste voordelen hebben we uitvoerig behandeld en zetten we hier nogmaals op een rijtje:

- CD&E is een belangrijk middel om sneller en beter te kunnen innoveren binnen Defensie.
- CD&E kan worden gebruikt om lessons learned snel en interactief te delen.
- CD&E brengt de actoren van de 'gouden driehoek' dichter bij elkaar, waardoor er winst te behalen is als het gaat om het delen van schaarse kennis en het bundelen van schaarse middelen, zoals faciliteiten.
- CD&E gaat over meer dan alleen materieel; het bevat alle aspecten van DOTMLPFI en biedt daardoor een complete oplossing.
- De 'zachte aspecten' van CD&E zijn eveneens belangrijk. Hierbij gaat het om het creëren van een *mindset* die verandering en vernieuwing mogelijk maakt, en om het opbouwen van vertrouwen tussen samenwerkende partijen binnen de 'gouden driehoek' maar ook in civiel-militaire samenwerking.
- Tot slot kan CD&E helpen bij het voorkómen van te hoge kosten. Door in de specificatiefase van bijvoorbeeld de ontwikkeling of

aanschaf van een nieuw systeem CD&E toe te passen, kan men goed ervaren welke specificaties (niet) nodig zijn. Ook kan men tijdig tot de conclusie komen dat bepaalde eisen technisch of organisatorisch niet haalbaar zijn, waardoor het project kan worden bijgestuurd of zelfs stopgezet.

Ondanks alle voordelen die te behalen zijn met CD&E zullen we toch nog een essentiële stap moeten zetten om CD&E ook structureel in te kunnen bedden in de defensieorganisatie. Zoals eerder gememoreerd zijn er in het afgelopen decennia tal van mooie en waardevolle CD&E-projecten uitgevoerd. Toch waren veel van deze experimenten op ad hoc basis opgezet, waardoor ze niet of onvoldoende hebben geleid tot nieuwe of verbeterde capaciteiten in materiële, personele of organisatorische zin. Een gestructureerde procesaanpak is dan ook onmisbaar. De CML-aanpak biedt daarvoor een goede basis.

Met het ontwikkelde beleid, met de bereidheid bij de actoren (de overheid, kennisinstituten en het bedrijfsleven) en met de opgedane ervaringen met CD&E tot nu toe, is inmiddels de wind in de rug gekomen. Dit is daarom het moment om meters te maken met CD&E. Waarom zouden we niet nu starten met minstens één compleet CD&E-traject? Een keuze uit één van de gedefinieerde intentieveringsonderwerpen en speerpunten van Defensie zou daarvoor een prima startpunt vormen.

Of zoals de bekende Amerikaanse schrijver Mark Twain het ooit formuleerde:

'The secret of getting ahead is getting started. The secret of getting started is breaking your complex overwhelming tasks into small manageable tasks, and then starting on the first one.' ■

AANKONDIGING

Nationaal Comité Herdenking Capitulaties 1945 Wageningen

Nationaal Vrijheidsdebat 5 mei 2014

Meer veiligheid, minder vrijheid? Privacy als wisselgeld?

Veiligheid is een belangrijke menselijke behoefte: niemand wil leven in een situatie van onveiligheid door geweld of onderdrukking. Het gaat daarbij natuurlijk niet alleen om fysieke maar ook om sociale, economische en ecologische veiligheid. Ook moet vrijheid van mensenrechten gewaarborgd worden, zowel politiek, sociaal als economisch. De overheid heeft de verantwoordelijkheid die veiligheid te bieden en die rechten daarmee te waarborgen. Het gaat om overheidsmaatregelen ter bescherming van centrale waarden in de samenleving. Veiligheid is één van die waarden. Hierbij kan zich echter een interessant dilemma voordoen: hoe meer veiligheid, hoe minder vrijheid en omgekeerd.

Dit thema staat centraal tijdens het Nationale Vrijheidsdebat op 5 mei in Wageningen. Drie sprekers zullen het thema vanuit verschillende invalshoeken belichten:

Wetenschap en internationale betrekkingen: Dr. Bibi van Ginkel, Clingendael
Politiek: Drs. Sophie in 't Veld, Lid Europees Parlement
Militair: Schout-bij-Nacht Pieter Bindt, Directeur MIVD

De dagvoorzitter tijdens dit debat is professor Georg Frerks, Nederlandse Defensie Academie.

Programma:

09.00 - 09.45 uur Ontvangst
10.00 - 11.00 uur Inleidingen sprekers
10.00 - 11.30 uur Pauze
11.30 - 12.30 uur Plenaire discussie onder leiding van de dagvoorzitter

Locatie:

Hof van Wageningen
Lawickse Allee 9
6701 AN Wageningen

Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij het bureau van de Stichting Wageningen 45.
E-mail: 4en5mei@wageningen.nl

Aansluitend aan het debat wordt de 5-meiviering en de herdenking van de capitulaties voortgezet met een herdenkingsdienst in de Johannes de Doperkerk (14.00 tot 15.00 uur) en de herdenkingsplechtigheid op het 5 Mei Plein met het jaarlijkse Bevrijdingsdefilé. Wie daaraan deel wil nemen moet dat bij het aanmelden nadrukkelijk aangeven.

200 jaar

Frans Matser – publicist*

De landmacht heeft een lange traditie, waarbij – met name in de vorige eeuw – de gevechtsvorm van het verdragend gevecht domineerde. Hoe heeft al dat vertragen de jonge officieren van toen mentaal gevormd? De subalterne officieren van toen zijn immers de generaals van nu. Een parallel tussen het verdragend gevecht van toen en de strijd tegen de bezuinigingen van nu is mij eigenlijk pas de laatste jaren opgevallen.

Voor ik de vraag beantwoord even wat achtergrond over het verdragend gevecht voor de collega's van marine en luchtmacht, die altijd een beetje moeten lachen om de landmacht met haar traditie van tweehonderd jaar handleidingen en voorschriften.

Het verdragend gevecht is een gevechtsvorm waarbij onder vijandelijke druk terrein wordt prijsgegeven om tijd te winnen. Tegelijk proberen we de vijand zo veel mogelijk verliezen toe te brengen en niet gebonden te raken. Zoals sommigen zich nog herinneren uit de goede oude tijd was het de bedoeling dat we de Russen en hun vrienden, die in grote aantallen ten oosten van het Elbe-Seitenkanaal bivakkeerden, zouden ophouden tot de Amerikanen en andere bondgenoten ons een handje kwamen helpen. Daartoe werden verdedigingsstroken ingericht die de vijand moesten dwingen tot tijdrovend 'ontplooid optreden'. Als de geachte opponent dan ter vermeerstering van onze posities ontplooid ten aanval trok, probeerden we hem zoveel mogelijk schade toe te brengen, gebruikmakend

van vooral langedrachtsystemen (tank, antitank en krombaan). Als de vijand ten slotte met zware verliezen tot vlak bij onze opstellingen zou zijn gekomen, trokken wij ons, onder bescherming van dekkingsvuur en artillerie, als de wiede-weerga terug naar een nieuwe verdedigingsstrook die een aantal kilometers verder naar achteren lag. Daar probeerden we het spel dan te herhalen. In theorie zou de vijand zo zwaardere verliezen lijden dan wij en zouden we 'ruimte' ruilen voor 'tijd'. Die tijd was nodig om onze Amerikaanse bondgenoten in te vliegen. Als die er eenmaal waren, zouden we samen het initiatief hernemen en de door ons deskundig verzwakte vijand stoppen en verslaan. Onze tegenaanval zou, volgens een optimistisch scenario, dan tot het herwinnen van het verloren terrein leiden en zo konden we de West-Duitse grenzen en de wereldvrede herstellen. Aldus in een notendop de NAVO-doctrine van de Koude Oorlog.

In Nederland hoopten wij natuurlijk allemaal vurig dat dit 'omkeermoment' in de strijd zich zou voordoen voordat de oprukkende Sovjets de Nederlandse grens hadden bereikt. We zijn er gelukkig nooit achter gekomen of dat een realistische wens was. Kind van de rekening bij deze tactiek waren natuurlijk onze oosterburen geworden, in wier achtertuin nogal wat schade zou zijn ontstaan als wij, samen met onze geachte opponent, al rollebollend met tienduizenden pantservoertuigen eerst van oost naar west en daarna in omgekeerde richting door het land zouden trekken. Gelet op de Duitse historie, vonden de meeste Nederlanders dat in de vorige eeuw heel acceptabel. Tot zover deze militair-historische opfrisser.

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van Frans Matser en luitenant-kolonel der Mariniers Marcus Houben.

Als we de discussie over taakmiddelen sinds de val van de Berlijnse Muur volgen, dan zien we eigenlijk dat onze huidige generatie generaals (groot geworden met het vertragend gevecht) nog steeds teruggrijpt op dezelfde tactiek. Vervang 'ruimte' door 'budget' en klaar is de vergelijking.

Dat gaat ongeveer als volgt. Politici openen op gezette tijden de aanval op de defensiebegroting. Generaals putten zich uit in tal van argumenten, waaruit moet blijken dat nieuwe bezuinigingen echt onmogelijk zijn. Het legerkorps is onmisbaar, de divisie is onmisbaar, de tank is onmisbaar! Het land is in gevaar, er is geen 'vet' meer op de botten, de bodem is bereikt! Maar als de politici hun aanval op volle sterkte ontplooiën, trekken onze generaals hun krachtige bezwaren – natuurlijk alleen achter gesloten deuren geventileerd – in en maakt de legerleiding op het laatste moment een acrobatische 'draai'. Vervolgens trekken we ons een paar honderd miljoen euro terug, om ons daar in een nieuwe verdedigingslinie in te graven. Nieuwe 'veiligheidsanalyses', nieuwe 'absolute minima' en nieuwe defensiestructuren komen in zicht. Een bij de huidige tijd (en budgetten) passende, kleinere, maar altijd weer moderne(re) krijgsmacht, is wat ons steevast in het vooruitzicht wordt gesteld. Prachtige vergezichten worden door de bewindslieden geschetst, waar steevast tegenover forse bezuinigingen ook (kleine) beleidsintensivering worden gepresenteerd. Maar een paar jaar later is deze nieuwe weerstandsstrook in de vorm van een moderne, betaalbare en 'toekomstvaste' krijgsmacht plotseling opnieuw onbetaalbaar geworden en doelwit van het hernieuwde bezuinigen. Het keiharde spel herhaalt zich dan opnieuw. Want, net als in het verleden met de schier onuitputtelijke Warschaupactdivisies, hergroepeert het bezuinigingsspook na iedere aanval en hervat zijn opmars korte tijd later met nieuwe energie.

En de hulp van bondgenoten? Daar begint de vergelijking mank te gaan. Recentelijk wierpen een paar kleine oppositiepartijen zich, koestend in het licht van hun meerderheid in de

Eerste Kamer, even op als de langverwachte bondgenoten. Een klein succesje, maar zeker geen herstel van verloren terrein zoals de doctrine ons dat beloofde. Een stapje minder terug, dat wel. De realiteit is dat er verder weinig bondgenoten in beeld zijn. De vraag is dan onvermijdelijk: hoeveel geld valt er nog te ruilen voor tijd?

Ik schat nog twee miljard. Dan staan er op de defensiebegroting alleen nog pensioenen en wachtgeld (van al het afgevoelde personeel) en nog wat kleine, maatschappelijk handige en onvermijdelijke spullen. De marechaussee, de saluutbatterij, wat schepen voor vlagvertoon, wat transportvliegtuigen en helikopters, de Explosieven Opruimingsdienst en wat handige speeltjes waar politie en samenleving met het oog op de binnenlandse veiligheid nog een beetje brood in zien. Oh ja, en wat genie, wat drones en een paar duizend reservisten. Een functioneel operetteleger.

Geen leuk vooruitzicht, maar op termijn de harde realiteit. Terugkijkend op de afgelopen twintig jaar, is tweehonderd jaar ervaring in het voeren van het vertragend gevecht onze generaals dus toch goed van pas gekomen. Maar het zal naar het zich laat aanzien de krijgsmacht uiteindelijk niet redden. Het punt waarop de defensieorganisatie als gevechtsmacht zal zijn ontmanteld, is door deze historische vaardigheid van onze generaals wel met enige tientallen jaren naar achteren verschoven, maar, niet meer dan dat.

Oh ja, er is natuurlijk nog een verschil met het scenario van het vertragend gevecht. Er vallen gelukkig geen slachtoffers. Althans geen doden en gewonden. Hoe we de militairen en burgers noemen die de komende jaren door alle bezuinigingen hun werk gaan verliezen... zegt u het maar. *Collateral damage*? En ten slotte de hamvraag: hoe loopt het af met het kleine, schatrijke landje dat anderen graag de maat neemt vanaf de overvolle bagagedrager van supermacht Amerika? Een lekker vet hapje voor de poes als we er ooit afvallen? Of zal zich de komende tweehonderd jaar nog een *deus ex machina* manifesteren? Wat denkt u? ■

AANKONDIGINGEN

KVBK

KONINKLIJKE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN
DE KRIJGSWETENSCHAP

De EU en het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid

*Tandeloze reus op lemen voeten of economische
power broker?*

Lezing KVBK 28 april 2014 Den Haag

Met de NAVO vormt de EU voor Nederland de hoeksteen van het veiligheids- en defensiebeleid. Na de Balkancrises van de jaren negentig gaven de grote landen van de EU het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB) een grote impuls. Waar het EVDB eerder vooral om vredesoperaties draaide, zag in 2003 de Europese Veiligheidsstrategie het licht. Die was ronduit interventionistisch van toon, mede vanwege het besef dat risico's in de veiligheidspolitiek ver van huis snel het hoofd moeten kunnen worden geboden.

Bij de crisis rond de Krim en Oekraïne, die de Europese ideologische kernwaarden raakt, zou men een eendrachtig Europa verwachten. Maar andermaal blijken Europese landen een probleem te hebben om snel en daadkrachtig gezamenlijk op te treden in EU-verband.

Prof. Sven Biscop van het Brusselse Egmont Instituut, vooraanstaand analist op het gebied van het Europese internationale veiligheids- en defensiebeleid, zal tijdens een lezing in Den Haag een kritisch perspectief bieden op ontwikkelingen en debatten rond het huidige EVDB.

De Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap (KVBK) nodigt alle belangstellenden uit voor deze interessante lezing op maandag 28 april in de P.J. de Jonghzaal (Perscentrum), Plein Kalvermarkt Complex, Kalvermarkt 32, Den Haag.

Programma:

16.30-17.00 uur	Ontvangst
17.00-17.45 uur	Lezing
17.45-18.15 uur	Discussie
18.15 uur	Borrel

Geïnteresseerden kunnen zich voor deze lezing aanmelden op www.kvbk.nl/inschrijven.

Algemene Ledenvergadering KVBK en lezing over cyber 5 juni 2014

Het bestuur van de KVBK nodigt u uit voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering die op 5 juni plaatsvindt in het PKC-complex aan de Kalvermarkt in Den Haag. Tevens is er die avond een lezing over het thema cyber. Nadere details volgen in de *Militaire Spectator* van mei.

'Ooooooh! Afrika!'

Linda Polman

Het was in Sierra Leone in het jaar 2000. De oorlog was net voorbij, het land werd wederopgebouwd, dus de nationale bierbrouwerij draaide weer. En Abu, een goede vriend én Sierra Leoner, wees me een *short cut* die alleen Sierra Leoners kenden, naar een bar op het strand van de hoofdstad Freetown. Het paadje, door een veld met wuivend gras, was nauwelijks zichtbaar. Abu maakte me erop attent dat we ons over een begraafplaats aan het begeven waren. Ik keek geïnteresseerd om me heen. Een begraafplaats? 'Ja, kijk maar.' En inderdaad, ik ontwaarde grafstenen tussen de graspluimen. Het was een islamitische begraafplaats, zonder poespas of monumentaal gepraal, want als Allah op een dag de doden de opdracht geeft om op te staan, dan moeten ze niet klem onder een massieve marmeren plaat liggen natuurlijk.

Abu wees me op een vers graf, niet meer dan een bergje aarde met voor de gezelligheid een paar palmtakken erin gestoken. 'Dat was een vriend van me,' zei hij. 'Die hebben we gisteren begraven.' Ik vroeg hem waaraan die vriend was overleden. Zei Abu, het hoofd bedroefd op de borst: 'Aan hekserij.' Ik: 'Je méént het!' Hij: 'Ja, want hij bloedde toen we hem begroeven en dat doen de doden alleen als ze door hekserij om het leven zijn gebracht.'

En de dode bloedde niet zomaar een beetje, maar als een rund, begreep ik. 'Z'n hele kist zat ermee onder en het bloed liep nog steeds uit zijn neus toen we hem uit de kist haalden en in de kuil legden.' Een kist begraven vinden Sierra Leoners namelijk zonde. Een kist huur je en gebruik je alleen om het lichaam naar het kerkhof te dragen. Daarna gaat de kist leeg weer terug naar de kistenmaker, die 'm met een natte lap afneemt en aan de volgende klant verhuurt.

Ik was een leek, maar volgens mij kón een lijk niet bloeden. Dus ik zei: 'Weet je heel zeker dat

die man dood was toen jullie hem begroeven?' Waarop Abu zei: 'Ja, want voordat hij de kuil inging, hebben we nog heel hard aan hem geschud en hij reageerde niet.' En daar voegde hij aan toe: 'Dat doen we altijd als ze bloeden terwijl we ze begraven, aan ze schudden.' Hij wees naar graven tussen het gras: 'Aan hem hebben we geschud, en aan hem, aan hem...'

Ik werd opeens een tikje hysterisch. Ik begon heel hard te lachen, daarna dwaas te giechelen en kon daar niet mee ophouden. Die mensen waren misschien alleen maar bewusteloos geweest toen ze begraven werden! Ik heb diezelfde dag, om het helemaal zeker te weten, een bevriende huisarts in Groningen gemaild, of het misschien tóch kon, een lijk dat bloedt. Maar nee hoor, lijken bloeden niet. 'Als je dood bent staat je hart stil en dus ook je bloedsomloop. Het is natuurlijk denkbaar dat niet alle bloed gestold is na 24 uur, enige sappen zullen zeker nog vrij kunnen komen. Maar als je een behoorlijke *flow* ziet, moet je de dood betwijfelen. Niet-medici mogen de dood daarom pas verklaren als een hoofd minimaal een meter van een romp verwijderd is.'

Gewapend met de mail van deze huisarts zei ik tegen Abu: 'Die man leefde nog toen jullie hem begroeven.' Of ik dat zeker wist. Ja, ik wist het zeker. Dat moest hij even verwerken. En toen moest hij heel hard lachen. 'Ooooooh Afrika!' riep hij op een toon van: d'r is altijd wel wát hier. En toen haalde hij zijn schouders op en zei: 'Nou ja, hij is nu in ieder geval wèl dood.'

En toen zijn we een biertje gaan drinken. ■

Die SAW in die Grensoorlog 1966-1989

Door Leopold Scholtz
Kaapstad (Tafelberg) 2013
530 blz., met kaarten en illustraties
ISBN 9780624054085
€ 28,99
Ook in het Engels: The SDAF in the Border War 1966-1989

Welbeschouwd is *niets* vergelijkbaar in de geschiedenis. Historische vergelijkingen gaan uiteindelijk altijd mank, omdat alles tijd- en plaatsgebonden is en daarmee uniek. Maar men moet wel een onverbeterlijke scherpstrijper zijn wil men niet inzien dat de *Border War* (1966-1989) in tal van opzichten lijkt op de Vietnamoorlog (1964-1975), ondanks het onmiskenbare verschil in context.

De *Border War* (in het Afrikaans *die Grensoorlog*) was een expeditieoorlog tussen Zuid-Afrika en de troepen van onder meer SWAPO, ver buiten de landsgrenzen van Zuid-Afrika. Daarvan merkte het thuisfront in Zuid-Afrika niet direct iets, behalve dan dat het grote groepen getraumatiseerde dienstplichtigen achterliet. De oorlog werd gevoerd tegen zowel irreguliere als conventionele tegenstanders. Zij werden door communistische landen gesteund in het kader van de *war by proxy* van de Koude Oorlog. De *Border War* werd om die reden door het Apartheidsregime van Zuid-Afrika en de SAW (*Suid Afrikaanse Weermacht*) gerechtvaardigd als een strijd tegen expansief communisme. Het was op operationeel en tactisch niveau een oorlog waar moderne vuurkracht en gemechaniseerde

mobilititeit werden ingezet tegen infiltraties van kleine groepen tegenstanders, die opereerden vanuit een *safe haven* in Angola. Hierbij domineerden *search and destroy* en *body count*. De gevechten leverden vele tactische overwinningen op voor Zuid-Afrika. Maar uiteindelijk trok SWAPO politiek-strategisch gezien aan het langste eind. Namibië werd onafhankelijk. Inderdaad dus: Vietnam op zijn Afrikaans.

De *Border War*

Militair historisch gezien was het een erg boeiende oorlog. Lange tijd had het Apartheidsregime in Zuid-Afrika een comfortabele koloniale 'blanke' schil om zich heen gehad. Rhodesië werd door de Britten geregeerd en daarna nog lang door hun blanke erfgenamen. Angola en Mozambique waren als Portugese kolonies in handen van een Europese macht. Zuidwest-Afrika (het huidige Namibië) werd door de Zuid-Afrikanen zelf bestuurd als een (omstreden) mandaatgebied. Hiermee had Zuid-Afrika, dat internationaal geïsoleerd raakte, een soort buffer om zich heen, die het land afsloot van allerlei ongewallige invloeden van buiten. Dit veranderde natuurlijk met de golf aan dekolonisaties en dekoloni-

satieoorlogen in de jaren zestig en zeventig en vooral met het opgeven van Portugal van zijn koloniale rijk na 1974. De regio stond ideologisch in brand. Potentieel stonden revolutionairen nu aan de landsgrenzen van Zuid-Afrika. De grens tussen Zuidwest-Afrika en Angola trok daarbij de meeste aandacht. Daarvan ging een directe dreiging uit. Vanuit Angola infiltreerden SWAPO-milities, die in Zuidwest-Afrika een communistische revolutie en onafhankelijkheid wilden. De gewapende takken van het ANC en PAC (*African National Congress* en *Pan Africanist Congress*) konden zich zo ook toegang verschaffen tot Zuid-Afrika. De grens tussen Zuidwest-Afrika en Angola moest dus worden dichtgetimmerd. Strategisch gezien was daarmee de opdracht voor het leger van Zuid-Afrika helder: deze grens afsluiten, de veiligheid garanderen in Zuidwest-Afrika en het militaire gezag er uitbouwen en reorganiseren. Zuidwest-Afrika moest onder alle omstandigheden stabiel blijven en pro-Zuid-Afrikaans. In Angola zelf was het ondertussen ook onrustig: MPLA, FLNA en UNITA bestreden elkaar daar en de MPLA won deze strijd. Het regime ging vervolgens de SWAPO-guerrilla's steunen die Namibië wilden

bevrijden en kon daarbij op groot-schalige Sovjet-steun rekenen. Ook Cubaanse troepen werden ingevlogen. Daarmee stond de SAW opeens niet meer alleen tegenover die SWAPO-infiltranten, maar óók tegenover de FAPLA (het Angolese MPLA-leger) en tegenover goed uitgeruste en goed getrainde Cubaanse eenheden, compleet met tanks en Migs en met Moskou achter de hand. Al snel kwam de militaire top van Zuid-Afrika tot de conclusie dat het afsluiten van de grens tussen Zuidwest-Afrika en Angola niet zou voldoen om de infiltraties te stoppen. Daarna gingen men over tot meerdere zaken tegelijk, vanuit het besef dat deze strijd niet zou kunnen worden gewonnen door vuurkracht en techniek alleen omdat dit een 'revolutionaire oorlog' was en daarmee in essentie een politieke oorlog.

Dát is zo fascinerend, de combinatie van tactieken die dit opleverde. Er werden *raids* uitgevoerd tot diep in Angola om de oorlog naar de rebellen te brengen en hun de safe haven te ontnemen. Grootschalige para- en luchtlandingacties werden op touw gezet (onder meer bij Cassinga) en spectaculaire *deep operations* met gemechaniseerde eenheden, die uitmondten in complete tankslagen tussen Zuid-Afrikaanse en Cubaanse troepen, zoals bij Cuito Cuanavale. Dit ging gelijk op met het systematisch en grondig afgrendelen van de grens tussen Namibië en Angola. Hier werd een *free-firing* zone ingesteld en werd voortdurend met vliegtuigen en kleine, uiterst mobiele eenheden gepatrouilleerd. Het zogeheten *fire-force* concept werd er ook

ontwikkeld en toegepast. Daarin lag grote nadruk op *intel*, *hit squads* en de inzet van vooral lokale troepen en expertise. Daarnaast was er nog een 'veiligheidsbeleid' voor Namibië zelf, gericht op orde, rust, veiligheid en stabiliteit buiten de gevechtszone. In Namibië zelf leidde dit tot vele sociale *follow-up operations*. Daarbij kwamen nog een maritieme blokkade, het steunen van groeperingen zoals UNITA en de voortdurende onderhandelingen, die Angola en SWAPO ook onder druk hielden.

Het is deze combinatie van operaties geweest die waarschijnlijk veel van het succes van de Zuid-Afrikanen kan verklaren, afgezet tegen de Amerikanen in Vietnam.¹ Succes was er inderdaad. Namibië bleef lang rustig. Het zou mij niets verbazen als de Border War daarom ooit in het rijtje van de klassiekers uit de COIN-geschiedenis terecht komt, waarin ook Maleisië, Kenia, Algerije en Vietnam worden geplaatst. Maar leidden al die agressieve missies aan de grens tussen Namibië en Angola en de – internationaalrechtelijk gezien – illegale *raids* tot ver in Angola, *op de lange termijn* wel tot een veiliger en rustiger Zuidelijk Afrika? Die vraag zou heel goed ook negatief beantwoord kunnen worden. Namibië ging immers verloren. Erger nog: bewees de Border War niet ook het complete morele failliet van het Apartheidsregime van Zuid-Afrika? Het optreden van eenheden zoals Koevoet en het Buffalo-bataljon is berucht geworden. Lijken van SWAPO-guerrilla's bungelden triomfantelijk – als trofeeën – aan de zijanten van hun *Ratel*-infanterievoertuigen.

Een kritische krijgs-wetenschappelijke analyse

In Zuid-Afrika worden de schappen nog steeds gevuld met militaire autobiografieën over deze oorlog, vol gevechtsverslagen. Het illustreert hoezeer de Border War daar 'schuurt'. Generaal Jannie Geldenhuys, lang de hoogste militair ter plaatse en één van de hoofdverantwoordelijken voor de militaire strategie achter de oorlog, publiceerde *At the Front. A General's Account of South Africa's Border War*. Van Magnus Malan en Constand Viljoen, twee andere militaire zwaargewichten, zijn ook ego-documenten verschenen. De goede secundaire literatuur is lang vooral journalistiek van aard geweest. Willem Steenkamp bijvoorbeeld ging *embedded* mee en ondanks de restricties van het regime, resulteerde dit in enkele uitstekende boeken, zoals *Borderstrike! South-Africa into Angola 1975-1980* (1983) en *South Africa's Border War 1966-1989* (1989). Maar Steenkamp kon niet *alles* zeggen. De analyse waarin wél alles op wetenschappelijke wijze is verdisconteerd en ook de archieven zijn gebruikt die net zijn opengegaan, is net verschenen. Dat is *Die SAW in die Grensoorlog 1966-1989/The SDAF in the Border War 1966-1989*, van Leopold Scholtz. Scholtz is niet de eerste de beste. Hij was journalist en adjunct-directeur van *Die Burger*, is historicus en heeft veel – en goed – over militaire geschiedenis geschreven. Hij is een

1 In dit verband is al het woord *hybrid warfare* al gevallen. Zie: S.J. McWilliams, *Hybrid War beyond Lebanon: Lessons from the South African Campaign 1976 to 1989*.

van de bekendste 'krijgshistorici' van Zuid-Afrika. Het woord krijgshistoricus is in dit verband echt op zijn plaats. De politiek-strategische setting van de Border War laat Scholtz geregeld wat buiten beeld. Scholtz vraagt zich vooral af hoe dit zich heeft vertaald in militair-strategische denkbeelden, operationele inzet en tactische uitvoering, dus in de doelstellingen, planning en uitvoering van de militaire operaties. In de operationele analyse schuilt dan ook de grote kracht van dit boek. Scholtz claimt zelf dat zijn boek vooral van waarde is omdat het gebaseerd is op nieuw archiefonderzoek. Geen misverstand: Scholtz raadpleegde vele nieuwe bronnen uit de recent geopende archieven, gebruikte tal van autobiografieën en sprak een indrukwekkend aantal betrokkenen. Maar – en Scholtz is de eerste om dat toe te geven – het blijft ook een feit dat veel archieven nog steeds *niet* open zijn (en waarschijnlijk ook niet open zullen gaan), zoals die van Angola, Namibië, Cuba en Rusland. Negentig procent van de bronnen en literatuur is en blijft dan ook Zuid-Afrikaans. Scholtz benadrukt daarom zelf dat zijn boek een tussenbalans is wat betreft de archiefstukken. Nee, de echte waarde van dit boek ligt waarschijnlijk toch elders, hoe gedegen het bronnenonderzoek ook is geweest en hoe goed Scholtz' beschrijvingen van de militaire operaties op basis daarvan ook zijn. Dit boek is zo goed, paradoxaal genoeg, vanwege een standpuntgebonden visie en de *kritische* blik die daaruit voortkomt. Scholtz stamt uit een Afrikaander-traditie. Hij heeft een hartgrondige afkeer van de politiek-correcte academische en

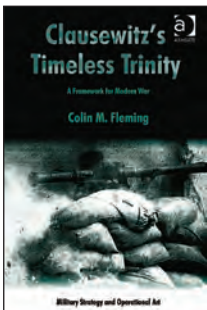
journalistieke wereld, die naar zijn gevoel veel te veel het debat over conflicten zoals deze beheerst, met een moralistische agenda. Hij verwijt de links aangestreeken Angelsaksische academisch geschoolde Zuid-Afrikanen ten aanzien van de Border War voortdurend intellectuele gemakzucht en gratuite visies. Dat verwijt is ook terecht. Maar Scholtz heeft vervolgens als reactie gelukkig geen vergoelijkende geschiedschrijving afgeleverd van tegengestelde reactionaire kleur. Scholtz behoort tot het welkome type mensen dat waarschijnlijk *overall* mopperend aan de zijlijn staat. Hij doet pogingen om goed en fout aan *beide* kanten onder ogen te zien en tracht empatisch én kritisch te zijn ten aanzien van alles en iedereen tijdens de Border War, van welke kant of kleur ook. Zijn oordelen sparen de Zuid-Afrikaanse militaire top en het optreden van de Zuid-Afrikanen dan ook niet. Dit boek is vooral een geslaagde kritische analyse.

Succes?

Waarop komt Scholtz dan uit bij het beantwoorden van de hamvraag: was het nu een succesvolle *small war* of niet, die Border War? Men kan goed blijven volhouden dat het optreden van de SWA 'vaktechnisch gesproken' door de cumulatieve kracht van series van COIN-acties innovatief en creatief was en uiteindelijk zelfs lang effectief. De combinatie van luchtmobiele operaties, raids, razendsnel gemechaniseerd optreden, *counter-guerrilla*, kleine flexibele en zelf ook irregulier optredende eenheden, voortdurende patrouillering, *air-power*, gebruik van lokale kennis en

kunde én *goodwill programs* in Namibië heeft de grens inderdaad jarenlang effectief afgesloten. Men kan aan de andere kant verdedigen dat de oorlog domweg werd verloren door Zuid-Afrika. SWAPO kwam in Namibië immers aan de macht. Of is het misschien zo dat SWAPO daarbij óók veel verloor, omdat het verkiezingen moest accepteren bijvoorbeeld? Scholtz lijkt te neigen naar die visie. Hij is van mening dat het beeld dat het Zuid-Afrikaanse leger heeft gefaald in ieder geval nuancering behoeft omdat SWAPO de macht overnam en Namibië onafhankelijk maakte met verkiezingen, waarna orde, rust en recht gegarandeerd bleven en er géén dreiging ontstond richting Zuid-Afrika. Uiteindelijk komt Scholtz tot de these dat de Border War alleen goed te begrijpen is als men het militair gezien als een *offensieve* oorlog opvat, die op politiek-strategisch niveau *defensief* was. Scholtz is van mening dat een defensieve militaire strategie in ieder geval deze oorlog *niet* had kunnen doen winnen. Het agressieve optreden van Zuid-Afrika, met die grensoverschrijdingen en raids tot diep in Angola en het harde optreden aan de grens, interpreteert hij als een *tegenoffensief*. Het zijn dit soort inzichten die *Die SAW in die Grensoorlog 1966-1989* zeer ver uittillen boven de middelmaat. Scholtz levert niet alleen een uitstekende beschrijvende introductie op deze oorlog, maar biedt vooral tal van aanknopingspunten voor reflectie en debat; zéker voor militairen. Lees dit boek vooral in het Afrikaans, die prachttaal!

Drs. H. de Jong, NLDA

Clausewitz's Timeless Trinity

A Framework for Modern War
Door Colin M. Fleming
Farnham (Ashgate) 2013
208 blz.
ISBN 978109442875
€ 65,-

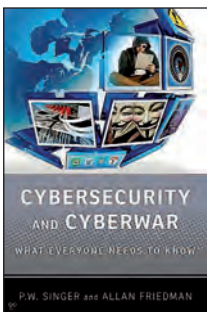
Colin Fleming, onderzoeker aan de University of Edinburgh, past de drie-eenheid van Von Clausewitz in dit boek toe op de oorlogen in voormalig Joegoslavië van 1991-1995. Welke invloed hebben de drie pijlers passie, toeval en rede daar op de strijd gehad? Om die vraag te beantwoorden kijkt Fleming naar het gewapend conflict op microniveau en probeert hij te verklaren waarom acties van de ene partij reacties van de andere uitlokten. Hij concludeert dat de voortdurende interactie voor een eigen dynamiek zorgde, die de strijd liet voortduren. Fleming meent ook dat aanhangers van de *new wars*-theorie te snel zijn met het afschrijven van de ideeën van Clausewitz.

A War of Peoples 1914-1919

Door Adrian Gregory
Oxford (Oxford University Press) 2014
232 blz.
ISBN 978019542574
€ 66,-

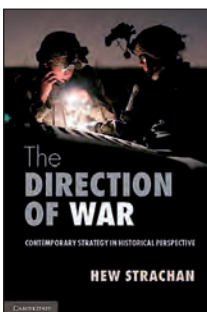
In *A War of Peoples 1914-1919* behandelt de historicus Adrian Gregory niet alleen de oorzaken en het verloop van de Eerste Wereldoorlog, maar ook de afhandeling die leidde tot het Verdrag van Versailles. Gregory analyseert de historiografie over de oorlog en concludeert dat de strijd in bepaalde delen van Europa, bijvoorbeeld op de Balkan en in Italië, onderbelicht is gebleven. Ook is er volgens hem te weinig aandacht geweest voor het overleg dat na de wapenstilstand van november 1918 begon en waaraan geen Duitse diplomaten mochten deelnemen. Gregory omschrijft dat als een complex proces, dat uiteindelijk leidde tot een eenzijdig en opgelegd verdrag.

Cybersecurity and Cyberwar

What Everyone Needs to Know
Door P.W. Singer en A. Friedman
Oxford (Oxford University Press) 2014
306 blz.
ISBN 9780199918096
€ 60,-

Cyberdeskundigen Peter Singer en Allan Friedman wijzen er in *Cybersecurity and Cyberwar* op dat het maatschappelijk leven in veel landen afhangt van het functioneren van computernetwerken. Ligger die netwerken plat, dan komt het openbare leven deels tot stilstand. Individuen, bedrijven en overheden moeten zich tegen inbreuk op de netwerken wapenen. Singer en Friedman beschrijven ook de taak die er ligt voor krijgsmachten om het hoofd te bieden aan *cyber armies* van kwaadwilligen. Eén van de vragen die zij opwerpen is of afschrikingsmodellen die voor andere soorten conflicten gelden, ook toegepast kunnen worden op cyberwar. En wanneer staat een inbraak in een netwerk gelijk aan een oorlogsverklaring?

The Direction of War

Contemporary Strategy in Historical Perspective
Door Hew Strachan
Cambridge (Cambridge University Press) 2013
322 blz.
ISBN 9781107654235
€ 19,-

Hoogleraar militaire geschiedenis Hew Strachan pleit in *The Direction of War* voor een historische benadering van hedendaagse strategie. Hij baseert dat op een studie naar de oorlogen na 2001. Het gebrek aan richting, coördinatie en communicatie, verwijten die de Amerikanen en Britten kregen na hun militaire inzet in Irak en Afghanistan, was veroorzaakt door fundamenteel onbegrip en een verkeerde toepassing van strategie, aldus Strachan. De historicus wijdt een hoofdstuk in zijn boek aan Von Clausewitz en probeert uit te leggen hoe diens ideeën toegepast kunnen worden in deze tijd. Het karakter van de oorlogvoering is wel aan verandering onderhevig, maar lang niet alles is zo 'nieuw' als het lijkt, meent Strachan.

MEDEDELING

Jubileumboek *200 jaar Koninklijke Landmacht* **1814-2014**

Op 9 januari 1814 legde prins Willem Hendrik, de latere Koning Willem I, in een formeel besluit de organisatie van een nieuw te vormen leger vast. Daarmee stond hij aan de basis van de Koninklijke Landmacht, die dit jaar op diverse manieren aandacht besteedt aan het 200-jarig bestaan.

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) brengt ter gelegenheid van het dubbele eeuwfeest het jubileumboek *200 jaar Koninklijke Landmacht 1814-2014* uit.

In het boek, onder redactie van professor dr. Ben Schoenmaker, nemen de belevenissen van individuele militairen, van soldaat tot generaal en dienstplichtig tot beroeps, een belangrijke plaats in. Zij vertellen hun ervaringen over bijvoorbeeld de Slag bij Waterloo, de Tiendaagse Veldtocht, de Meidagen van 1940, de strijd in Nederlands-Indië en vredesoperaties overal in de wereld. Ook andere aspecten, zoals oorlogsvoorbereiding in vreedetijd, het vele oefenen, het kazerneleven en de relatie tussen maatschappij en landmacht komen aan bod.

Bestelinformatie jubileumboek

Dankzij een donatie van het Vfonds (het Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg) is het boek (winkelwaarde 29,90 euro) voor de volgende doelgroepen verkrijgbaar voor slechts 8 euro:

- actief dienende militairen en burgers die werken bij het Commando Landstrijdkrachten en KL-personeel ingedeeld bij andere krijgsmachtdelen;
- leerlingen van de Koninklijke Militaire Academie, Koninklijke Militaire School, Opleidingscentrum Initiële Opleidingen en Veiligheid & Vakmanschap (alleen landmacht);
- actieve reservisten;
- KL-veteranen.

200 jaar Koninklijke Landmacht is te bestellen bij Uitgeverij Boom via: www.uitgeverijboom.nl/200jaarlandmacht.

Boekgegevens:

200 jaar Koninklijke Landmacht 1814-2014

Door Ben Schoenmaker (red.)

Amsterdam (Uitgeverij Boom) 2014

296 blz.

ISBN 9789089531278